

Financiële Maandstatistiek

Jaargang 8 – april 2002

**De gepubliceerde cijfers en artikelen van de institutionele beleggers bevatten fouten.
Dientengevolge zijn publicaties over dit onderwerp in deze maandstatistiek niet correct.
[De cijfers voor 2000-2002 zijn inmiddels bijgesteld.](#)**

Verklaring der tekens

.	= gegevens ontbreken
*	= voorlopig cijfer
x	= geheim
—	= nihil
—	= (indien voorkomend tussen twee getallen) tot en met
0 (0,0)	= het getal is minder dan de helft van de gekozen eenheid
niets (blank)	= een cijfer kan op logische gronden niet voorkomen
2001–2002	= 2001 tot en met 2002
2001/2002	= het gemiddelde over de jaren 2001 tot en met 2002
2001/'02	= oogstjaar, boekjaar, schooljaar enz., beginnend in 2001 en eindigend in 2002
1991/'92–2001/'02	= boekjaar enz. 1991/'92 tot en met 2001/'02

In geval van afronding kan het voorkomen, dat de totalen niet geheel overeenstemmen met de som der opgetelde getallen.

Verbeterde cijfers in staten en tabellen zijn niet als zodanig gekenmerkt.

Colofon

Uitgever

Centraal Bureau voor de Statistiek
Prinses Beatrixlaan 428
2273 XZ Voorburg

Druk

Centraal Bureau voor de Statistiek
Facilitair bedrijf

Omslagontwerp

WAT ontwerpers Utrecht

Inlichtingen

Tel.: (045) 570 70 70
Fax: (045) 570 62 68
E-mail: infoservice@cbs.nl

Bestellingen

E-mail: verkoop@cbs.nl

Internet

www.cbs.nl

© Centraal Bureau voor de Statistiek,
Voorburg/Heerlen, 2002.
Bronvermelding is verplicht.
Verveelvoudiging voor eigen gebruik of
intern gebruik is toegestaan.

Prijzen zijn excl. administratie- en
verzendkosten
Abonnementsprijs: € 92,50
Prijs per los nummer: € 12,50
Kengetal: O-1
ISSN 1381-6780

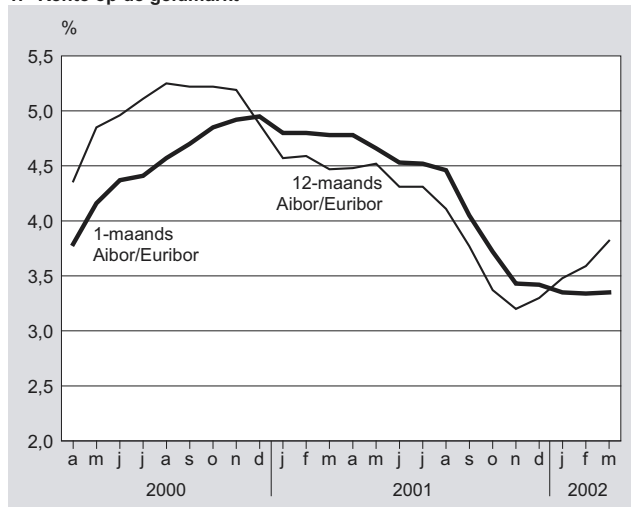
Centraal Bureau voor de Statistiek

Inhoud

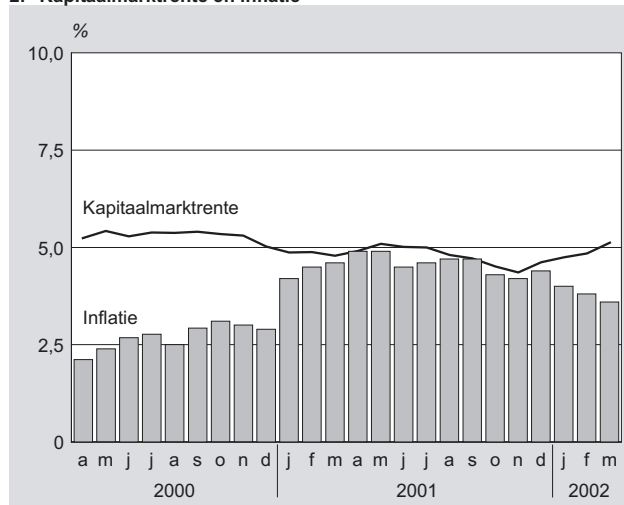
Grafieken	4
In dit nummer	5
Persberichten	6
Artikelen	
Gevestigde staatsschuld stabiel in 2001	8
Product- en bedrijfsschappen hielden over in 2000	10
Groeivertraging maakt euronormen knellend	13
Lagere overheden zorgen voor daling EMU-schuld in 2000 met ruim twee miljard euro	16
Institutionele beleggingen nog niet op oude niveau	19
Tabellen	
Financiële kerncijfers	24
Banken	26
Sparen en lenen	28
Geldmarkt	32
Kapitaalmarkt	34
Effectenbeurs	37
Vastgoed	44
Verzekeraars en pensioenfondsen	47
In de voorgaande 12 maanden	50
Trefwoordenregister	51
Andere CBS-publicaties	52

Grafieken

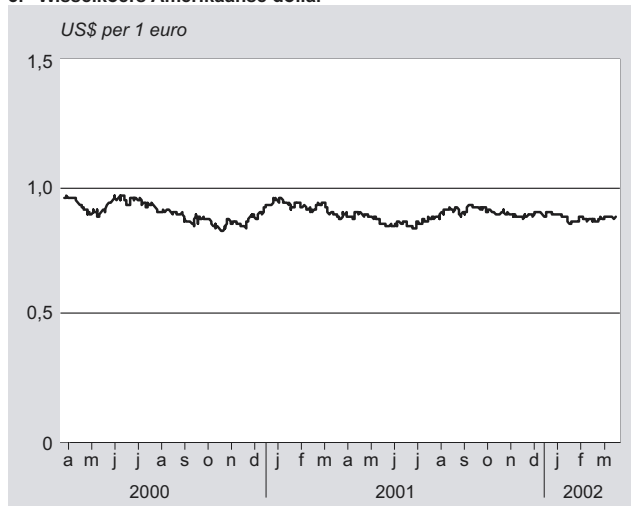
1. Rente op de geldmarkt

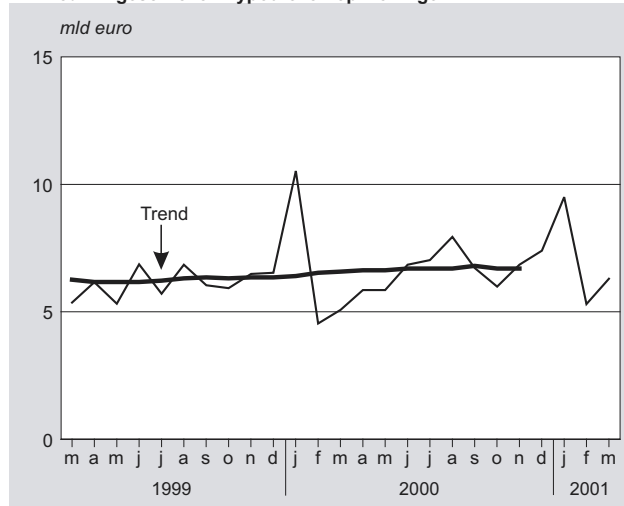
2. Kapitaalmarktrente en inflatie

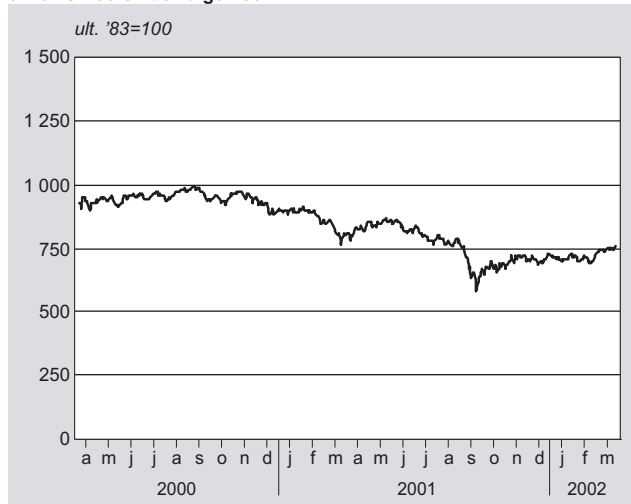
3. Wisselkoers Amerikaanse dollar

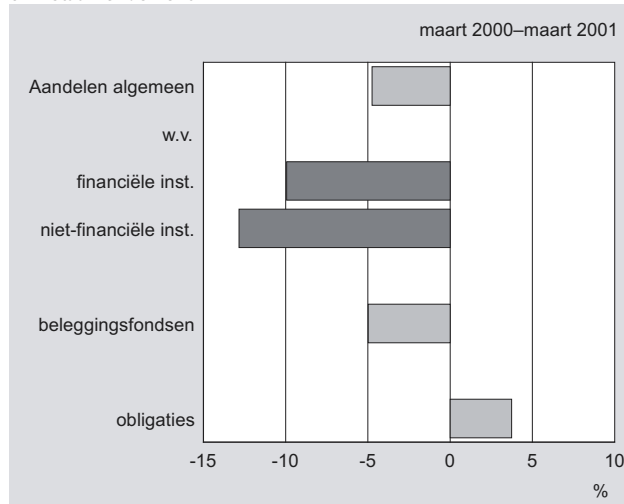
4. Nieuw ingeschreven hypotheek op woningen

5. CBS-koersindex algemeen

6. Totaal rendement

In dit nummer

Gevestigde staatsschuld stabiel in 2001

blz. 8

In het vierde kwartaal van 2001 is de gevestigde staatsschuld met bijna 4 miljard euro gestegen ten opzichte van het voorgaande kwartaal. Eind 2001 kwam de stand van de vaste schuld van het Rijk uit op 174 miljard euro. Dit betekende dat in 2001 de vaste staatsschuld zich, na de forse daling in 2000, heeft gestabiliseerd. De netto vlottende schuld van het Rijk eindigde 2001 op een stand van 33 miljard euro, bijna 7 miljard euro hoger dan de stand van eind 2000. Een toenemend deel van de korte schulden bestaat uit reserveringen in het AOW-Spaarfonds.

Product- en bedrijfsschappen hielden over in 2000

blz. 10

De lopende inkomsten van product- en bedrijfsschappen bedroegen 398 miljoen euro in 2000. De uitgaven op de lopende rekening kwamen uit op 369 miljoen euro, zodat de exploitatie dit jaar met een positief saldo van 29 miljoen euro werd afgesloten. Het uitgavenniveau in 2000 bleef ook achter bij dat van het voorgaande jaar, doordat de beleidsuitgaven fors daalden. De belangrijkste inkomsten, de heffingen, namen in vergelijking met 1999 eveneens af, maar deze daling was geringer. In 1999 resulteerde nog een tekort van 1 miljoen euro.

Groeivertraging maakt euronormen knellend

blz. 13

De groeivertraging in de eurozone en de onzekerheid als gevolg van de aanslag van 11 september op het financiële hart van de

westerse economie hebben negatieve gevolgen voor de overheidsfinanciën. Enkele landen uit de eurozone komen met hun overheidssaldo in de buurt van het toegestane maximum van –3% van het bruto binnenlands product. Voor Nederland lijkt in 2003 een eind te komen aan een korte periode van overheidsoverschotten.

Lagere overheden zorgen voor daling EMU-schuld in 2000 met ruim twee miljard euro

blz. 16

De Nederlandse gemeenten, provincies, waterschappen en gemeenschappelijke regelingen hebben hun gezamenlijke EMU-schuld in 2000 met 2,1 miljard euro zien dalen. Het EMU-saldo – het verschil tussen inkomsten en uitgaven – van deze lagere overheden vertoonde een overschot van 0,1 miljard euro. Over 1999 was er nog een EMU-overschot van 0,3 miljard euro. Vooral de gemeenten zijn verantwoordelijk geweest voor het lagere overschot in 2000.

Institutionele beleggingen nog niet op oude niveau

blz. 19

De beleggingen van verzekeraars en pensioenfondsen zijn eind 2001 1 procent minder waard dan aan het begin van het jaar. De daling in de waarde van de beleggingen is vooral een gevolg van het slechte derde kwartaal, waarin aanzienlijke koersverliezen werden geleden. Over heel 2001 bedroegen de koersverliezen van de institutionele beleggers 33 miljard euro. Meer dan de helft van de middelen is in het buitenland belegd.

Export in januari met 7 procent gedaald

In januari is de waarde van de uitvoer van goederen ten opzichte van januari 2001 met 7 procent gedaald tot 19 miljard euro. De invoer is met 13 procent afgenomen tot bijna 17 miljard euro, zo blijkt uit voorlopige cijfers van het CBS. De procentuele daling van de handel met het buitenland ligt de laatste drie maanden op een gelijk niveau. De waardedaling van zowel de invoer als uitvoer is deels te verklaren door dalende producentenprijzen. De daling van de invoer is voor de vijfde opeenvolgende maand groter dan de daling van de uitvoer, waardoor het handelsoverschot verder toeneemt. Het handelsoverschot bedraagt in januari van dit jaar 2,7 miljard euro. Vorig jaar in januari was dat nog 1,6 miljard euro.

Handel met EU-landen

Nederland heeft in januari van dit jaar voor ruim 9 miljard euro ingevoerd uit landen van de Europese Unie. Dat is 9 procent minder dan in januari 2001. De uitvoer naar EU-landen is in januari van dit jaar 7 procent lager dan een jaar eerder en bedraagt 15 miljard euro. De handelsbalans met EU-landen werd in januari afgesloten met een overschot van 5,8 miljard euro. Vergeleken met januari vorig jaar is het handelsoverschot licht gedaald.

Flinke daling handelstekort met niet-EU landen

Het handelstekort met de niet-EU landen is flink gedaald van 4,4 miljard euro in januari 2001 naar 3,2 miljard euro in januari van dit jaar. Nederland heeft in januari voor 4 miljard euro aan goederen uitgevoerd naar landen buiten de EU, een daling van 8 procent. De invoer uit niet-EU landen daalde met 18 procent ten opzichte van januari 2001 naar ruim 7 miljard euro. Hiermee is de procentuele daling van de invoer uit landen buiten de EU twee keer zo groot als de daling van de invoer uit de landen binnen de EU.

Consumentenvertrouwen lager

Het consumentenvertrouwen is in maart vijf punten lager dan in februari. Deze daling komt vooral doordat consumenten in maart minder positief oordelen over de afgelopen twaalf maanden. Zowel over de economische situatie als over hun financiële positie in deze periode is hun mening negatiever geworden. De verwachtingen voor de komende twaalf maanden zijn vrijwel gelijk gebleven. Eind 2001 leek nog sprake van een herstel van het vertrouwen, dat met name in de eerste helft van 2001 sterk was teruggelopen. Het consumentenvertrouwen is nu even hoog als in juli/augustus vorig jaar. Dit blijkt uit het Consumenten Conjunctuur Onderzoek van het CBS.

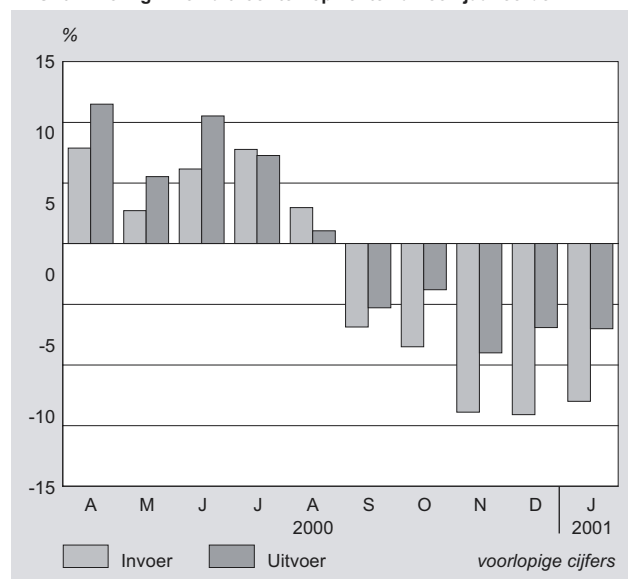
Koopbereidheid verder teruggelopen

De koopbereidheid van consumenten is in maart verder teruggelopen. Ook in januari en februari was al sprake van een daling ten opzichte van de voorgaande maand. De koopbereidheid is nu uitgekomen op het laagste niveau sinds december 1996. De koopbereidheid is één van de twee onderdelen waaruit de index van het consumentenvertrouwen is samengesteld. De koopbereidheid is gebaseerd op het oordeel over de financiële situatie van het eigen huishouden en over het doen van grote aankopen. Terwijl de toekomstverwachtingen over hun financiële situatie vrijwel niet veranderen, zijn consumenten negatiever over hun financiële positie in de afgelopen twaalf maanden. Bovendien vinden ze de tijd minder gunstig voor het doen van grote aankopen.

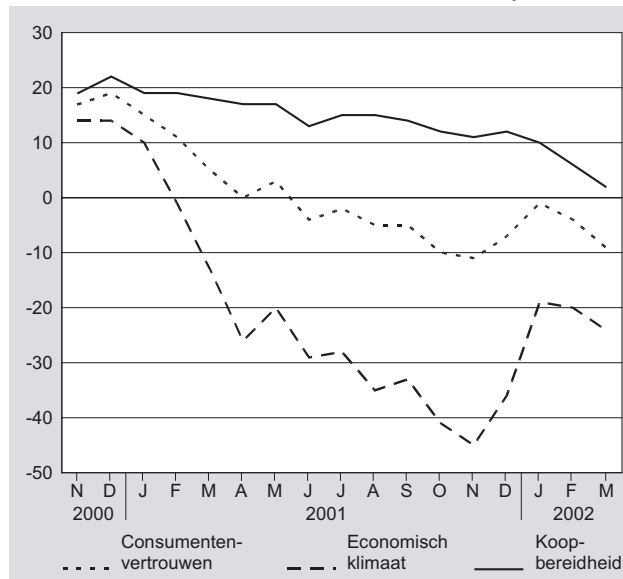
Oordeel economisch klimaat negatiever geworden

Het oordeel van de consument over de economische toestand is in maart iets negatiever dan in de voorgaande maand. Daarmee zet het herstel van dit onderdeel van de vertrouwensindex niet verder door. Na de terreuraanslagen in de Verenigde Staten in september vorig jaar werd een dieptepunt bereikt. De verwachtingen voor de komende tijd zijn vrijwel stabiel, maar het oordeel over de economie in de afgelopen twaalf maanden valt negatiever uit.

1. Ontwikkeling in- en uitvoer ten opzichte van een jaar eerder

2. Consumentenvertrouwen, economisch klimaat en koopbereidheid

Inflatie in maart verder gedaald

De inflatie in Nederland is in maart 2002 gedaald tot 3,6 procent. Dat is 0,2 procentpunt lager dan in februari. De daling komt vooral doordat de prijzen van voedingsmiddelen zich in maart van dit jaar veel gunstiger ontwikkeld hebben dan in maart vorig jaar. Auto-brandstoffen hebben deze maand echter een prijsopdrijvend effect. Dit blijkt uit het consumentenprijsindexcijfer van het CBS. De inflatie volgens de Europees geharmoniseerde index ging in maart eveneens 0,2 procentpunt omlaag en kwam uit op 4,3 procent.

Daling inflatie vooral door geringere prijsstijging voedingsmiddelen

De daling van de inflatie in maart is het saldo van twee tegengestelde ontwikkelingen. Enerzijds neemt de inflatiedruk van voedingsmiddelen en alcoholvrije dranken deze maand flink af, maar anderzijds stuwt de prijsontwikkeling van autobrandstoffen de inflatie weer wat op.

Verse groenten waren in februari nog 23 procent duurder dan een jaar eerder. In maart is dat verschil gedaald naar 8 procent, vooral doordat vorig jaar in maart de prijzen van verse groenten fors stegen. Voor vlees is een lichte prijsdaling gemeten, tegenover een vrij sterke prijsstijging in maart vorig jaar. Daardoor liep op jaarbasis de prijsstijging van vlees terug van 6 naar 3 procent. Ook de prijsstijging van vers fruit nam op jaarbasis af, van 19 naar 14 procent.

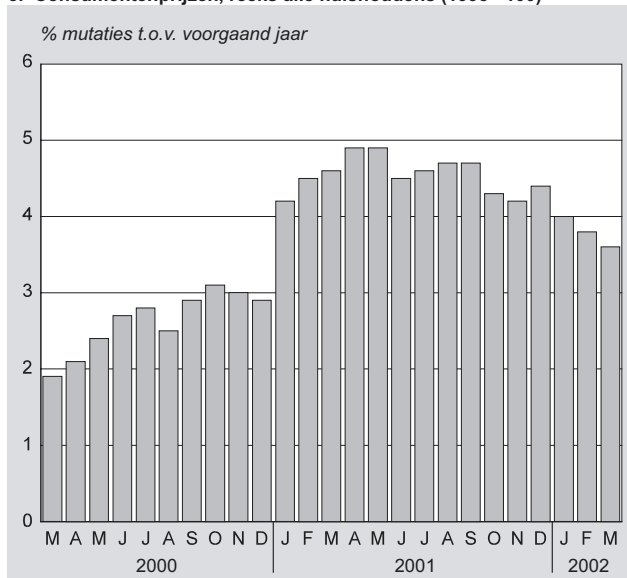
Autobrandstoffen zorgen deze maand daarentegen voor enige extra inflatoire druk. Na een prijsstijging van ruim 3 procent in maart van dit jaar zijn autobrandstoffen weliswaar nog 2 procent goedkoper dan in maart vorig jaar, maar in februari was dat verschil nog 6 procent.

Prijzen stijgen in maart met 0,9 procent

Tussen februari en maart 2002 zijn de prijzen gemiddeld met 0,9 procent gestegen. Het grootste deel van deze stijging is toe te schrijven aan hogere prijzen voor kleding en schoeisel. Deze zijn gebruikelijk in maart, wanneer de laatste winterkleding uit de winkels is vervangen door zomerkleding.

Autobrandstoffen gingen deze maand eveneens in prijs omhoog. Ook cd's en margarine werden deze maand duurder.

3. Consumentenprijzen, reeks alle huishoudens (1995= 100)

Aandelen bouw uitschieter op Damrak

De aandelenkoersen in de bouwsector zijn in het eerste kwartaal van 2002 meer dan 24 procent gestegen. Het gemiddeld rendement van alle Nederlandse aandelen tezamen blijft hierbij met een rendement van ruim 5 procent ver achter. Onder de beleggingsfondsen deden vooral de vastgoedfondsen het goed. Dit blijkt uit cijfers van het CBS.

Bouwsector zet opmars voort

De aandelen van de bouwondernemingen sprongen er in het eerste kwartaal van 2002 met een rendement van 24,2 procent wederom uit. Ook in 2000 en 2001 behaalde deze sector het beste resultaat, na jaren met een zeer gematigde ontwikkeling. Opvallend is ook het herstel van de kleinere hightech-fondsen. De graadmeter van deze fondsen, de MIT Small-herbeleggingsindex, is in het eerste kwartaal van 2002 gestegen met 15,1 procent. Vorig jaar daalde deze index nog met 46 procent en in 2000 met 50 procent. In deze index zitten alle fondsen op het gebied van micro-elektronica, informatietechnologie en telecommunicatie, exclusief de zwaargewichten KPN en Philips. Het slechtst presteerde de sector handel. Hier bedroeg het gemiddelde rendement -4,0 procent in het eerste kwartaal van 2002.

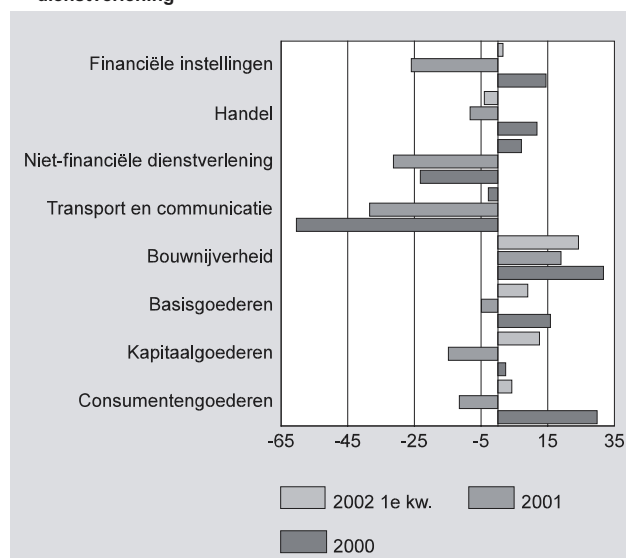
Aarzelend herstel op Damrak

Na het krachtige herstel van de aandelenkoersen in het vierde kwartaal van 2001, is het Damrak in het eerste kwartaal van 2002 aarzelend geopend. Aanvankelijk hadden negatieve sentimenten de overhand. Halverwege februari noteerde de CBS-koersindex een verlies van 5 procent ten opzichte eind 2001. Daarna vond de index de weg omhoog. Uiteindelijk sloot de CBS-koersindex het eerste kwartaal af met een winst van 5,2 procent.

Vastgoedfondsen doen goede zaken

Met een gemiddeld rendement van bijna 10 procent presteren de vastgoedfondsen in het eerste kwartaal fors beter dan de aandelen- en obligatiefondsen. De obligatiefondsen eindigden het kwartaal met een verlies van 1,0 procent. Beleggingsfondsen die in aandelen beleggen noteerden een winst van 0,4 procent.

4. Rendementen van aandelen in industrie, nijverheid en dienstverlening

Gevestigde staatsschuld stabiel in 2001

L.C. Cazander

In het vierde kwartaal van 2001 is de gevestigde staatsschuld met bijna 4 miljard euro gestegen ten opzichte van het voorgaande kwartaal. Eind 2001 kwam de stand van de vaste schuld van het Rijk uit op 174 miljard euro. Dit betekende dat in 2001 de vaste staatsschuld zich, na de forse daling in 2000, heeft gestabiliseerd. De netto vlottende schuld van het Rijk eindigde 2001 op een stand van 33 miljard euro, bijna 7 miljard euro hoger dan de stand van eind 2000. Een toenemend deel van de korte schulden bestaat uit reserveringen in het AOW-Spaarfonds.

Gevestigde schuld stabiel

In 2001 is het nominale bedrag van de gevestigde schuld van het Rijk nauwelijks gewijzigd. De stand van eind 2001 was met ruim 174 miljard euro slechts 0,2 miljard euro ofwel 0,1 procent hoger dan de stand van eind 2000. Deze zeer minieme stijging in het afgelopen jaar volgde op een jaar waarin sprake was van een opvallend forse daling. In 2000 daalde de gevestigde staatsschuld met 10,5 miljard euro ofwel 5,7 procent.

De mutaties van de vaste staatsschuld tussen de afzonderlijke kwartalen van 2001 waren daarentegen vrij fors. Zo werden in het eerste en derde kwartaal dalingen geregistreerd van respectievelijk 7,9 en 1,7 miljard euro. In het tweede en vierde kwartaal steeg de vaste staatsschuld met respectievelijk 6,0 en 3,8 miljard euro. De wijzigingen tussen opeenvolgende kwartalen zijn steeds het verschil tussen de opbrengsten van nieuwe emissies en de aflossingen op uitstaande langlopende leningen binnen een kwartaal. In het vierde kwartaal 2001 bedroegen de opbrengsten van emissies van staatsleningen 4,1 miljard euro. In oktober werd de 5,75% lening 1994 per 15 januari 2004 heropend. Deze vervolguittgite had een opbrengst van 2,1 miljard euro. Het totale uitstaande volume van deze lening kwam hierdoor op 11,4 miljard euro. In november werd voor 2,0 miljard euro uit de kapitaalmarkt gehaald, door middel van de zesde tranche van de 5% lening 2001 per 15 juli 2011. Deze tienjarige lening heeft nu een uitstaand volume van 13,6 miljard euro. In december, traditioneel de reservemaand voor emissies, vond geen uitgifte plaats.

In het vierde kwartaal 2001 bedroegen de aflossingen op langlopende leningen slechts 0,3 miljard euro. Net als in het tweede kwartaal stond er geen aflossing van een openbare lening op het programma. Er werd alleen afgelost op een deel van de nog resterende onderhandse leningen. Het aandeel van deze private leningen in de gevestigde staatsschuld nam hierdoor af tot 1,6 procent ofwel 2,7 miljard euro.

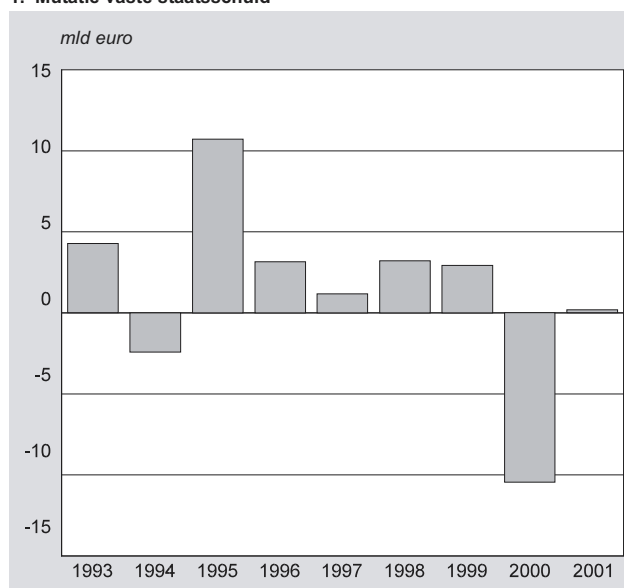
Netto vlottende schuld stijgt

De netto vlottende schuld kwam eind 2001 uit op bijna 33 miljard euro. In het afgelopen jaar is dit saldo van kortlopende schulden en vorderingen gestegen met 6,7 miljard euro. De schulden stegen met 7,2 miljard en de vorderingen met ruim 0,5 miljard euro.

Bij de kortlopende schulden is het bedrag van de op de geldmarkt uitstaande Dutch Treasury Certificates (schatkistpapier) het afge-

lopen jaar gestegen met 0,3 miljard tot een totaal van 5,8 miljard euro. De andere schulden op korte termijn zijn met bijna 7 miljard euro gestegen. De toename van deze verzamelpost van korte schulden was voornamelijk het gevolg van mutaties met betrekking tot het AOW-Spaarfonds, de kas- en daggeldleningen en de financiële verhouding met enkele nieuwe zelfstandige bestuursorganen.

1. Mutatie vaste staatsschuld

Het AOW-Spaarfonds boekte het afgelopen jaar een groei van 2,7 miljard euro, gevoed door bijdragen vanuit de begroting van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid en rentevergoedingen over de saldi van het fonds. Het voordelige saldo bedraagt inmiddels 9,7 miljard euro.

Ook de kas- en daggeldleningen droegen fors bij aan de stijging van de korte schulden. Eind vorig jaar was het geplaatste volume 2,4 miljard euro hoger dan eind 2000.

De derde relevante post was in het afgelopen jaar nieuw. Per 1 januari 2001 heeft het ministerie van Verkeer en Waterstaat vier dochters van de Nederlandse Spoorwegen overgenomen: Railinfrabeheer, Railned, Verkeersleiding en Railinfratrust. Deze organisaties maken nu, als zelfstandige bestuursorganen, deel uit van het liquide middelenbeheer van de rijksoverheid. Eind 2001 had de kas van het Rijk een schuld van 1,5 miljard euro aan genoemde organisaties.

De kortlopende vorderingen groeiden in 2001 met ruim 0,5 miljard euro. De belangrijkste post hierbij betreft de tegoeden bij de agentschappen; deze namen toe met 0,6 miljard, tot in totaal 4,2 miljard euro. Het afgelopen jaar nam het aantal agentschappen verder toe. In 2001 zette de Voorlichtingsdienst van het ministerie van Economische Zaken de werkzaamheden voort als het agentschap EVD.

Tabel 1
Omvang van en wijzigingen in het nominale bedrag der gevestigde schuld van het Rijk

	1999	2000				2001			
	4e kw.	1e kw.	2e kw.	3e kw.	4e kw.	1e kw.	2e kw.	3e kw.	4e kw.
<i>mln euro</i>									
Stand ultimo vorige periode	183 403	184 684	185 371	179 736	178 117	174 214	166 268	172 271	170 580
Nieuw opgenomen	11 104	8 792	4 790	2 425	2 253	4 565	6 325	4 540	4 130
Afgeïst ¹⁾	9 824	8 105	10 426	4 044	6 156	12 511	322	6 231	319
Totale toe- of afnemng	1 280	687	-5 635	-1 619	-3 903	-7 946	6 003	-1 691	3 811
Stand ultimo periode	184 684	185 371	179 736	178 117	174 214	166 268	172 271	170 580	174 391

¹⁾ Exclusief aan- en verkoop van gevestigde schuld.

Tabel 2
Kaspositie van het Rijk, ultimo

	1999	2000				2001			
	4e kw.	1e kw.	2e kw.	3e kw.	4e kw.	1e kw.	2e kw.	3e kw.	4e kw.
<i>mln euro</i>									
Kortlopende schulden	16 301	22 855	27 180	25 915	30 263	42 829	38 020	36 576	37 484
w.v.									
Dutch Treasury Certificates (schatkistpapier)	5 078	13 478	10 422	11 617	5 540	14 348	14 891	13 479	5 802
Andere schulden op korte termijn	11 223	9 376	16 758	14 298	24 722	28 481	23 129	23 097	31 682
Kortlopende vorderingen	3 646	7 063	10 192	13 800	4 246	7 270	12 163	16 180	4 797
Netto vlottende schuld	12 655	15 792	16 988	12 115	26 017	35 558	25 857	20 396	32 687

Product- en bedrijfschappen hielden over in 2000

Drs. F.G.J. Arkesteijn

De lopende inkomsten van product- en bedrijfschappen bedroegen 398 miljoen euro in 2000. De uitgaven op de lopende rekening kwamen uit op 369 miljoen euro, zodat de exploitatie dit jaar met een positief saldo van 29 miljoen euro werd afgesloten. Het uitgavenniveau in 2000 bleef ook achter bij dat van het voorgaande jaar, doordat de beleidsuitgaven fors daalden. De belangrijkste inkomsten, de heffingen, namen in vergelijking met 1999 eveneens af, maar deze daling was geringer. In 1999 resulteerde nog een tekort van 1 miljoen euro.

Publiekrechtelijke bedrijfsorganisaties

Publiekrechtelijke bedrijfsorganisaties (PBO's) zijn publiekrechtelijke lichamen die op grond van de Wet op de Bedrijfsorganisatie worden opgericht. Tot de PBO's behoren product- en bedrijfschappen en de Sociaal Economische Raad (SER), die als toezichthouder op de product- en bedrijfschappen fungeert. Productschappen omvatten alle bedrijven die verschillende functies vervullen in de gehele productieketen van een (groep van) product(en). Bedrijfschappen omvatten alle ondernemingen die in het bedrijfsleven gelijke of aanverwante functies vervullen.

PBO's zijn actief op het gebied van de vakopleiding, afzetbevordering, kwaliteitsbeheer en -verbetering, gezondheid van plant en dier en het uitvoeren van onderzoek. Hiervoor kunnen zij verordeningen vaststellen die bindend zijn voor de bedrijven in de betrokken sector. Ze worden gezamenlijk bestuurd door werknemers en werkgevers.

In 1999 is de Wet op de Bedrijfsorganisatie gewijzigd. Daarbij is onder meer het aantal terreinen waarop PBO's verordenend mogen optreden, beperkt. Verder is de openbare verantwoording van de schappen aangescherpt. Bovendien ontstond er naast wetwijziging een streven naar modernisering van het PBO-stelsel door hergroepering van de schappen en opschoning van hun regelgeving. In 2003 moet het aantal bedrijfschappen zijn gereduceerd tot 7 en het aantal productschappen tot 11. Door vertraging in de politieke besluitvorming verliep het saneringsproces tot nu toe minder snel dan aanvankelijk was voorzien. Eind 2000 waren er naast de SER nog altijd 19 bedrijfschappen en 14 productschappen.

Dalende uitgaven in 2000

In 2000 bedroegen de lopende uitgaven van de PBO's 369 miljoen euro; dit is ruim 10 procent minder dan in het vorig jaar. Drievijfde van de uitgaven was bestemd voor het (laten) uitvoeren van beleidstaken. De overige uitgaven hadden betrekking op de kosten voor het eigen apparaat. PBO's dragen de uitvoering van beleidstaken veelal over aan speciaal hiervoor opgerichte organisaties, zoals keuringsdiensten, voorlichtingsbureaus en proefstations. Subsidies aan deze instellingen vormen de grootste uitgavenpost van de PBO's. Ook geven de schappen zelf geld uit aan onderzoek en voorlichting. Verder gaan er bijdragen naar gezinnen zoals premies voor de winterschilder en naar andere overheden en vakopleidingen.

De daling van de lopende uitgaven in 2000 was vooral te danken aan afgenomen subsidies aan bedrijven, waarvan de verminderde subsidie aan de saneringsfondsen varkens- en runderslachterijen de belangrijkste was (-12 miljoen euro). In 1999 zijn vooralsnog de laatste subsidies toegekend ter dekking van de kosten van

reeds uitgevoerde saneringsoperaties. Daarnaast zijn de bijdragen voor herstructurering van broodbakkerijen met 9 miljoen euro afgenomen en de subsidies voor gezondheidszorg voor dieren met 8 miljoen euro. Ten slotte zijn de bijdragen aan cursussen voor ondernemingsraden met 2 miljoen euro gedaald.

Bij de apparaatskosten was er sprake van een daling van 5 miljoen euro, met name door lagere loonkosten. Dit hing samen met de incidenteel hogere loonsom in 1999. Om de overwinsten af te romen, restitueren pensioenfondsen regelmatig grote bedragen aan de productschappen. In 1999 was deze restitutie lager dan in andere jaren.

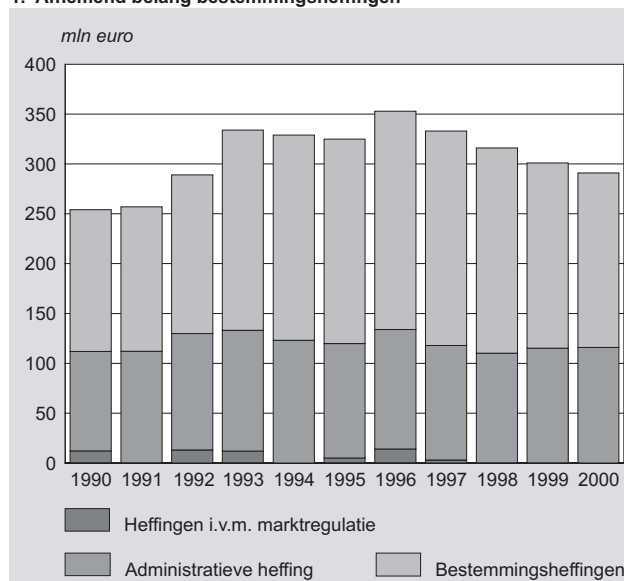
De uitgaven van de PBO's voor voorlichting stegen in 2000 met ruim 20 procent. Deze groei hing samen met toegenomen kosten voor voorlichting van de detailhandel over de euro, winkeldiefstal en het milieu.

Inkomsten ook lager

In 2000 bedroegen de lopende inkomsten van de PBO's 398 miljoen euro, bijna 4 procent minder dan in 1999. Deze daling kwam vrijwel geheel voor rekening van de belangrijkste inkomsten, de heffingsbaten, die de aangesloten bedrijven verplicht moeten betalen. Administratieve heffingen zijn bedoeld voor de dekking van de apparaatskosten van de PBO's en voor de uitvoering van de beleidstaken leggen de schappen bestemmingsheffingen op. De opbrengst van de administratieve heffingen was in 2000 nagenoeg gelijk aan die van 1999, terwijl de opbrengst van de bestemmingsheffingen in 2000 met 11 miljoen euro afnam. De daling van de bestemmingsheffingen was vooral geconcentreerd bij de productschappen. Belangrijkste oorzaak was de lagere heffingsopbrengst voor de promotie van zuivelproducten (-5 miljoen euro). Verder nam de opbrengst van de bestemmingsheffingen voor bloembollen, groente en fruit met 4 miljoen euro af. Tenslotte daalde de heffingsopbrengst voor onderzoek en afzetbevordering van zetmeelaardappelen met 1 miljoen euro.

Naast heffingsbaten ontvangen de PBO's ook inkomsten uit verkopen en dienstverlening zoals vergoedingen voor het uitvoeren van regelingen die door het Rijk of de Europese Unie zijn opgelegd. Deze medebewindstaken vinden vrijwel uitsluitend plaats bij de productschappen. Verder zijn er rente-inkomsten en ontvangen

1. Afnemend belang bestemmingsheffingen

de schappen subsidies, vooral van bedrijven. Ten slotte vinden er betalingen plaats tussen PBO's voor het gebruik van gemeenschappelijke secretariaten. De niet-heffingsbaten namen in 2000 in totaal met 3 miljoen euro af. Dit hing samen met afgenomen subsidies van andere overheden (–3 miljoen euro) en lagere bijdragen van andere PBO's (–4 miljoen euro). Hiertegenover stond een stijging van de ontvangen uitkeringen uit het risicofonds schildersbedrijf voor de uitvoering van de winterschilderregelingen met 5 miljoen euro.

Kapitaaloverdrachten sterk gestegen

De kapitaaloverdrachten van de PBO's liepen op van 4 miljoen euro in 1999 naar 17 miljoen euro in 2000. Hiervan had 10 miljoen euro betrekking op gedeeltelijke overheveling van toeslagfondsen naar het pensioenfonds dat door de bedrijfschappen en de SER in 2000 is opgericht. Daarnaast was 4 miljoen euro bestemd voor de stillegregeling voor broodbakkerijen. De resterende overdrachten

betroffen schade-uitkeringen aan kwekers (2 miljoen euro) en bijdragen voor warmtekrachtkoppeling ter verbetering van de energie-efficiëncy in de glastuinbouw (1 miljoen euro). De investeringen bedroegen in 2000 ruim 3 miljoen euro, waarbij dan vooral werd geïnvesteerd in computers en gebouwen. De kapitaaloverdrachten en de investeringen konden per saldo worden gefinancierd uit het exploitatie-overschot. In 2000 sloten de PBO's hun bedrijfsvoering af met een positief saldo van 29 miljoen euro. Hiermee keerde het overschot terug naar het niveau van 1998. In dat jaar bedroeg het overschot op de lopende rekening 26 miljoen euro. In 1999 was er nog een tekort van 1 miljoen euro.

Meer cijfers

Voor meer informatie over dit onderwerp kunt u contact opnemen met de CBS Infoservice, tel (045) 570 70 70, e-mail infoservice@cbs.nl

Tabel 1
Specificatie van de lopende uitgaven

	1996	1997	1998	1999	2000
<i>mln euro</i>					
Apparaatskosten					
Lonen	70	74	71	78	73
Huisvestingskosten	5	5	6	6	7
Bureaunkosten	24	25	27	31	30
Reis- en verblijfskosten	3	3	4	3	3
Commissiekosten	4	3	4	3	3
Kapitaallasten	4	4	4	5	4
Overige apparaatskosten	6	6	5	6	7
Totaal	117	121	120	132	127
Beleidsuitgaven					
Voorlichtingskosten	14	15	17	18	22
Onderzoek	28	27	27	31	32
Subsidies voor vakopleidingen	2	2	3	3	1
Subsidies aan bedrijven	209	219	185	186	149
Subsidies aan gezinnen	7	15	14	14	14
Subsidies aan andere overheden	3	3	4	2	2
Totaal	263	281	250	254	220
Betalingen aan andere PBO's	26	17	22	27	23
Totaal lopende uitgaven	406	420	393	413	369

Tabel 2
Specificatie van de lopende inkomsten

	1996	1997	1998	1999	2000
<i>mln euro</i>					
Verkopen	34	38	46	44	43
Rente	16	18	17	18	18
Heffingen					
Heffingen i.v.m. marktregulatie	14	3	–	–	–
Administratieve heffingen	120	115	110	115	116
Bestemmingsheffingen	219	215	206	186	175
Totaal	353	333	316	301	290
Subsidies van bedrijven en gezinnen	10	19	16	15	20
Subsidies van andere overheden	5	1	2	7	4
Bijdragen van andere PBO's	26	17	22	27	23
Totaal lopende inkomsten	445	426	419	412	398

Tabel 3
Exploitatierkening van publiekrechtelijke bedrijfsorganisaties

	1999				2000			
	totaal	SER	bedrijf- schappen	product- schappen	totaal	SER	bedrijf- schappen	product- schappen
<i>mln euro</i>								
Uitgaven								
Apparaatskosten	132	15	48	69	127	15	39	72
Beleidsuitgaven	254	22	57	175	220	20	48	153
Betalingen aan andere PBO's	27	—	12	15	23	—	4	19
Totaal	413	38	116	259	369	35	91	244
Inkomsten								
Verkopen	44	2	4	38	43	2	4	38
Rente	18	2	5	10	18	2	4	12
Heffingen	301	35	63	203	290	37	58	196
Subsidies	22	—	15	7	24	—	20	4
Bijdragen van andere PBO's	27	0	7	20	23	0	8	15
Totaal	412	39	94	279	398	41	93	265
Saldo	—1	1	—22	20	29	6	2	21

Tabel 4
Balansen van de publiekrechtelijke bedrijfsorganisaties op 31 december

	1999				2000			
	totaal	SER	bedrijf- schappen	product- schappen	totaal	SER	bedrijf- schappen	product- schappen
<i>mln euro</i>								
Aktiva								
Kas-, bank- en girosaldo	122		35	87	132		26	106
Debiteuren en vooruitbetaalde kosten	257	5	35	218	242	4	32	206
Effecten	80		30	50	77		18	59
Langlopende leningen	35	7	1	26	37	4	1	32
Bankdeposito's	165	20	49	96	126	25	27	75
Roerende goederen	5	2	1	2	5	2	1	2
Onroerende goederen	24	7	2	15	23	6	2	14
Totaal	688	40	154	494	642	41	107	494
Passiva								
Crediteuren en vooraf ontvangen bedragen	324	9	26	289	280	8	20	252
Langlopende leningen	9			9	9			9
Kortlopende leningen								
Reserves en voorzieningen	355	32	128	196	353	33	87	233
Totaal	688	40	154	494	642	41	107	494

Groeivertraging maakt euronormen knellend

drs. J.L. Gebraad

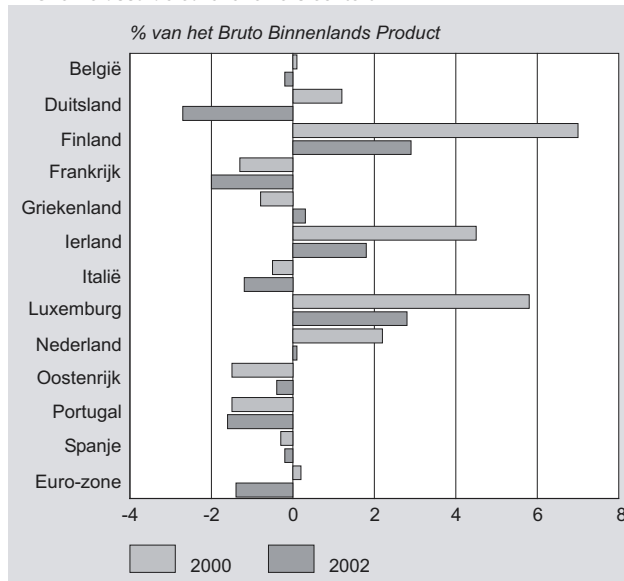
De groeivertraging in de eurozone en de onzekerheid als gevolg van de aanslag van 11 september op het financiële hart van de westerse economie hebben negatieve gevolgen voor de overheidsfinanciën. Enkele landen uit de eurozone komen met hun overheidssaldo in de buurt van het toegestane maximum van –3% van het bruto binnenlands product. Voor Nederland lijkt in 2003 een eind te komen aan een korte periode van overheidsoverschotten.

Duitsland ontloopt gele kaart

Het beeld van de overheidsfinanciën in de eurozone is ten opzichte van een jaar geleden drastisch naar beneden bijgesteld. De economische vertraging en de nasleep van de aanslagen op 11 september doen zich duidelijk voelen. Vooral de grote landen zitten goed in de problemen. Zo dreigt het overheidstekort in Duitsland dit jaar de grens van de norm van 3 procent van het BBP tot op een fractie te benaderen. Volgens de regels van het europsel is dan een waarschuwing op zijn plaats. De Europese Commissie zou zo'n waarschuwing uit kunnen delen op grond van het Stabiliteits- en Groeipact, en begin februari was Eurocommissaris Solbes (Monetaire zaken) dan ook van plan dit te doen. De Duitse weerstand hiertegen, onder aanvoering van bondskanselier Schröder en minister van financiën Eichel, was zo groot dat uiteindelijk geen waarschuwing in deze vorm is gegeven. Wel heeft Duitsland daarvoor het een en ander moeten toezeggen in de Ecofin, de raad van Europese ministers van Financiën: zoals de belofte dat het tekort dit jaar onder de grens van 3 procent blijft en dat gestreefd wordt naar begrotingsevenwicht – en dus een saldo van 0% – in 2004.

Naast Duitsland hebben ook Frankrijk, Italië en Portugal problemen met hun overheidssaldo. Deze landen voldoen wel aan de

1. Overheidssaldo eurozone verslechtert

'Maastricht'-norm dat het overheidstekort niet groter mag zijn dan 3 procent van het BBP, maar ze halen niet de strengere norm uit het Stabiliteitspact van een tekort van 1 procent van het BBP die geldt voor 'normale' economische omstandigheden, dat wil zeggen als geen sprake is van een recessie.

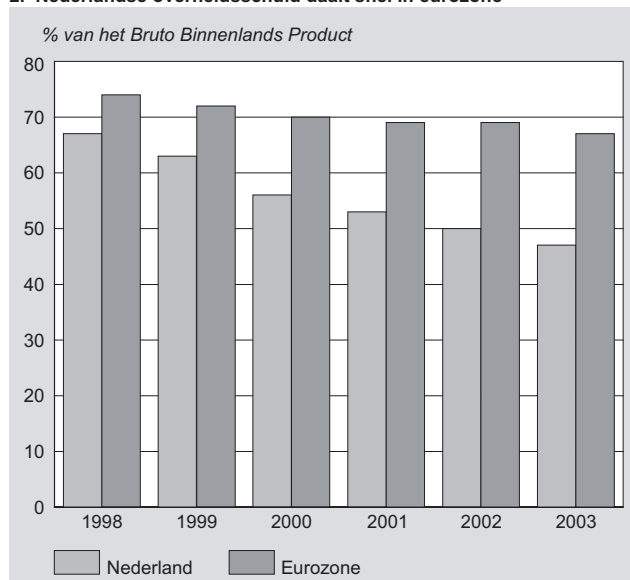
De Nederlandse overheidsfinanciën voldoen ondanks de verslechterde situatie nog steeds aan de normen die gelden voor de deelnemers aan de Economische en Monetaire Unie. Het overheidssaldo vertoont in 2001 nog net een overschot. Ook de overheidsschuld voldoet in 2001 met 53 procent inmiddels ruim aan de norm van 60 procent van het BBP. En de komende jaren is een verdere daling te verwachten.

Tabel 1
Vorderingensaldo overheid (+ =overschot, – = tekort) en overheidsschuld

	Vorderingensaldo overheid						Overheidsschuld					
	1998	1999	2000	2001	2002	2003	1998	1999	2000	2001	2002	2003
% van het Bruto Binnenlands Product												
België	-0,8	-0,6	0,1	0,2	-0,2	0,1	119	115	109	108	104	100
Duitsland	-2,2	-1,6	1,2	-2,7	-2,7	-2,2	61	61	60	60	61	60
Finland	1,3	1,9	7,0	4,9	2,9	2,3	49	47	44	44	43	43
Frankrijk	-2,7	-1,6	-1,3	-1,4	-2,0	-1,6	60	59	57	57	57	57
Griekenland	-2,4	-1,7	-0,8	0,1	0,3	0,8	105	104	103	100	98	95
Ierland	2,3	2,3	4,5	1,7	1,8	1,8	55	50	39	37	33	29
Italië	-2,8	-1,8	-0,5	-1,4	-1,2	-0,9	116	115	111	109	108	105
Luxemburg	3,2	3,8	5,8	5,0	2,8	3,2	6	6	6	6	5	5
Nederland	-0,8	0,4	2,2	0,3	0,1	-0,5	67	63	56	53	50	47
Oostenrijk	-2,4	-2,2	-1,5	0,1	-0,4	0,4	64	65	64	62	61	58
Portugal	-2,3	-2,2	-1,5	-2,2	-1,6	-1,4	55	54	53	56	56	55
Spanje	-2,6	-1,1	-0,3	0,0	-0,2	0,0	65	63	60	57	57	55
Denemarken	1,1	3,1	2,5	2,5	1,6	2,0	56	53	47	45	44	41
Verenigd Koninkrijk	0,4	1,1	4,1	0,9	0,4	0,5	48	45	42	39	37	35
Zweden	1,9	1,5	3,7	4,7	1,6	1,9	71	65	55	56	54	52
Euro-zone	-2,2	-1,3	0,2	-1,3	-1,4	-1,0	74	72	70	69	69	67
Europese Unie	-1,6	-0,7	1,1	-0,6	-0,9	-0,6	69	68	64	63	62	60
Verenigde Staten	0,3	0,9	1,7	-0,3	-3,6	-3,4	.	.	.	.	.	.
Japan	-10,4	-7,0	-7,6	-6,5	-5,9	-5,6	.	.	.	.	.	.

Bronnen: Eurostat; Europese Commissie

2. Nederlandse overheidsschuld daalt snel in eurozone

Overheidssaldo weer in de min

De afgelopen drie jaren heeft de overheid minder uitgegeven dan ontvangen. Ook voor dit jaar wordt nog net een positief saldo verwacht, maar in 2003 lijkt al weer een eind te komen aan de periode met overheidsoverschotten. Afgelopen januari kon de Ecofin deze conclusie nog niet trekken uit de toen beschikbare gegevens. Na bestudering door de Ecofin van het Nederlandse stabiliteitsprogramma voor 2001-2004 werd geconcludeerd dat ruim voldaan werd aan de normen uit het Stabiliteitspact. Voor alle jaren uit de periode 2001-2004 werd een positief overheidssaldo voorzien. Nederland kreeg een pluim voor het gevoerde financiële beleid dat gekenmerkt wordt door de strategie om de houdbaar-

heid van de overheidsfinanciën te verbeteren en de gevolgen van de vergrijzing op te vangen.

De meest recente cijfers van het CPB voor het Centraal Economisch Plan geven een overheidssaldo voor dit jaar van 0,1 procent van het BBP, terwijl in januari nog uitgegaan werd van 0,4 procent. In plaats van een positief saldo in januari wordt nu voor volgend jaar een saldo van -0,5 procent van het BBP voorzien. Het CPB voorziet tegenvallers in de belastinginkomsten en een oplopende werkloosheid. De nieuwe ramingen voor het overheidssaldo betekenen nog niet dat een met Duitsland vergelijkbare situatie ontstaat. Wel is te verwachten dat de Ecofin gematigder positief zal zijn als de huidige ramingen bij de volgende rapportbeoordeling niet zijn verbeterd.

Overheidsschuld daalt tot minder dan de helft van het BBP

De Nederlandse overheidsschuld is in 2001 iets gestegen tot 225 miljard euro. De komende jaren is absoluut gezien een lichte daling te verwachten. Veel sprekender is de daling als deze wordt uitgedrukt in procenten van het bruto binnenlands product (BBP). In 2001 bedraagt de schuld 53 procent van het BBP, dit jaar zal dat 50 procent zijn en volgend jaar 47 procent. De overheidsschuld als EMU-probleem voor Nederland lijkt daarmee verleden tijd.

Het grootste deel van de overheidsschuld bestaat uit staatsobligaties. Door de omzetting van onderhandse in openbare schuld bij het Rijk, maken leningen op lange termijn een steeds kleiner deel uit van de overheidsschuld. In 1985 maakten lange leningen nog meer dan de helft uit van de overheidsschuld, nu is dat minder dan een zesde.

Ondanks het voortgaan van het proces van de omzetting, is de omvang van de staatsobligaties in 2001 gedaald, omdat in 2001 de financieringsbehoefte voor een groter deel kortlopend is gefinancierd.

De afgelopen jaren zijn emissies van obligaties vooral bedoeld voor de herfinanciering van in het verleden afgesloten leningen. Zo wordt bereikt dat de individuele obligaties voldoende omvang hebben, en de markt dus niet versnipperd raakt. Het hoofdaanbod

Tabel 2
Het vorderingensaldo van de overheid (+ = overschot, - = tekort) en de overheidsschuld van Nederland

	Het vorderingensaldo van de overheid					Overheidsschuld (ultimo)						Schuldmutatie				
	1999	2000	2001	2002	2003	1998	1999	2000	2001	2002	2003	1999	2000	2001	2002	2003
<i>mln euro</i>																
Centrale overheid	-2,7	1,3	-0,3	-0,5	-3,6	193,8	195,0	186,0	189,0	186,5	187,7	1,2	-9,0	3,0	-2,5	1,2
Regionale en lokale overheid	-0,3	0,5	1,0	1,0	1,6	41,5	40,4	38,3	36,2	34,2	31,7	-1,1	-2,1	-2,0	-2,0	-2,5
Sociale verzekeringsinstellingen	4,6	6,8	0,8	-0,3	-0,3	1,2	0,6	0,5	0,0	0,6	1,1	-0,7	-0,1	-0,5	0,6	0,5
Totaal	1,6	8,7	1,5	0,2	-2,4	236,5	235,9	224,7	225,2	221,3	220,6	-0,6	-11,2	0,5	-3,9	-0,8

Tabel 3
De Nederlandse overheidsschuld verdeeld naar vermogenstitel

	1985	1990	1995	1999	2000	2001	2002	2003
<i>mln euro</i>								
Chartaal geld	0,7	1,2	1,2	1,2	1,3	1,3	1,3	1,3
Waardepapieren op korte termijn	7,8	0,9	5,8	5,1	5,5	13,7	13,7	13,7
Obligaties	51,9	92,7	142,3	176,1	171,1	168,8	167,5	169,3
Leningen op korte termijn	3,2	3,3	6,2	5,1	5,6	5,2	5,6	6,1
Leningen op lange termijn	74,5	89,1	77,9	48,3	41,2	36,3	33,3	30,3
Totaal	138,0	187,2	233,4	235,9	224,7	225,2	221,3	220,6

bestaat uit drie soorten van obligaties: een driejarige, een tienjarige en een dertigjarige. De schaalvergroting door beperking van het assortiment verhoogt de aantrekkelijkheid voor de beleggers. Inmiddels heeft 75 procent van de obligaties een omvang van 10 miljard euro of groter. De komende jaren zal dit toenemen tot 90 procent.

Technische toelichting

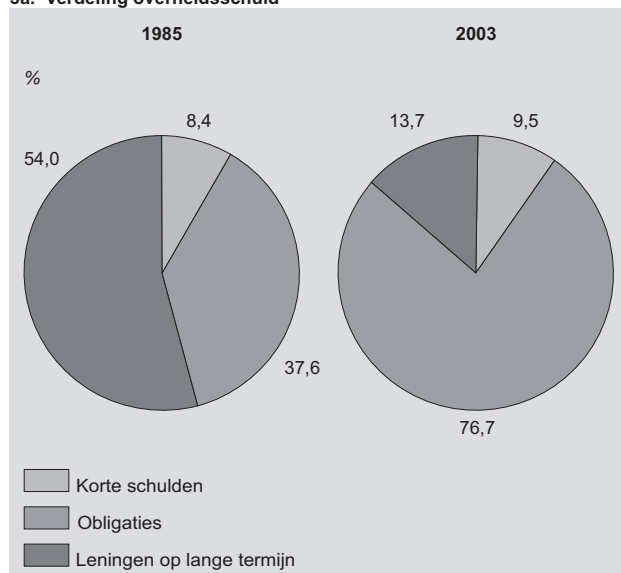
De hier gepresenteerde gegevens over de overheidsfinanciën zijn voor de Europese landen vastgesteld conform de excessieve tekortenprocedure. Twee keer per jaar leveren de lidstaten gegevens aan over het overheidssaldo en de overheidsschuld. Daarbij moeten de richtlijnen worden gevolgd die zijn neergelegd in het Europees systeem van rekeningen 1995. Voor wat betreft de Nederlandse cijfers geldt dat het Centraal Bureau voor de Statistiek de gegevens tot en met het verslagjaar 2000 heeft vastgesteld, en het Centraal Planbureau samen met het Ministerie van Financiën de realisatie van 2001 en de ramingen voor 2002 en 2003. Voor alle Europese landen geldt dat de uitkomsten tot en

met 2001 zijn ontleend aan de rapportage van maart 2002 betreffende de excessieve tekortenprocedure zoals gepubliceerd in een persbericht van Eurostat op 21 maart 2002 (Euro-indicators, no 35/2002). De cijfers vanaf 2002 en de uitkomsten voor de Verenigde Staten en Japan zijn ontleend aan Eurostat, European Economy Supplement A no 10/11 October/November 2001. Daarbij zijn de schuld cijfers gecorrigeerd voor het verschil tussen de uitkomst voor 2001 in het persbericht van 21 maart en die van de publicatie in november 2001. Ten slotte kan nog worden opgemerkt dat de uitkomsten voor Nederland vanaf 2001 ontleend zijn aan de meest recente ramingen van het CPB ten behoeve van haar Centraal Economisch Plan.

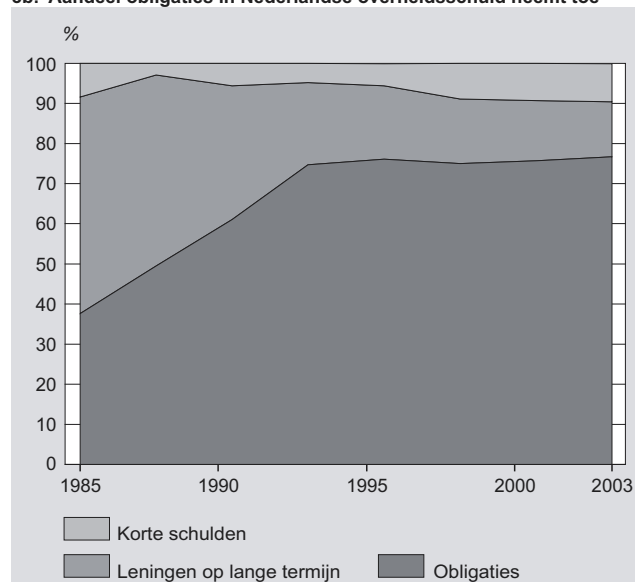
Nadere informatie

Voor nadere informatie over dit onderwerp kunt u contact opnemen met de CBS Infoservice, tel. 045 570 70 70; e-mail: infoservice@cbs.nl

3a. Verdeling overheidsschuld

3b. Aandeel obligaties in Nederlandse overheidsschuld neemt toe

Lagere overheden zorgen voor daling EMU-schuld in 2000 met ruim twee miljard euro

R.A.F. Michel en M.L. Vermaesen

De Nederlandse gemeenten, provincies, waterschappen en gemeenschappelijke regelingen hebben hun gezamenlijke EMU-schuld in 2000 met 2,1 miljard euro zien dalen. Het EMU-saldo – het verschil tussen inkomsten en uitgaven – van deze lagere overheden vertoonde een overschot van 0,1 miljard euro. Over 1999 was er nog een EMU-overschot van 0,3 miljard euro. Vooral de gemeenten zijn verantwoordelijk geweest voor het lagere overschot in 2000.

Inleiding

In dit artikel worden de resultaten gepresenteerd van onderzoek van de balansgegevens van de Nederlandse lagere overheid in 2000. In het bijzonder zijn de balansen onderzocht in het licht van het aandeel van de lagere overheden in het nationale EMU-saldo en de nationale EMU-schuld. Niet alle onderdelen van de lagere overheid, zoals die in het kader van de EMU is gedefinieerd, zijn in het onderzoek betrokken. Zo blijven de instellingen voor het bijzonder onderwijs en overige instellingen zonder winsttoegmerk buiten beschouwing. De hier beschreven lagere overheden bestaan uit de gemeenten, de provincies, de waterschappen en de gemeenschappelijke regelingen. Het vervolg gaat na een lichte historische opfrissing in op de nationale EMU-schuld, het aandeel van de verschillende lagere-overheidslagen daarin, het EMU-saldo van de lagere overheden en ten slotte de specifieke bijdragen van grote en kleine gemeenten.

Een korte historie

Per 1 januari 1999 ging de derde fase van de totstandkoming van de Economische en Monetaire Unie (EMU) in. In de elf toenmalig deelnemende EU-lidstaten werd in het girale betalingsverkeer overgegaan op de euro. Ook trad het Stabiliteits- en Groeipact in werking. In dit pact wordt voorgeschreven dat de begrotingen van de EMU-leden op de middellange termijn een overschot moeten vertonen of in elk geval dichtbij evenwicht moeten zijn. Een begrotingstekort van (maximaal) drie procent van het Bruto Binnenlands Product (BBP) is echter toegestaan. Deze norm is tevens een van de convergentie-criteria waaraan EU-lidstaten moesten (en moeten) voldoen om tot de derde fase van de EMU toegelaten te worden.

Zoals bekend, bestaat de EMU inmiddels uit 12 lidstaten door de toetreding van Griekenland begin vorig jaar. Nog verser in het geheugen ligt de overgang op de euro in het chartale betalingsverkeer – de munten en biljetten – per begin 2002. Een ander convergentie criterium is de norm voor de staatsschuld. Deze norm houdt in dat de staatsschuld maximaal 60% van het BBP mag bedragen. Voor de bepaling van de omvang van het begrotingstekort en de staatsschuld zijn strikte regels opgesteld, zodat deze grootheden vergelijkbaar zijn tussen de lidstaten. Het volgen van deze regels leidt zodoende tot de vaststelling van het EMU-tekort (neutraler geformuleerd: het EMU-saldo) en van de EMU-(staats)schuld.

De nationale EMU-schuld

De nationale EMU-schuld heeft betrekking op de gehele Nederlandse overheid. Naast de centrale overheid gaat het om de decentrale overheden, overige publiekrechtelijke lichamen en fondsen. Eind 2000 bedroeg de totale schuld bijna 225 miljard euro. Hiervan komt bijna 83% voor rekening van de centrale overheid. De lagere overheid draagt met ruim 38 miljard euro voor 17% bij aan de nationale schuld. Het aandeel van de fondsen komt eind 2000 op een half miljard euro, slechts 0,2% van het totaal. Verder blijkt dat de EMU-schuld over de gehele linie is gedaald: van 236 miljard euro per eind 1999 naar de genoemde 225 miljard aan het eind van 2000.

De hier vermelde bedragen zijn overigens ontleend aan het artikel 'Groeivertraging maakt euronormen knellend' elders in deze maandstatistiek, dat ook aan de EMU-ontwikkelingen is gewijd. Alleen gaat het daar om de ontwikkelingen in ruimer internationaal en ook prospectief verband. Zo worden van de diverse EMU-lidstaten de staatsschuldquoten weergegeven: de EMU-schuld, uitgedrukt in een percentage van het BBP.

Wat de lagere overheid in de bijgaande tabel 1 (ontleend aan genoemd artikel) betreft, geldt dat er sprake is van een ruimere definitie dan in het vervolg. In deze ruimere definitie zijn namelijk ook instellingen voor het bijzonder onderwijs en overige lokale en regionale instellingen zonder winsttoegmerk opgenomen.

Lagere overheid: korte EMU-schuld meest gedaald

Van 1999 op 2000 is de EMU-schuld van de vier lagere-overheidslagen met 2,1 miljard euro afgenomen. Aan deze afname hebben de gemeenten met een daling van 2,2 miljard euro het meest bijgedragen. Ook de provincies kenden een vermindering van hun EMU-schuld en wel met bijna een kwart miljard euro. De

Tabel 1
Overheidsschuld, ultimo

	Centrale overheid	Lagere overheid	Sociale fondsen	Totaal	Centrale overheid	Lagere overheid	Sociale fondsen	Totaal
	mld euro				%			
1998	193,9	41,5	1,2	236,6	81,9	17,5	0,5	100
1999	195,0	40,2	1,1	236,3	82,5	17,0	0,5	100
2000	186,0	38,3	0,5	224,7	82,8	17,0	0,2	100

gemeenschappelijke regelingen brachten hun schuld omlaag met een kleine 0,1 miljard euro. Alleen de waterschappen onderscheidden zich in negatieve zin: hier nam de schuld juist met 0,4 miljard euro toe.

Voor de bepaling van de omvang van de EMU-schuld moeten zowel langlopende schulden als bepaalde kortlopende schuldposten in de berekening worden opgenomen. De kortlopende posten omvatten rekening-courantschulden bij financiële en niet-financiële instellingen en kasgeldleningen. De langlopende posten betreffen naast de opgenomen lange leningen ook de leaseverplichtingen. In het laatste geval kan het ook om zogenaamde Cross Border Lease constructies gaan. Het zijn met name de waterschappen die in het recente verleden dergelijke constructies hebben opgezet. Het ging hierbij om de verkoop en vervolgens weer het terughuren van de gebruiksrechten van hun installaties aan en van buitenlandse bedrijven.

Als het onderscheid tussen 'lange' en 'korte' EMU-schuld wordt gemaakt, blijkt dat de korte schuld meer is gedaald dan de lange. Van de totale daling met 2,1 miljard euro bij de lagere overheden per eind 2000 is 1,2 miljard euro het gevolg van een vermindering van de korte schuld. De vier onderscheiden overheidslagen laten hier alle een daling zien.

Tabel 2
EMU-schuld– langlopend– naar overheidslaag, ultimo

	1997	1998	1999	2000
<i>mld euro</i>				
Gemeenten	32,5	30,9	29,5	28,0
Provincies	0,8	0,8	0,8	0,9
Waterschappen	4,0	4,9	5,1	5,6
Gemeenschappelijke regelingen	0,9	0,9	0,8	0,7
Totaal	38,3	37,4	36,1	35,2

Tabel 3
EMU-schuld– kortlopend– naar overheidslaag, ultimo

	1997	1998	1999	2000
<i>mld euro</i>				
Gemeenten	2,3	2,7	2,5	1,8
Provincies	0,3	0,4	0,8	0,4
Waterschappen	0,2	0,2	0,4	0,2
Gemeenschappelijke regelingen	0,2	0,3	0,2	0,2
Totaal	2,9	3,7	3,8	2,6

Tabel 4
EMU-saldo en mutaties in vorderingen en schulden van lagere overheden

	1999			2000			
	EMU-saldo	Mutatie financiële vorderingen (incl. transitoria)	Mutatie financiële schulden (incl. transitoria)	EMU-saldo	Mutatie financiële vorderingen (incl. transitoria)	Mutatie financiële schulden (incl. transitoria)	Correcties
<i>mld euro</i>							
Gemeenten	0,5	-0,2	-0,7	0,0	-1,1	-1,8	-0,7
Provincies	0,0	0,4	0,4	0,0	0,3	-0,2	-0,6
Waterschappen	-0,2	0,2	0,4	-0,1	0,2	0,3	0,0
Gemeenschappelijke regelingen	0,1	0,0	0,0	0,2	0,4	0,0	-0,2
Totaal lagere overheid	0,3	0,5	0,1	0,1	-0,2	-1,7	-1,5

EMU-overschot teruggelopen

De lagere overheden hebben 2000 afgesloten met een overschot van 0,1 miljard euro op hun feitelijke inkomsten en uitgaven. Over 1999 was sprake van een groter EMU-overschot, namelijk ter waarde van 0,3 miljard euro. Het zijn opnieuw vooral de gemeenten geweest die hierin een rol hebben gespeeld. Hadden zij over 1999 nog een positief saldo op hun inkomsten en uitgaven, in 2000 was dat overschot tot nul gereduceerd. In feite was er zelfs sprake van een – zij het gering – negatief saldo oftewel een tekort. Eigenlijk hebben alleen de gemeenschappelijke regelingen over 2000 een overschot geboekt (van 0,2 miljard euro). Daarmee deden ze het nog beter dan in 1999, dat ze met een overschot van 0,1 miljard euro afsloten.

Het EMU-saldo is berekend via de (balans)mutaties van respectievelijk vorderingen en schulden. Nemen in een zeker jaar de schulden meer toe dan de vorderingen, dan is in dat jaar sprake van een tekort. Nemen daarentegen de schulden juist meer af dan de vorderingen, dan resulteert er een overschot. In deze zin is de EMU-tekortnorm dan ook een norm voor het vorderingstekort. Het EMU-saldo laat zich in principe ook rechtstreeks berekenen als saldo van de lopende en kapitaal-inkomsten en -uitgaven. Deze methode is hier niet gevolgd. Tabel 4 toont het EMU-saldo naar overheidslaag. In 2000 is de berekening iets verschillend van die in 1999: op het saldo van de mutaties in vorderingen en schulden zijn ook nog correcties toegepast. Deze correcties hebben betrekking op de verkopen door de lagere overheden van hun belangen in – onder andere – nutsbedrijven. De opbrengst op dergelijke verkopen mag volgens de regels namelijk niet aan het EMU-saldo ten goede komen. In 1999 was de correctie van dergelijke opbrengsten al in de vorderingen- en schuldenmutaties verwerkt.

Invloed grote en kleine gemeenten

Gelet op de overwegende invloed van de gemeenten op de omvang van het EMU-saldo en de EMU-schuld van de lagere overheden, ligt een nadere beschouwing van de gemeenten voor de hand. Het is gebruikelijk de gemeenten in acht grootteklassen in te delen. Er blijkt dan dat de daling van de EMU-schuld van de gemeenten met 2,2 miljard euro in 2000 vooral bij de grotere gemeenten wordt teruggevonden. De gemeenten met meer dan 100 000 inwoners waren gezamenlijk al goed voor een schuld-daling van 1,7 miljard euro. Wat het EMU-saldo betreft hadden de grootste gemeenten (met meer dan 250 000 inwoners) met 0,4 miljard euro het grootste overschot op hun uitgaven en inkomsten. Ook de gemeenten met een inwonertal van tussen de 100 000 en 150 000 vertoonden een overschot, namelijk van 0,1 miljard euro. Een jaar eerder had deze laatste groep gemeenten juist een tekort van dezelfde omvang.

Tabel 5
EMU-schuld en -saldo van gemeenten, naar grootteklasse

Aantal inwoners per gemeente (x 1 000)	EMU-schuld			EMU-saldo		
	1999– ult.	2000– ult.	mutatie schuld	1999	2000	mutatie saldo
<i>mld euro</i>						
250 en meer	8,2	7,2	–1,0	0,5	0,4	–0,1
150 tot 250	4,5	4,4	–0,2	0,0	–0,2	–0,2
100 tot 150	5,3	4,7	–0,5	–0,1	0,1	0,2
50 tot 100	5,3	5,0	–0,2	0,1	0,0	–0,1
20 tot 50	5,1	5,0	–0,2	0,0	–0,2	–0,1
10 tot 20	2,8	2,8	–0,1	0,0	–0,1	–0,1
5 tot 10	0,7	0,7	0,0	0,0	0,0	0,0
minder dan 5	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0
Totaal	32,0	29,8	–2,2	0,5	0,0	–0,5

Tabel 6
Balansen lagere overheden, ultimo 2000

	Totaal	Gemeenten	Provincies	Water- schappen	Gemeen- schappelijke regelingen
<i>mld euro</i>					
Activa					
Immateriële vaste activa	1,5	1,0	0,4	0,1	0,0
Materiële vaste activa	31,2	25,1	1,5	3,6	1,0
Lease – activa	0,9	–	–	0,9	–
Verstrekte langlopende leningen, aan:					
– overheden	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
– woningcorporaties	13,2	13,2	0,0	0,0	0,0
– overige	7,9	6,5	0,9	0,0	0,5
Deelnemingen:					
– in eigen dienstonderdelen in andere sector	3,5	3,5	0,0	0,0	0,0
– in privaatrechtelijke ondernemingen	1,8	1,3	0,2	0,2	0,1
– i.v.m. cross border lease	2,1	–	–	2,1	0,0
Geactiveerde tekorten	0,2	0,2	–	–	0,0
Voorraden	4,2	4,1	0,0	0,0	0,1
Rekening-courantvorderingen, op:					
– eigen dienstonderdeel in andere sector	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
– derden voorzover niet financiële instellingen	0,3	0,2	0,0	0,0	0,1
Kasgeldleningen	1,9	1,3	0,6	0,0	0,0
Liquide middelen	4,7	2,4	1,2	0,1	1,0
Transitorische vorderingen	8,7	6,2	0,5	0,5	1,4
Totaal activa	82,2	65,1	5,4	7,5	4,3
Passiva					
Eigen vermogen	7,9	6,3	1,2	0,3	0,2
Bestemmingsreserves	18,9	16,0	1,4	0,5	1,0
Voorzieningen	5,8	4,0	0,6	0,4	0,9
Langlopende schulden o/g	32,7	28,0	0,9	3,1	0,7
– w.v. Rijksleningen	0,6	0,6	–	–	0,0
Lease – verplichtingen	0,5	–	–	0,5	–
Verplichtingen i.v.m. cross border lease	2,1	–	–	2,1	–
Belegde reserves van eigen bedrijfsmatige diensten	0,7	0,7	0,0	0,0	0,0
Rekening-courantschulden, bij:					
– eigen dienstonderdeel in andere sector	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0
– derden voor zover niet financiële instellingen	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0
– financiële instellingen	1,3	1,0	0,0	0,2	0,1
Kasgeldleningen	1,2	0,7	0,3	0,0	0,1
Transitorische schulden	10,9	8,2	0,9	0,5	1,3
Totaal passiva	82,2	65,1	5,4	7,5	4,3

Institutionele beleggingen nog niet op oude niveau

Drs. C.H.M. Schmitz

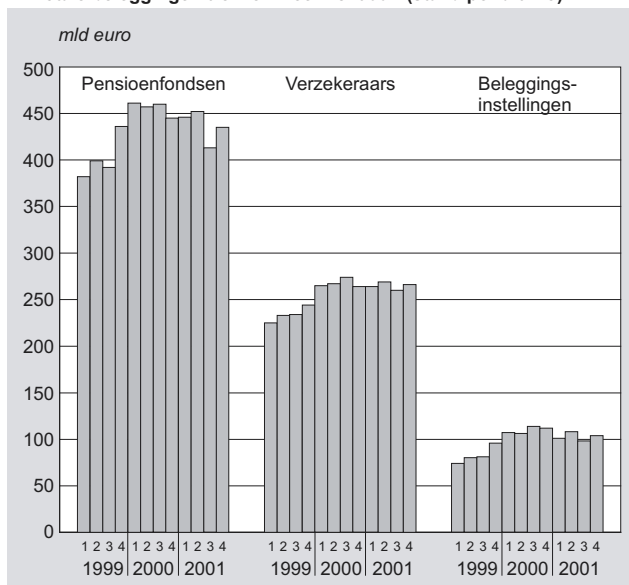
De beleggingen van verzekeraars en pensioenfondsen zijn eind 2001 1 procent minder waard dan aan het begin van het jaar. De daling in de waarde van de beleggingen is vooral een gevolg van het slechte derde kwartaal, waarin aanzienlijke koersverliezen werden geleden. Over heel 2001 bedroegen de koersverliezen van de institutionele beleggers 33 miljard euro. Meer dan de helft van de middelen is in het buitenland belegd.

Institutionele beleggers herstellen van dip in derde kwartaal

Eind 2001 bedraagt de waarde van institutionele beleggingen 701 miljard euro. Dit is 1 procent minder dan bij het begin van het jaar toen de totale beleggingen nog ruim 708 miljard euro bedroegen. Vanaf de eerste meting in 1950 is nog nooit een daling gemeten. Over de jaren 1996 tot en met 2000 werd een gemiddelde stijging gemeten van 14,5 procent.

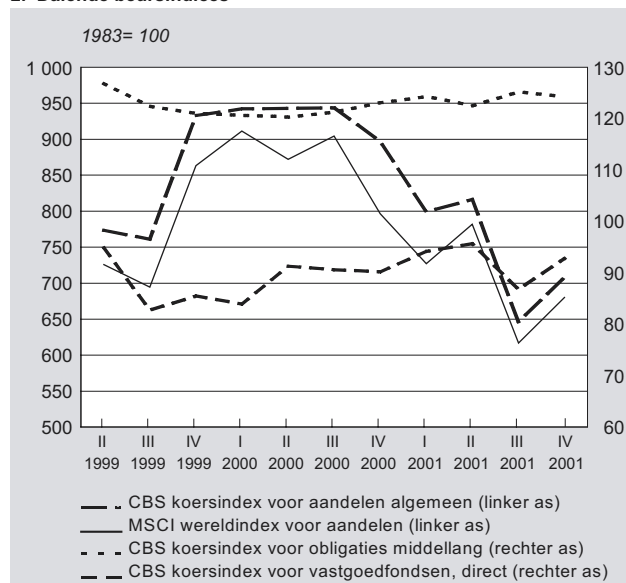
In de eerste twee kwartalen van 2001 stijgen de beleggingen tot 721 miljard euro. In het derde kwartaal dalen de beleggingen met 7 procent onder invloed van een negatief beursklimaat naar 673 miljard euro. In het vierde kwartaal trekken de beleggingen weer licht aan met 4 procent naar 701 miljard euro.

1. Totale beleggingen trekken weer licht aan (stand per ultimo)

Bij de pensioenfondsen waren de bewegingen wat heftiger dan bij de verzekeraars. Zo laten de beleggingen van pensioenfondsen in het derde kwartaal een dip zien van -9 procent, gevolgd door een toename in het vierde kwartaal van +5 procent. Bij de verzekeraars zijn deze percentages respectievelijk -3 procent en +2 procent. Eind 2001 zijn de beleggingen van de pensioenfondsen 2 procent lager dan aan het begin van het jaar, de beleggingen van de verzekeraars zijn dan 1 procent hoger. Deze verschillen in ontwikkeling worden vooral veroorzaakt doordat pensioenfondsen relatief meer beleggen in aandelen.

2. Dalende beursindices

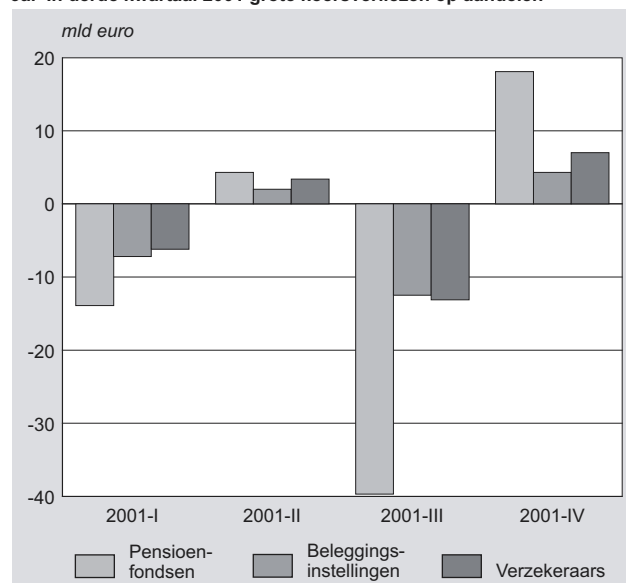

Verlies in 2001 door slecht beursklimaat

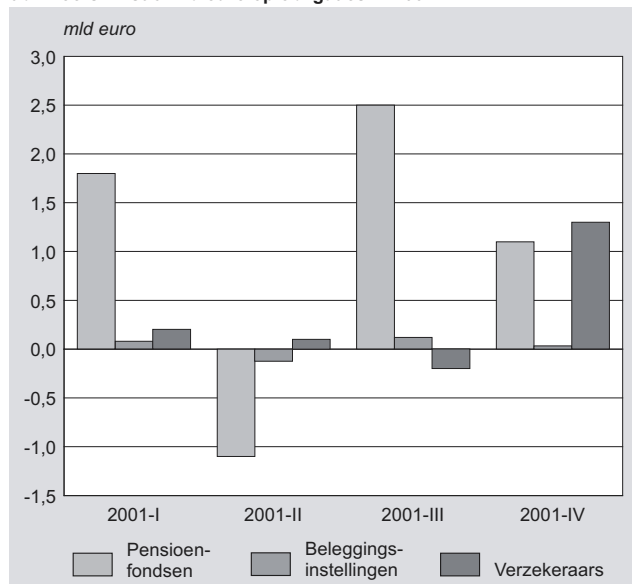
Het jaar 2001 is door de institutionele beleggers met een koersverlies van 33 miljard euro afgesloten, tegenover een koerswinst van 3,5 miljard euro in 2000. Het koersverlies op aandelen van 41 miljard euro in 2001 werd daarbij enigszins gecompenseerd door waardestijgingen op obligaties (+6 miljard euro) en op onroerende zaken (+2 miljard euro). De totale waarde van de beleggingen is ondanks de koersverliezen toch nagenoeg op peil gebleven doordat er veel nieuwe aankopen hebben plaatsgevonden. In 2001 zijn per saldo vooral veel aandelen gekocht (42 miljard euro).

Door inzakkende koersen is de waarde van de aandelen gedaald in het eerste kwartaal. Het tweede kwartaal liet lichte koers-

3a. In derde kwartaal 2001 grote koersverliezen op aandelen

3b. Koerswinst 5 mld euro op obligaties in 2001

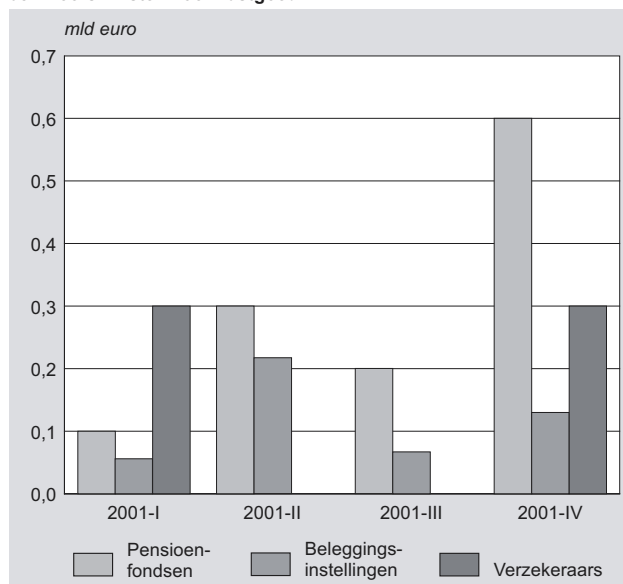

stijgingen zien, die werden gevolgd door forse koersdalingen in het derde kwartaal. Dit koersverlies is in het vierde kwartaal voor een deel weer goed gemaakt. Het totale koersverlies op aandelen in 2001 belooft -13 procent. De CBS-koersindex en de MSCI-wereldkoersindex liepen sterker terug (respectievelijk -21 procent en -15 procent).

Op de obligaties is in alle kwartalen, behalve het tweede, een voordelig koersverschil genoteerd. Per saldo is over het hele jaar bijna 6 miljard euro koersstijging behaald. Ook hier ligt het resultaat boven de index: +2,5 procent tegenover een stijging van 1 procent van de CBS-koersindex voor obligaties.

Voor de beleggingen in onroerende zaken is 2001 ook een positief jaar geweest. De waardeinstijgingen, die zich hier voordeden, zijn door de kwartalen heen opgelopen tot ruim 5 procent. De CBS-koersindex voor direct vastgoed steeg in dezelfde periode met bijna 3 procent.

3c. Koerswinsten voor vastgoed

Minder binnenland meer buitenland

De ontwikkeling waarbij steeds meer in het buitenland wordt belegd ten koste van binnenlandse beleggingen, met name in obligaties en leningen aan de overheid, zet zich ook in 2001 voort. Door de invoering van de euro kan zonder valutarisico een grotere spreiding worden bereikt door in de andere EMU-landen te beleggen. Ultimo 2000 is bijna 49 procent in het buitenland belegd. Eind 2001 is dit meer dan de helft (53 procent) van alle beleggingen. De beleggingen in de binnenlandse overheid lopen terug van bijna 12 procent naar ruim 9 procent per ultimo 2001.

De buitenlandse beleggingen bestaan voor driekwart uit effecten. In een jaar tijd zijn zowel de institutionele beleggingen in buitenlandse aandelen (+3 procent) als die in buitenlandse obligaties gestegen (+17 procent). De grote toename in buitenlandse obligaties is vooral bij de verzekeraars terug te vinden (+45 procent).

Tabel 1
Totale beleggingen van institutionele beleggers (stand per ultimo)

Jaar-kwartaal	Pensioenfondsen	Verzekeraars	Totaal institutionele beleggers
<i>In mld euro</i>			
1999-I	382	225	606
1999-II	399	233	632
1999-III	392	234	626
1999-IV	436	244	680
2000-I	461	265	727
2000-II	457	267	725
2000-III	460	274	733
2000-IV	445	264	708
2001-I	446	264	710
2001-II	452	269	721
2001-III	413	260	673
2001-IV	435	266	701

Bron: CBS.

Tabel 2
Portefeuilleverdeling institutionele beleggers (stand per ultimo)

	Pensioenfondsen		Verzekeraars		Totaal institutionele beleggers	
	2000-IV	2001-IV	2000-IV	2001-IV	2000-IV	2001-IV
<i>in mld euro</i>						
Totaal beleggingen	445	435	264	266	708	701
w.v.						
Vastgoed	24	25	15	16	38	41
Aandelen binnenland	39	37	56	54	95	91
Aandelen buitenland	174	178	26	27	200	206
Obligaties binnenland	49	39	53	44	101	83
Obligaties buitenland	104	113	31	45	135	158
Hypotheken	12	12	33	35	45	46
Onderhandse leningen	30	22	38	35	68	56

Bron: CBS.

Tabel 3
Sectoren waarin institutionele beleggers beleggen (stand per ultimo)

	Pensioenfondsen		Verzekeraars		Totaal institutionele beleggers	
	2000-IV	2001-IV	2000-IV	2001-IV	2000-IV	2001-IV
<i>%</i>						
Overheid	9,4	7,6	15,5	12,4	11,7	9,4
Sociale fondsen	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Banken	4,9	3,7	10,3	9,0	6,9	5,7
Overige financiële instellingen	11,2	13,1	22,6	22,5	15,5	16,7
Overheidsbedrijven	2,7	1,8	4,3	3,9	3,3	2,6
Particuliere bedrijven	5,1	3,6	11,3	10,4	7,4	6,2
Gezinnen en instellingen zonder winsttoegmerk	2,7	2,2	12,8	13,4	6,5	6,5
Buitenland	64,0	68,0	23,1	28,4	48,8	53,0
Totaal beleggingen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Bron: CBS.

Tabel 4
Koersverschillen op institutionele beleggingen

Jaar- kwartaal	Aandelen		Obligaties		Vastgoed	
	pensioenfondsen	verzekeraars	pensioenfondsen	verzekeraars	pensioenfondsen	verzekeraars
<i>mln euro</i>						
2001-I	-13,9	-6,3	1,9	0,2	0,1	0,3
2001-II	4,3	3,4	-1,1	0,2	0,3	0,1
2001-III	-40,4	-13,2	2,5	-0,2	0,2	0,0
2001-IV	18,1	7,1	1,1	1,3	0,6	0,4

Bron: CBS.

Tabel 5
Beleggingen van pensioenfondsen, ultimo

	2000	2001				w.v. naar institutionele sector				
	4e kw.	1e kw.	2e kw.	3e kw.	4e kw.	binnenland				buitenland
						overheid	financiële instellingen	bedrijven	izw's en gezinnen	
<i>mln euro</i>										
Onroerende zaken en inventaris	23 957	23 835	24 082	24 321	24 900		23 428			1 472
Obligaties	152 962	154 868	152 936	147 382	152 042	25 929	10 591	2 057	22	113 444
Aandelen	21 293	213 610	223 384	191 617	215 825		24 066	13 373		178 385
Deelnemingen	5 212	5 322	5 225	1 272	1 269		162	796		311
Woninghypotheken	11 519	12 197	10 897	11 242	11 428		2 245	5	9 174	5
Overige hypotheken	300	312	290	301	266		26	239	1	0
Overige lange leningen	30 165	28 522	29 531	27 840	21 919	6 416	6 981	6 485	482	1 555
Kort krediet	2 878	3 010	1 347	1 558	2 624	638	1 535	393	1	50
Overige waardepapieren	30	24	31	15	41		11			29
Termijndeposito's	3 254	1 501	1 338	2 136	1 866		1 660			206
Kasmiddelen	1 741	2 488	3 273	5 433	2 676		2 584			92
Totaal beleggingen	444 945	445 688	452 332	413 116	434 856	32 982	73 289	23 348	9 678	295 550

Tabel 6
Beleggingen van verzekeraars, ultimo

	2000	2001				w.v. naar institutionele sector				
	4e kw.	1e kw.	2e kw.	3e kw.	4e kw.	binnenland				buitenland
						overheid	financiële instellingen	bedrijven	izw's en gezinnen	
<i>mln euro</i>										
Onroerende zaken en inventaris	14 513	15 242	15 501	15 712	16 084		15 962			123
Obligaties	83 778	87 715	86 875	87 987	89 246	30 208	11 394	2 650	7	44 987
Aandelen	82 858	79 627	84 495	75 942	81 086		32 156	21 433	3	27 494
Deelnemingen	199	221	216	230	220		116	55		49
Woninghypotheken	31 693	32 329	33 212	32 885	33 218			619	32 454	145
Overige hypotheken	1 314	1 291	1 349	1 354	1 419		72	552	795	
Overige lange leningen	38 079	37 389	36 883	35 649	34 502	2 832	13 732	12 727	2 335	2 862
Kort krediet	349	435	334	266	218		218			
Overige waardepapieren	8	68	69	0	0					
Termijndeposito's	7 764	7 704	7 433	7 961	7 732		7 731			1
Kasmiddelen	2 997	2 123	2 568	2 191	2 426		2 420			6
Totaal beleggingen	263 553	264 144	268 937	260 177	266 152	33 040	83 803	38 036	35 594	75 666

Tabel 7
Beleggingen van beleggingsinstellingen, ultimo

	2000	2001					
	4e kwartaal	1e kwartaal	2e kwartaal	3e kwartaal	4e kwartaal	w.v. naar institutionele sector	
						binnenland	buitenland
<i>mln euro</i>							
Onroerende zaken en inventaris	29 061	29 165	30 747	30 278	31 114	9 136	21 978
Obligaties	12 012	11 839	10 985	11 893	11 979	4 052	7 927
Aandelen en deelnemingen	63 841	57 388	63 370	53 030	57 604	17 079	40 525
Hypotheke	320	318	363	365	368	368	0
Overige lange leningen	1 401	1 348	1 246	1 143	1 801	1 193	608
Termijndeposito's	3 194	316	572	590	663	663	0
Kasmiddelen	1 800	995	1 130	848	641	0	641
Totaal beleggingen ¹⁾	111 629	101 369	108 413	98 147	104 169	32 490	71 679

¹⁾ Excl. overige beleggingen.

Bron: De Nederlandsche bank NV; betreft alle WTB-instellingen inclusief geldmarktfondsen en zogenaamde Antillenfondsen.

Financiële kerncijfers

Financiële kerncijfers

	Eenheid c.q. Basis	1985	1990	1995	1999	2000	2001	2001		
								maart	april	mei
Bankwezen (ultimo)										
Europese liquiditeitenmassa (M3)	mld euro	.	.	.	4 778,6	5 079,9	5 424,6	5 199,5	5 243,2	5 288,6
Europese geldhoeveelheid (M1)	mld euro	.	.	.	1 955,1	2 074,3	2 203,5	2 038,7	2 071,2	2 091,1
Balanstotaal Europese MFI's	mld euro	.	.	.	15 546,1	16 711,4	18 249,7	17 592,0	17 606,8	17 748,1
Balanstotaal Nederlandse MFI's	mld euro	.	.	.	940,2	1 148,2	1 262,7	1 276,0	1 257,1	1 261,0
Sparen en lenen										
Besparingen bij spaarinstellingen	mld euro	.	.	6,4	8,4	3,9	18,6	1,6	1,7	2,3
Spaartegoed (ultimo)	mld euro	65,0	81,0	104,8	130,3	134,2	152,9	140,4	142,1	144,4
Verstrekt consumptief krediet	mld euro	3,3	4,9	6,4	10,0	10,6	9,7	0,9	0,8	0,9
Uitstaand consumptief krediet (ultimo)	mld euro	5,1	5,5	10,1	13,9	15,2	16,0	15,6	15,6	15,6
Nieuw ingeschreven hypotheeken op: woonhuizen en combinaties woonhuis/bedrijfspan w.o. woonhuizen	mld euro	12,1	16,0	31,0	90,6	82,2	86,7	6,4	6,6	7,4
bedrijfspannen en overige onroerende goederen	mld euro	4,9	12,0	16,2	84,2	76,1	79,7	5,9	5,9	6,9
					27,7	24,5	35,1	1,9	2,2	3,9
Geldmarkt										
Reporente ECB (ultimo)	%	.	.	.	2,70	4,75	3,25	4,75	4,75	4,50
Daggeldrente	%	6,30	9,23	4,23	2,74	4,12	4,38	4,78	5,06	4,65
Eenmaands Euribor-tarief	%	6,35	8,51	4,33	2,86	4,24	4,26	4,78	4,78	4,66
Goudprijs (gemiddeld)	euro/gram	15,5	10,3	9,1	8,6	9,9	9,9	9,5	9,6	10,3
Wisselkoersen (gemiddeld)										
Amerikaanse Dollar	per 1 euro	0,66	1,21	1,37	1,06	0,92	0,90	0,91	0,89	0,87
Engelse Pond	per 1 euro	0,52	0,68	0,87	0,66	0,61	0,62	0,63	0,62	0,61
Japanse Yen	per 1 euro	158,20	174,86	128,57	120,39	99,31	108,72	110,35	110,41	106,61
Kapitaalmarkt										
Gemiddeld effectief rendement op staatsleningen										
kort (3–5 jaar)	%	7,12	9,04	6,00	3,91	5,12	4,44	4,53	4,62	4,77
middellang (5–8 jaar)	%	7,32	8,99	6,50	4,34	5,30	4,70	4,68	4,81	4,98
lang (9–10 jaar)	%	7,34	8,93	7,20	4,63	5,41	4,94	4,84	4,98	5,17
Amsterdamse Effectenbeurs										
CBS-koersindex (ultimo)										
aandelen	1983=100	155,4	168,3	321,5	933,1	897,0	708,0	799,3	842,4	843,4
obligaties (5–8 jaar)	1983=100	108,7	98,4	118,9	121,0	123,1	124,2	124,3	123,0	121,7
CBS-herbeleggingsindex (ultimo)										
aandelen	1983=100	170,5	229,6	530,9	1 724,7	1 688,0	1 363,6	1 506,0	1 593,3	1 609,2
obligaties (algemeen)	1983=100	124,1	161,1	267,3	334,2	356,2	377,6	363,4	361,2	361,3
Verzekeraars										
Binnenlandse productie van individuele levensverzekeringen (premies)	mld euro	.	.	3,7	6,1	7,1	6,9	0,7	0,5	0,5
Prijsindexcijfers										
Producentenprijzen	1995=100	.	.	100,0	102,2	114,1	115,7	116,8	118,0	118,9
Herbouwkosten van woningen	1995=100	.	.	100,0	108,0	111,8	117,0	117,0	118,0	119,0
Woninginboedels	1995=100	.	.	100,0	102,6	104,1	108,9	109,2	109,5	109,8
Consumentenprijzen										
alle huishoudens	1995=100	.	.	100,0	108,6	111,4	116,4	115,7	116,4	116,7
werknemersgezinnen laag inkomen	1995=100	.	.	100,0	108,4	111,1	116,2	115,4	116,1	116,5
werknemersgezinnen hoog inkomen	1995=100	.	.	100,0	107,7	110,5	115,4	114,7	115,5	115,9
Consumentenprijzen– afgeleid										
alle huishoudens	1995=100	.	.	100,0	106,9	109,2	113,1	112,3	113,0	113,4
werknemersgezinnen laag inkomen	1995=100	.	.	100,0	106,7	108,9	112,8	112,1	112,8	113,1
werknemersgezinnen hoog inkomen	1995=100	.	.	100,0	106,3	108,9	112,6	112,0	112,8	113,1
Internationale handel										
Invoer	mld euro	98,0	104,2	129,4	178,7	216,1	217,2	20,0	17,8	18,9
Uitvoer	mld euro	102,6	108,5	143,5	188,6	231,9	240,8	22,3	19,4	21,0
Handelsoverschot	mld euro	4,5	4,3	14,1	9,9	15,8	23,6	2,4	1,6	2,1
Invoerprizen	1990=100	122,6	100,0	92,0	93,4	107,2		113,1	108,8	112,2
Uitvoerprizen	1990=100	122,7	100,0	94,9	93,6	106,4		116,2	114,9	115,1
Ruilvoet	1990=100	100,1	100,0	103,2	100,2	99,3		102,8	105,6	102,6
Overige gegevens										
Consumentenvertrouwen	.	.	4,4	13,9	24,0	–1,0	5,3	–0,4	2,6	
Economisch klimaat	.	.	6,3	5,1	24,1	–25,0	–13,4	–26,2	–19,7	
Koopbereidheid	.	.	3,1	19,8	23,9	15,0	17,8	16,7	17,4	

							2002			
juni	juli	aug.	sept.	okt.	nov.	dec.	jan.	febr.	maart	
										Banking
5 205,4	5 198,6	5 196,2	5 246,9	5 274,2	5 327,7	5 424,6	5 411,8			Eurozone liquidity (M3)
2 130,7	2 107,5	2 065,9	2 123,9	2 110,8	2 143,6	2 203,5	2 163,4			Eurozone money (M1)
17 825,3	17 676,0	17 635,9	17 873,4	17 983,2	18 209,7	18 235,3	18 274,6			Eurozone MFI's, balance sheet total
1 251,9	1 226,5	1 225,3	1 249,5	1 234,7	1 282,3	1 263,8	1 298,2	1 303,5		Dutch MFI's, balance sheet total
										Saving and borrowing
1,8	1,4	1,0	1,3	0,8						Savings at saving institutions
146,3	147,6	148,6	149,9	150,7						Savings deposits
0,8	0,9	0,9	0,8	0,9	0,8	0,6	0,7	0,7		Consumer credit granted
15,6	15,6	15,9	15,9	16,0	16,1	16,0	15,9	15,9		Consumer credits, outstanding amounts
7,6	8,6	7,4	6,5	7,4	8,0	10,5	5,7	6,7		Newly registered mortgages on:
7,0	7,9	6,7	6,0	6,9	7,4	9,5	5,3	6,3		residential and residential/commercial property
2,1	3,7	2,4	1,8	3,0	4,8	4,2	3,4	2,5		o.w. residential
										other real estate
										Money market
4,50	4,50	4,50	3,75	3,75	3,25	3,25	3,25	3,25	3,25	Repo rate ECB
4,54	4,51	4,49	3,99	3,97	3,51	3,34	3,29	3,28	3,26	Call money
4,53	4,52	4,46	4,05	3,72	3,43	3,42	3,35	3,34	3,25	One-month Euribor
10,2	10,3	9,9	10,3	10,3	9,8	10,1	10,5	11,2	11,0	Gold price
0,85	0,86	0,90	0,91	0,91	0,89	0,89	0,88	0,87	0,88	Exchange rates
0,61	0,61	0,63	0,62	0,62	0,62	0,62	0,62	0,61	0,62	US dollar
104,42	107,11	109,34	108,21	109,86	108,74	113,38	117,13	116,38	114,74	English pound
										Japanese Yen
										Capital market
4,64	4,63	4,44	4,22	4,03	3,92	4,23	4,40	4,55	4,83	Avarage yield to maturity
4,90	4,91	4,72	4,62	4,41	4,29	4,59	4,71	4,80	5,07	short-term
5,12	5,15	4,97	4,97	4,76	4,61	4,87	4,97	5,02	5,27	medium-term
										long-term
										Amsterdam Stock Exchange
816,4	784,4	746,3	646,1	654,9	685,3	708,0	700,5	695,5	744,6	CBS stock price index
122,5	123,6	124,7	125,2	127,6	126,0	124,2	123,4	123,4	121,4	shares
										bonds
1 559,1	1 498,2	1 436,5	1 243,4	1 260,6	1 319,9	1 363,6	1 349,4	1 339,6	1 434,5	CBS total return index
363,9	368,5	371,8	373,4	380,8	380,4	377,6	379,1	379,9	377,0	shares
										bonds
										Insurance
0,5	0,6	0,5	0,4	0,4	0,5	0,5	0,6	0,6		New personal life insurance policies
										Price index numbers
118,1	115,8	115,1	115,6	113,3	112,4	111,5	111,8	112,0		Producer prices, industry
120,0	121,0	121,0	121,0	121,0	121,0	121,0	122,0	122,0		Costs of rebuilding of dwellings
109,3	107,3	107,8	110,4	110,7	110,8	110,5				Households effects
116,2	116,4	116,8	117,9	117,8	117,6	117,4	118,3	118,8	119,9	Consumer prices
116,0	116,2	116,5	117,6	117,6	117,4	117,1	118,0	118,5	119,6	all households
115,3	115,1	115,5	116,8	116,8	116,5	116,3	117,0	117,6	118,9	employee households low income
										employee households high income
112,9	113,1	113,4	114,5	114,5	114,2	114,0	114,9	115,4	116,5	Consumer prices derived: tax alterations eliminated
112,6	112,8	113,2	114,2	114,2	114,0	113,8	114,5	115,0	116,1	all households
112,6	112,4	112,8	114,1	114,0	113,8	113,6	114,3	114,9	116,1	employee households low income
										employee households high income
										International trade
19,0	18,0	17,3	17,6	18,3	17,9	16,4	16,6			import
21,0	19,2	18,9	19,6	20,5	20,2	18,9	19,2			export
2,0	1,2	1,6	2,0	2,2	2,4	2,5	2,7			trade surplus
111,8										import prices
112,7										export prices
100,8										terms of trade
										Other data
-3,6	-2,4	-5,4	-4,6	-9,5	-11,5	-7,1	-1,4	-4,5	-8,6	Consumer confidence
-29,1	-28,2	-35,3	-32,8	-41,2	-45,0	-35,9	-18,5	-19,7	-24,3	Economic environment
13,3	14,7	14,6	14,2	11,6	10,9	12,1	10,0	5,6	2,0	P propensity to consume

Banken

Tabel 1.1
Balans van de in Nederland gevestigde monetair financiële instellingen, exclusief De Nederlandsche Bank(ultimo)

	Nederland					Eurozone				
	2001			2002		2001			2002	
	okt.	nov.	dec.	jan.	febr.	sept.	okt.	nov.	dec.	jan.
<i>mld euro</i>										
Activa										
1. Leningen aan ingezetenen van het eurogebied	841,1	854,6	832,7	839,3	840,6	10 945,6	10 969,4	11 110,7	11 138,4	11 069,9
a. Monetair financiële instellingen	225,9	229,2	212,6	210,4	208,0	3 722,4	3 719,1	3 793,6	3 797,8	3 716,3
b. Overheid	30,8	31,5	32,5	32,2	33,6	803,6	801,0	816,2	820,7	817,7
c. Overige	584,4	593,9	587,6	596,8	599,0	6 419,6	6 449,3	6 500,9	6 519,9	6 535,9
2. Aangehouden effecten m.u.v. aandelen, uitgegeven door ingezetenen van het eurogebied	97,9	99,7	101,8	108,1	105,6	2 414,0	2 415,5	2 428,9	2 421,3	2 465,8
a. Monetair financiële instellingen	17,3	18,3	19,4	21,2	22,1	996,1	1 004,2	1 009,6	1 008,8	1 018,2
b. Overheid	70,8	71,6	72,9	76,5	73,2	1 092,4	1 083,0	1 087,9	1 076,2	1 106,5
c. Overige	9,7	9,8	9,5	10,3	10,2	325,6	328,2	331,4	336,3	341,1
3. Aangehouden aandelen en deelnemingen uitgegeven door ingezetenen van het eurogebied	39,2	37,8	42,3	43,4	43,1	771,5	778,9	782,3	809,8	810,7
a. Monetair financiële instellingen	11,9	11,6	11,9	13,2	13,4	245,1	244,0	246,8	248,6	249,7
b. Overige	27,3	26,1	30,5	30,2	29,7	526,4	534,9	535,5	561,2	561,0
4. Geldmarktpapier	0,0	0,0	0,1	0,0	0,1	165,2	167,1	158,8	154,1	170,1
5. Externe activa	211,7	243,7	237,7	258,5	266,7	2 295,6	2 338,9	2 424,5	2 404,5	2 419,5
6. Vaste activa	6,1	6,1	6,2	6,3	6,3	165,7	166,3	167,1	168,2	165,9
7. Overige activa	38,8	40,4	42,9	42,6	41,3	1 115,8	1 147,2	1 137,5	1 139,0	1 172,6
8. Totaal activa = totaal passiva	1 234,7	1 282,3	1 263,8	1 298,2	1 303,5	17 873,4	17 983,2	18 209,8	18 235,3	18 274,6
Passiva										
9. Chartale geldomloop						0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
10. Deposito's van ingezetenen van het eurogebied	660,1	663,6	652,9	668,8	660,4	9 484,2	9 484,3	9 601,3	9 710,6	9 646,8
a. Monetair financiële instellingen	233,4	222,5	205,6	213,1	208,1	3 832,0	3 808,8	3 868,7	3 839,7	3 817,9
b. Centrale overheid	2,6	2,9	1,3	2,8	1,3	110,2	113,2	115,1	104,2	104,3
c. Overige overheid en overige ingezetenen van het eurogebied	424,1	438,2	446,0	452,9	451,0	5 541,9	5 562,3	5 617,4	5 766,7	5 724,6
(1) giraal	136,7	142,8	151,0	147,2	146,8	1 733,6	1 732,4	1 780,8	1 879,7	1 830,8
(2) met vaste looptijd	148,1	154,6	152,3	157,8	155,7	2 237,5	2 241,1	2 242,1	2 262,2	2 259,2
(3) met opzegtermijn	139,1	140,7	142,5	147,7	148,4	1 342,5	1 351,8	1 365,0	1 404,9	1 414,5
(4) repo's	0,1	0,1	0,2	0,3	0,1	228,2	236,9	229,5	220,0	220,2
11. Aandelen/participaties in geldmarktfondsen en geldmarktpapier						410,4	423,6	434,6	433,7	455,8
12. Geldmarktpapier en schuldbewijzen	188,8	189,9	190,0	194,1	196,4	2 874,2	2 899,2	2 887,1	2 881,1	2 919,5
13. Kapitaal en reserves	59,2	60,8	61,0	62,9	61,8	1 011,3	1 019,5	1 024,2	1 037,5	1 046,0
14. Externe passiva	271,3	308,0	298,6	317,1	333,0	2 609,4	2 626,6	2 691,0	2 679,7	2 711,8
15. Overige passiva	55,5	59,9	61,2	55,2	52,0	1 483,9	1 530,0	1 571,6	1 492,7	1 494,7

Bron: De Nederlandsche Bank N.V. en ECB.

Tabel 1.2
Monetaire balans van De Nederlandsche Bank en het Eurosystem (ultimo)

	De Nederlandsche Bank					Eurosystem				
	2001			2002		2001				2002
	okt.	nov.	dec.	jan.	febr.	sept.	okt.	nov.	dec.	jan.
<i>mld euro</i>										
Activa										
1. Leningen aan ingezetenen van het eurogebied	15,5	14,1	15,0	16,2	10,5	388,2	356,7	370,0	412,7	419,7
a. Monetair financiële instellingen	15,5	14,1	15,0	16,2	10,5	360,4	328,9	342,4	386,4	393,4
b. Overheid	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	27,2	27,2	27,1	25,7	25,7
c. Overige	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6
2. Aangehouden effecten m.u.v. aandelen, uitgegeven door ingezetenen van het eurogebied	8,9	8,9	9,1	9,1	9,1	106,6	107,8	107,3	107,0	104,0
a. Monetair financiële instellingen	0,7	0,8	0,9	1,1	0,9	3,7	3,9	3,8	3,8	3,8
b. Overheid	7,8	7,9	7,9	7,7	7,8	101,9	102,8	102,2	101,8	99,0
c. Overige ingezetenen	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	1,1	1,2	1,2	1,3	1,2
3. Aangehouden aandelen en deelnemingen uitgegeven door ingezetenen van het eurogebied	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	13,1	13,4	13,6	13,8	13,8
a. Monetair financiële instellingen	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	4,8	4,8	4,7	4,6	4,7
b. Overige ingezetenen	0,2	0,2	0,1	0,1	0,2	8,3	8,7	8,9	9,2	9,1
4. Externe activa	20,5	20,0	19,5	20,1	20,0	397,1	400,0	400,4	399,0	409,0
5. Vaste activa	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	11,9	12,0	12,1	12,1	12,2
6. Overige activa	1,8	1,8	1,7	1,7	1,9	54,9	55,6	55,0	54,5	102,9
7. Totaal activa = totaal passiva	47,2	45,3	45,9	47,7	42,0	971,8	945,7	958,4	999,1	1 061,5
Passiva										
8. Chartale geldomloop	17,0	16,6	15,7	15,1	14,2	346,2	333,9	317,5	286,1	338,4
9. Deposito's	14,9	13,9	15,7	17,5	12,8	323,6	302,8	330,4	391,2	357,8
a. Monetair financiële instellingen	14,8	13,9	15,7	17,5	12,8	269,4	244,7	277,5	342,4	298,4
b. Overheid	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	37,6	40,0	35,2	35,1	44,9
c. Overige ingezetenen	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	16,6	18,1	17,6	13,8	14,5
10. Geldmarktpapier en schuldbewijzen	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	5,5	5,5	4,7	4,6	4,6
11. Kapitaal en reserves	14,5	13,8	13,3	14,0	14,0	209,2	210,6	210,1	211,7	215,8
12. Externe passiva	0,8	0,9	1,0	1,1	0,9	30,0	34,3	35,2	35,6	37,4
13. Overige passiva	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1	57,3	58,5	60,6	69,8	107,5

Bron: De Nederlandsche Bank N.V. en ECB.

Tabel 1.3
Monetaire aggregaten

	Nederland					Eurozone				
	2001			2002		2001				2002
	okt.	nov.	dec.	jan.	febr.	sept.	okt.	nov.	dec.	jan.
<i>mld euro</i>										
Chartale geldomloop	12,1	11,1	8,6	11,4	12,0	308,9	294,7	279,0	239,7	245,2
Girale deposito's	136,7	142,8	151,0	147,2	146,8	1 815,1	1 816,1	1 864,6	1 963,8	1 918,2
Geldhoeveelheid (M1)	148,8	153,9	159,5	158,6	158,8	2 123,9	2 110,8	2 143,6	2 203,5	2 163,4
Deposito's met vaste looptijd t/m 2 jaar	84,0	91,7	89,7	96,5	93,8	1 075,2	1 078,9	1 081,0	1 094,5	1 088,2
Deposito's met opzegtermijn t/m 3 maanden	138,8	140,6	142,4	147,5	148,3	1 299,6	1 311,5	1 326,4	1 367,8	1 386,1
Secundaire liquiditeiten (M2)	371,7	386,2	391,6	402,6	400,9	4 498,7	4 501,1	4 551,0	4 665,8	4 637,6
Repo's	0,1	0,1	0,2	0,3	0,1	228,2	236,9	229,5	220,0	220,2
Aandelen/participaties in geldmarktfondsen en geldmarktpapier	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	374,4	386,4	395,2	394,3	413,8
Schuldbewijzen met looptijd t/m 2 jaar	13,7	12,5	12,0	12,3	13,2	145,6	149,7	151,9	144,5	140,2
Liquiditeitenmassa (M3)	385,4	398,7	403,8	415,2	414,2	5 246,9	5 274,2	5 327,7	5 424,6	5 411,8

Bron: DNB en ECB.

Sparen en lenen

Tabel 2.1
Spaargelden

	2001 ¹⁾									
	jan.	febr.	maart	april	mei	juni	juli	aug.	sept.	okt.
<i>mln euro</i>										
Stortingen	13 071	8 578	9 156	8 989	10 881	9 830	9 831	9 798	9 889	11 745
w.v. op deposito's										
met opzegtermijn	7 120	3 863	4 121	3 801	5 481	5 288	4 947	4 936	5 684	7 364
met vaste looptijd	5 951	4 716	5 035	5 188	5 401	4 542	4 884	4 862	4 205	4 382
Terugbetalingen	10 287	7 297	7 616	7 387	9 012	8 075	8 497	8 851	8 565	11 091
w.v. op deposito's										
met opzegtermijn	5 229	3 457	3 230	3 065	4 196	3 455	3 592	3 424	3 086	3 872
met vaste looptijd	5 059	3 840	4 386	4 322	4 816	4 620	4 905	5 428	5 479	7 219
Spaarverschil	2 784	1 281	1 539	1 602	1 869	1 755	1 334	947	1 324	655
Bijgeschreven rente	538	17	53	65	405	18	18	25	19	180
Besparingen	3 322	1 298	1 592	1 667	2 274	1 773	1 352	972	1 343	835
Correcties en statistische verschillen	-25	0	-1	-22	-1	129	1	-4	2	-28
<i>mld euro</i>										
Tegood op deposito's (ultimo)	137,5	138,8	140,4	142,1	144,4	146,3	147,6	148,6	149,9	150,7
w.v.										
deposito's met opzegtermijn	107,8	108,2	109,1	109,9	111,6	113,6	114,9	116,5	119,1	122,8
deposito's met vaste looptijd	29,8	30,6	31,3	32,1	32,7	32,7	32,7	32,1	30,8	28,0

Bron: De Nederlandsche Bank.

¹⁾ Begin nieuwe reeks door wijziging rapportageplichtige kredietinstellingen.

Tabel 2.2
Verstrekt consumptief krediet

	2001								2002		Trend ¹⁾
	mei	juni	juli	aug.	sept.	okt.	nov.	dec.	jan.	febr.	
<i>mln euro</i>											%
Gemeentelijke kredietbanken											
Aflopend krediet	7	7	7	7	6	5	5	4	5	5	-33,2
Doorlopend krediet	2	2	3	2	2	3	2	2	2	2	-43,8
Totaal	9	9	10	9	8	8	8	6	7	7	-36,4
Banken en creditcardorganisaties											
Aflopend krediet	31	28	32	31	26	32	28	20	23	21	-19,6
Doorlopend krediet	278	236	285	270	252	289	272	221	251	234	-1,4
Spaar-/leenkrediet	1	1	1	3	2	5	3	1	1	1	-54,7
Creditcard krediet	193	186	243	277	197	196	176	169	170	177	8,9
Totaal	503	451	561	581	477	521	479	412	446	433	0,6
Financieringsmaatschappijen											
Aflopend krediet	85	68	67	54	48	59	52	36	51	46	-15,9
Doorlopend krediet	185	180	198	182	171	190	171	141	168	181	-21,2
Spaar-/leenkrediet	27	16	17	28	27	38	28	12	14	10	-49,1
Totaal	296	264	282	264	245	287	251	189	233	236	-23,9
Postorderbedrijven											
Doorlopend krediet	43	43	50	41	48	47	40	39	51	48	6,2
Alle maatschappijen											
Aflopend krediet	123	102	106	92	80	96	85	61	80	72	-18,5
Doorlopend krediet	508	462	536	495	473	529	485	404	472	464	-9,5
Spaar-/leenkrediet	28	17	18	31	29	43	32	13	15	10	-49,6
Creditcard krediet	193	186	243	277	197	196	176	169	170	177	8,9
Totaal	851	767	903	895	779	864	778	646	738	723	-9,2

¹⁾ De procentuele groei van de laatste twaalf maanden t.o.v. dezelfde periode een jaar eerder.

Tabel 2.3
Uitstaand debiteurensaldo per ultimo

	Aantal uitstaande contracten					Uitstaand debiteurensaldo						Trend ¹⁾
	2001			2002		2001				2002		
	okt.	nov.	dec.	jan.	febr.	sept.	okt.	nov.	dec.	jan.	febr.	
	x 1 000					mln euro						%
Gemeentelijke kredietbanken												
Aflopend krediet	143	143	143	142	140	207	209	202	192	191	188	-14,3
Doorlopend krediet	17	17	17	17	17	86	83	84	84	84	85	-12,9
Totaal	160	160	160	159	158	292	292	285	277	274	273	-13,8
Banken en creditcardorganisaties												
Aflopend krediet	151	151	147	144	142	851	841	840	825	809	793	-11,6
Doorlopend krediet	989	991	987	984	982	5 473	5 518	5 550	5 540	5 539	5 554	4,9
Spaar-/leenkrediet	23	23	23	23	23	386	386	385	383	380	374	-7,6
Creditcard krediet	509	494	507	507	496	657	663	666	684	685	698	35,8
Totaal	1 673	1 658	1 665	1 658	1 643	7 367	7 409	7 441	7 431	7 412	7 419	4,3
Financieringsmaatschappijen												
Aflopend krediet	386	386	382	367	363	1 920	1 912	1 901	1 861	1 810	1 791	-6,2
Doorlopend krediet	1 699	1 706	1 728	1 737	1 777	4 725	4 769	4 820	4 811	4 790	4 805	7,6
Spaar-/leenkrediet	74	73	72	71	70	1 177	1 180	1 170	1 153	1 136	1 121	-5,7
Totaal	2 159	2 165	2 182	2 175	2 210	7 822	7 861	7 891	7 825	7 736	7 718	2,0
Postorderbedrijven												
Doorlopend krediet	2 199	2 188	2 154	2 251	2 261	429	436	442	449	462	466	12,5
Alle maatschappijen												
Aflopend krediet	680	679	672	653	645	2 977	2 962	2 942	2 877	2 809	2 772	-8,4
Doorlopend krediet	4 905	4 902	4 887	4 989	5 038	10 713	10 806	10 896	10 884	10 874	10 910	6,2
Spaar-/leenkrediet	97	97	95	94	93	1 563	1 566	1 556	1 536	1 516	1 496	-6,2
Creditcard krediet	509	494	507	507	496	657	663	666	684	685	698	35,8
Totaal	6 191	6 171	6 162	6 243	6 272	15 910	15 998	16 059	15 981	15 884	15 876	3,0
Overtrekkingen op betaalrekeningen												
	2 576	2 534	2 438	2 478	2 916	5 272	5 412	5 386	5 327	5 412	5 631	8,2

¹⁾ De procentuele groei van de laatste maand t.o.v. dezelfde maand van het voorgaande jaar.

Tabel 2.4
Stroomgegevens consumptief krediet

	2001								2002		Trend ¹⁾
	mei	juni	juli	aug.	sept.	okt.	nov.	dec.	jan.	febr.	
	<i>mln euro</i>										%
Debiteurensaldo bij aanvang periode											
Aflopend krediet	3 010	3 017	3 015	2 991	3 015	2 977	2 962	2 942	2 877	2 809	-7,4
Doorlopend krediet	10 391	10 402	10 438	10 516	10 666	10 713	10 806	10 896	10 884	10 874	6,4
Spaar-/leenkrediet	1 592	1 597	1 572	1 563	1 568	1 563	1 566	1 556	1 536	1 516	-5,1
Creditcard krediet	550	545	559	561	613	657	663	666	684	685	43,7
Totaal	15 543	15 561	15 585	15 632	15 862	15 910	15 998	16 059	15 981	15 884	3,6
Verstrekt krediet											
Aflopend krediet	123	102	106	92	80	96	85	61	80	72	-18,5
Doorlopend krediet	508	462	536	495	473	529	485	404	472	464	-9,5
Spaar-/leenkrediet	28	17	18	31	29	43	32	13	15	10	-49,6
Creditcard krediet	193	186	243	277	197	196	176	169	170	177	8,9
Totaal	851	767	903	895	779	864	778	646	738	723	-9,2
Kredietvergoeding											
Aflopend krediet	22	20	21	21	19	21	20	16	15	15	-12,1
Doorlopend krediet	83	84	85	86	86	87	87	86	87	86	15,3
Spaar-/leenkrediet	11	11	11	11	11	11	11	10	11	11	0,1
Creditcard krediet	6	6	6	6	7	7	8	7	7	7	44,9
Totaal	122	121	124	125	123	126	125	119	119	119	9,5
Aflossingen											
Aflopend krediet	137	124	151	88	137	132	125	141	163	124	-6,7
Doorlopend krediet	580	509	543	432	511	523	482	502	569	514	-1,1
Spaar-/leenkrediet	34	52	39	38	45	51	53	43	46	41	-10,4
Creditcard krediet	203	178	247	231	160	196	181	157	176	171	11,0
Totaal	955	864	979	790	854	902	842	843	954	850	-0,2
Debiteurensaldo per ultimo periode											
Aflopend krediet	3 017	3 015	2 991	3 015	2 977	2 962	2 942	2 877	2 809	2 772	-8,4
Doorlopend krediet	10 402	10 438	10 516	10 666	10 713	10 806	10 896	10 884	10 874	10 910	6,2
Spaar-/leenkrediet	1 597	1 572	1 563	1 568	1 563	1 566	1 556	1 536	1 516	1 496	-6,2
Creditcard krediet	545	559	561	613	657	663	666	684	685	698	35,8
Totaal	15 561	15 585	15 632	15 862	15 910	15 998	16 059	15 981	15 884	15 876	3,0

¹⁾ Stroomgrootheden: De procentuele groei van de laatste twaalf maanden t.o.v. dezelfde periode een jaar eerder.
Standen: De procentuele groei van de laatste maand t.o.v. dezelfde maand een jaar eerder.

Tabel 2.5
Nieuw ingeschreven hypotheek op onroerende goederen

	2001						2002		Trend ¹⁾
	juli	aug.	sept.	okt.	nov.	dec.	jan.	febr.	
									%
Aantal hypotheeknaam naar onderpand									
Woonhuizen	45 627	42 306	37 066	43 223	42 906	52 863	32 906	37 689	-2
w.v. genomen door:									
hypotheekbanken en bouwfondsen	14 365	13 132	11 827	13 657	13 405	17 326	10 533	11 883	5
verzekeraars, spaarkassen en pensioenfondsen	6 474	5 700	4 781	5 580	5 616	6 880	4 287	5 018	-15
banken	21 174	20 119	17 617	20 560	20 351	23 744	14 437	16 838	-6
andere rechtspersonen	1 791	1 577	1 344	1 646	1 864	2 719	2 326	2 404	1
particulieren	443	456	431	508	526	801	516	498	12
buitenland	1 380	1 322	1 066	1 272	1 144	1 393	807	1 048	52
Combinaties woonhuis/bedrijfspand	1 123	980	903	1 097	1 102	1 595	920	894	9
w.v. genomen door:									
hypotheekbanken en bouwfondsen	494	439	407	487	536	771	430	399	12
verzekeraars, spaarkassen en pensioenfondsen	74	65	55	74	65	76	49	51	11
banken	445	391	353	456	408	606	349	361	7
andere rechtspersonen	67	52	46	47	47	68	46	41	-7
particulieren	35	28	30	27	40	64	44	33	10
buitenland	8	5	12	6	6	10	2	9	0
Bedrijfspanden	1 195	924	892	1 105	1 118	1 741	924	896	10
w.v. genomen door:									
hypotheekbanken en bouwfondsen	501	358	328	399	408	692	349	353	14
verzekeraars, spaarkassen en pensioenfondsen	40	41	44	51	53	75	33	37	8
banken	519	412	409	505	485	720	418	398	6
andere rechtspersonen	70	72	63	79	82	131	64	67	1
particulieren	41	32	34	51	69	90	41	30	25
buitenland	24	9	14	20	21	33	19	11	-4
Bougrond en landelijke eigendommen	1 459	1 196	1 027	1 379	1 164	1 557	731	890	-20
w.v. genomen door:									
hypotheekbanken en bouwfondsen	639	483	436	633	560	804	360	449	-15
verzekeraars, spaarkassen en pensioenfondsen	167	141	99	137	106	113	61	82	-34
banken	543	484	412	501	393	465	237	292	-29
andere rechtspersonen	48	45	34	56	43	79	40	33	-16
particulieren	41	25	31	37	39	82	28	26	1
buitenland	21	18	15	15	23	14	5	8	-21
	<i>mln euro</i>								%
Ingeschreven hypotheekbedragen naar onderpand									
Woonhuizen	7 959	6 735	5 984	6 851	7 387	9 518	5 345	6 317	8
w.v. genomen door:									
hypotheekbanken en bouwfondsen	2 611	2 202	1 953	2 264	2 383	3 234	1 823	2 091	15
verzekeraars, spaarkassen en pensioenfondsen	964	827	709	837	857	1 080	678	785	-5
banken	3 461	3 116	2 824	3 164	3 501	4 346	2 352	2 865	5
andere rechtspersonen	328	307	207	299	301	456	273	302	2
particulieren	65	63	63	68	84	135	61	62	-2
buitenland	530	219	228	219	262	268	158	212	40
Combinaties woonhuis/bedrijfspand	684	626	485	554	609	947	422	432	14
w.v. genomen door:									
hypotheekbanken en bouwfondsen	257	192	263	270	321	467	219	201	28
verzekeraars, spaarkassen en pensioenfondsen	21	26	16	28	17	24	25	18	1
banken	244	264	163	219	210	348	133	161	-2
andere rechtspersonen	150	29	11	18	43	62	13	15	-20
particulieren	9	6	8	10	16	16	30	7	12
buitenland	3	110	24	10	2	30	0	29	186
Bedrijfspanden	3 007	1 876	1 208	2 418	3 581	3 236	2 008	2 085	47
w.v. genomen door:									
hypotheekbanken en bouwfondsen	581	452	310	374	422	902	347	448	30
verzekeraars, spaarkassen en pensioenfondsen	25	20	50	80	645	80	95	41	143
banken	1 827	1 008	532	1 191	1 898	1 147	1 030	1 036	86
andere rechtspersonen	280	281	50	88	368	289	70	155	9
particulieren	33	19	12	19	49	65	278	17	87
buitenland	260	95	255	666	198	751	188	387	11
Bougrond en landelijke eigendommen	724	538	616	618	1 228	956	377	391	4
w.v. genomen door:									
hypotheekbanken en bouwfondsen	270	203	190	292	286	439	194	184	-3
verzekeraars, spaarkassen en pensioenfondsen	48	30	22	35	25	56	20	22	-31
banken	189	177	245	224	368	259	119	125	-22
andere rechtspersonen	137	112	40	37	89	140	30	37	-1
particulieren	75	13	23	13	18	58	14	21	47
buitenland	5	3	96	18	441	3	1	2	174

Bron: Kadaster.

¹⁾ De procentuele groei van de laatste twaalf maanden t.o.v. dezelfde periode een jaar eerder.

Tabel 2.6
Regionale spreiding van de nieuw ingeschreven woninghypotheken ¹⁾

	Aantal ingeschreven hypotheeken				Ingeschreven hypotheekbedragen						Trend ²⁾	
	2001		2002		2001				2002			
	dec.	jan.–dec.	jan.	febr.	okt.	nov.	dec.	jan.–dec.	jan.	febr.		
mln euro												%
Groningen												
Oost-Groningen	594	5 398	406	419	42	46	63	517	38	41	4	
Delfzijl e.o.	178	1 565	96	140	14	13	16	135	9	12	–6	
overig Groningen	1 172	10 906	731	874	111	103	145	1 237	83	97	6	
totaal	1 944	17 869	1 233	1 433	168	162	224	1 889	130	150	4	
Friesland												
Noord-Friesland	1 200	10 430	685	801	110	103	143	1 136	77	94	12	
Zuidwest-Friesland	325	3 398	236	278	39	47	44	446	32	37	18	
Zuidoost-Friesland	655	6 192	421	503	77	69	89	789	53	64	16	
totaal	2 180	20 020	1 342	1 582	226	218	276	2 372	161	195	14	
Drenthe												
Noord-Drenthe	640	6 226	393	536	62	70	85	800	49	65	12	
Zuidoost-Drenthe	644	5 917	407	494	61	59	74	638	44	58	7	
Zuidwest-Drenthe	460	3 923	281	322	38	46	58	474	34	40	4	
totaal	1 744	16 066	1 081	1 352	161	175	218	1 913	127	164	8	
Overijssel												
Noord-Overijssel	980	9 166	570	721	93	98	140	1 209	71	105	6	
Zuidwest-Overijssel	467	4 539	248	291	49	61	70	607	32	43	13	
Twente	2 012	18 136	1 212	1 448	189	194	270	2 152	149	193	17	
totaal	3 459	31 841	2 030	2 460	331	353	480	3 968	251	340	13	
Gelderland												
Veluwe	2 083	17 876	1 156	1 379	219	220	352	2 727	180	213	3	
Achterhoek	1 138	10 860	682	807	124	123	171	1 501	87	114	–4	
Arnhem/Nijmegen	2 161	19 587	1 276	1 522	280	273	351	2 849	183	223	8	
Zuidwest-Gelderland	643	6 187	369	459	86	92	119	981	51	67	11	
totaal	6 025	54 510	3 483	4 167	709	709	993	8 058	500	616	4	
Utrecht	3 693	35 014	2 340	2 677	526	536	711	6 253	409	481	1	
Noord-Holland												
Kop van Noord-Holland	1 379	11 885	812	960	136	153	199	1 539	104	127	2	
Alkmaar e.o.	808	8 247	601	585	103	102	136	1 194	95	86	3	
IJmond	521	5 358	353	383	62	54	79	795	53	53	30	
Agglomeratie Haarlem	737	6 895	492	541	103	107	131	1 240	80	102	11	
Zaanstreek	460	4 209	321	350	47	50	71	590	51	56	2	
Groot-Amsterdam	2 645	25 065	1 718	2 007	441	451	514	4 780	333	409	3	
Het Gooi en Vechtstreek	820	7 297	498	578	135	150	188	1 582	109	149	1	
totaal	7 370	68 956	4 795	5 404	1 027	1 067	1 318	11 720	824	982	5	
Zuid-Holland												
Agglomeratie Leiden en Bollenstreek	1 236	10 558	729	846	141	148	225	1 721	123	138	8	
Agglomeratie 's-Gravenhage	2 245	23 111	1 582	1 825	316	307	382	3 849	266	301	9	
Delft en Westland	655	5 481	451	392	75	78	120	890	73	58	0	
Oost-Zuid-Holland	938	8 749	599	721	115	112	155	1 348	85	114	8	
Groot-Rijnmond	3 760	36 375	2 580	2 870	466	489	553	5 111	404	403	8	
Zuidoost-Zuid-Holland	1 376	11 893	810	945	133	160	212	1 600	110	127	10	
totaal	10 210	96 167	6 751	7 599	1 245	1 294	1 648	14 520	1 061	1 141	8	
Zeeland												
Zeeuwsch-Vlaanderen	349	3 318	208	262	30	30	42	327	20	29	8	
Overig Zeeland	837	8 454	506	557	93	79	102	973	52	62	5	
totaal	1 186	11 772	714	819	123	109	143	1 300	71	91	6	
Noord-Brabant												
West-Noord-Brabant	1 930	18 001	1 182	1 301	228	234	311	2 582	169	190	3	
Midden-Noord-Brabant	1 368	13 439	863	941	182	183	219	1 929	133	140	5	
Noordoost-Noord-Brabant	1 981	17 084	1 190	1 281	218	251	352	2 695	183	206	11	
Zuidoost-Noord-Brabant	2 199	20 069	1 362	1 519	285	265	368	3 057	214	238	11	
totaal	7 478	68 593	4 597	5 042	913	933	1 250	10 264	699	775	8	
Limburg												
Noord-Limburg	856	7 586	532	582	96	90	127	1 036	66	85	8	
Midden-Limburg	672	6 138	415	449	67	74	96	841	55	61	4	
Zuid-Limburg	2 041	18 301	1 259	1 349	218	206	271	2 287	148	181	6	
totaal	3 569	32 025	2 206	2 380	381	370	494	4 164	269	327	6	
Flevoland	1 646	15 978	1 036	1 249	212	207	246	2 234	136	183	4	
Gespreide ligging van de onderpanden	1 379	11 729	709	891	353	425	489	3 954	252	330	32	
Totaal	51 883	480 540	32 317	37 055	6 375	6 558	8 491	72 607	4 890	5 777	7	

Bron: Kadaster.

¹⁾ Hypotheken op woonhuizen ten laste van particulieren.

²⁾ De procentuele groei van de laatste twaalf maanden t.o.v. dezelfde periode een jaar eerder.

Geldmarkt

Tabel 3.1
Rentetarieven op de geldmarkt ¹⁾

	2001						2002		
	juli	aug.	sept.	okt.	nov.	dec.	jan.	febr.	maart
	%								
Officiële rentetarieven per ultimo									
Reporente ECB	4,50	4,50	3,75	3,75	3,25	3,25	3,25	3,25	3,25
Marginale beleningsrente ECB	5,50	5,25	4,75	4,75	4,25	4,25	4,25	4,25	4,25
Depositorente ECB	3,50	3,25	2,75	2,75	2,25	2,25	2,25	2,25	2,25
Wettelijke rente ²⁾	8,00	8,00	8,00	8,00	8,00	8,00	7,00	7,00	7,00
Heffings- en invorderingsrente bij belasting ³⁾	4,45	4,45	4,45	4,25	4,25	4,25	3,45	3,45	3,45
Rente op studieleningen ⁴⁾	5,18	5,18	5,18	5,18	5,18	5,18	4,03	4,03	4,03
Geldmarktrente									
Daggeld	4,51	4,49	3,99	3,97	3,51	3,34	3,29	3,28	3,26
Termijngelden zonder onderpand									
Euribor									
eenmaands	4,52	4,46	4,05	3,72	3,43	3,42	3,35	3,34	3,35
driemaands	4,47	4,35	3,98	3,60	3,39	3,34	3,34	3,36	3,39
zesmaands	4,39	4,22	3,88	3,46	3,26	3,26	3,34	3,40	3,50
twaaflmaands	4,31	4,11	3,77	3,37	3,20	3,30	3,48	3,59	3,82
Kasgeldleningen overheid ⁵⁾									
eenweeks	4,51	4,49	4,03	3,80	3,46	3,36	3,34	3,32	3,33
eenmaands	4,49	4,43	4,01	3,71	3,42	3,40	3,33	3,33	3,34
tweemaands	4,46	4,37	3,97	3,62	3,38	3,36	3,33	3,34	3,36
driemaands	4,43	4,31	3,93	3,59	3,38	3,33	3,32	3,34	3,38
zesmaands	4,35	4,19	3,83	3,45	3,26	3,24	3,33	3,38	3,48
negenmaands	4,30	4,10	3,75	3,38	3,19	3,23	3,37	3,46	3,63
twaaflmaands	4,28	4,07	3,72	3,36	3,19	3,28	3,47	3,57	3,80
Kasgeldleningen overigen ⁵⁾									
eenweeks	4,60	4,59	4,13	3,89	3,54	3,45	3,48	3,47	3,47
eenmaands	4,58	4,52	4,10	3,78	3,50	3,49	3,43	3,43	3,44
tweemaands	4,55	4,46	4,06	3,70	3,45	3,44	3,43	3,44	3,46
driemaands	4,52	4,41	4,03	3,67	3,46	3,41	3,42	3,44	3,48
zesmaands	4,44	4,28	3,92	3,53	3,33	3,32	3,43	3,48	3,58
negenmaands	4,39	4,19	3,84	3,46	3,26	3,31	3,47	3,56	3,73
twaaflmaands	4,36	4,16	3,81	3,44	3,27	3,36	3,57	3,67	3,90
Driemaands Euro-dollardeposito's	3,71	3,57	2,97	2,37	2,08	1,90	1,84	1,86	1,90

Bron: De Nederlandsche Bank NV.

¹⁾ Maandgemiddelden, tenzij anders aangegeven.

²⁾ Vastgesteld door het Ministerie van Justitie.

³⁾ Vastgesteld door het Ministerie van Financien.

⁴⁾ Geldig voor studieleningen verstrekt na 1 januari 1992. Vastgesteld door het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen.

⁵⁾ Ontleend aan de adviesprijzen van de Vereniging van bemiddelaars in onderhandse leningen, gepubliceerd door Prebon Yamane (Nederland).

Tabel 3.2
Korte rente op de buitenlandse markten

	2001							2002	
	juni	juli	aug.	sept.	okt.	nov.	dec.	jan.	febr.
	%								
Australië	4,97	5,04	4,95	4,55	4,36	4,28	4,25	4,26	.
Canada	4,41	4,31	4,06	3,49	2,84	2,24	2,10	2,01	2,11
Denemarken	4,89	4,85	4,75	4,33	3,88	3,62	3,57	3,56	.
Japan	0,03	0,04	0,05	0,03	0,04	0,04	0,05	0,06	0,14
Noorwegen	7,42	7,37	7,31	7,14	6,94	6,90	6,59	6,32	.
Polen	16,00	14,77	13,81	13,77	13,09	.	11,06	10,14	.
Tsjechie	5,10	5,30	5,60	5,40	5,30	5,10	4,70	4,50	4,30
Verenigde Staten	3,74	3,66	3,48	2,87	2,31	2,03	1,83	1,74	1,82
Verenigd Koninkrijk	5,19	5,19	4,93	4,65	4,36	3,93	3,98	.	.
Zuid Korea	5,70	5,30	4,90	4,70	4,40	4,50	4,80	4,80	.
Zweden	4,17	4,31	4,28	4,01	3,70	.	3,71	3,74	3,87
Zwitserland	3,19	3,14	3,10	2,18	2,02	1,96	1,78	1,63	.
Euro-zone	4,45	4,47	4,35	3,98	3,60	3,39	3,34	3,34	3,36

Bron: OECD.

Tabel 3.3
Wisselkoersen en goudprijs

Land	Valuta	2001					2002			Trend ¹⁾
		aug.	sept.	okt.	nov.	dec.	jan.	febr.	maart	
		per 1 euro								%
Courante valuta ²⁾										
Australië	Dollar	1,72	1,80	1,80	1,72	1,73	1,71	1,70	1,67	-8
Canada	Dollar	1,39	1,43	1,42	1,42	1,41	1,41	1,39	1,39	-2
Denemarken	Kroon	7,45	7,44	7,44	7,45	7,44	7,43	7,43	7,43	0
Engeland	Pond	0,63	0,62	0,62	0,62	0,62	0,62	0,61	0,62	-2
Estland	Kroon	15,65	15,65	15,65	15,65	15,65	15,65	15,65	15,65	0
Hongarije	Florint	251,02	255,94	255,24	251,54	247,31	243,83	243,53	244,87	-8
Hongkong	Dollar	7,02	7,06	7,07	6,93	6,96	6,89	6,79	6,83	-4
Japan	Yen	109,34	108,21	109,86	108,74	113,38	117,13	116,38	114,74	4
Nieuw-Zeeland	Dollar	2,09	2,18	2,19	2,14	2,15	2,08	2,08	2,03	-7
Noorwegen	Kroon	8,05	8,00	8,00	7,93	7,99	7,92	7,79	7,72	-5
Polen	Zloty	3,82	3,85	3,75	3,64	3,59	3,59	3,64	3,62	-2
Slovenië	Tolar	219,51	219,83	220,21	220,18	219,48	219,68	222,70	223,54	3
Tsjechië	Kroon	34,05	34,16	33,55	33,30	32,53	32,05	31,81	31,44	-9
Verenigde Staten	Dollar	0,90	0,91	0,91	0,89	0,89	0,88	0,87	0,88	-4
Zuid-Afrika	Rand	7,47	7,88	8,41	8,65	10,23	10,25	10,01	10,13	41
Zweden	Kroon	9,31	9,67	9,59	9,42	9,43	9,23	9,19	9,06	-1
Zwitserland	Frank	1,51	1,49	1,48	1,47	1,48	1,47	1,48	1,47	-4
Incourante valuta ³⁾										
Bahrayn	Dinar	0,41	0,41	0,41	0,41	0,41	0,40	0,40	0,40	0
Cyprus	Pond	0,57	0,57	0,58	0,57	0,58	0,58	0,58	0,58	-1
Egypte	Pond	4,04	4,04	3,83	3,83	3,83	4,20	4,20	4,12	17
Filipijnen	Peso	52,47	53,75	53,75	52,47	53,75	50,13	51,28	50,13	0
IJsland	Kroon	91,82	93,77	95,40	98,38	95,40	93,38	91,06	88,86	6
India	Ruppee	40,36	40,73	40,58	39,78	40,58	39,00	39,71	39,71	2
Indonesië ⁴⁾	Rupiah	110,19	110,19	110,19	110,19	110,19	110,50	110,50	110,50	0
Israël	Shekel	3,74	3,94	3,74	3,74	3,74	3,94	3,94	3,94	5
Kenia	Shilling	73,46	73,46	73,46	73,46	73,46	73,26	73,26	73,26	0
Kuwait	Dinar	0,28	0,28	0,28	0,28	0,28	0,27	0,27	0,27	-2
Malawi	Kwacha	31,48	31,48	31,48	31,48	31,48	31,48	31,48	31,48	0
Malaysia	Ringgit	3,39	3,39	3,34	3,29	3,34	3,22	3,26	3,26	-1
Malta	Lira	0,41	0,40	0,40	0,40	0,40	0,40	0,40	0,40	-2
Marokko	Dirham	9,94	10,71	10,71	10,56	10,71	10,56	10,56	10,56	8
Mexico	Peso	8,40	8,40	8,40	8,40	8,40	8,40	7,80	7,80	-7
Ned. Antillen	Gulden	1,64	1,65	1,63	1,60	1,63	1,56	1,58	1,57	-2
Oman	Rial	0,36	0,36	0,35	0,35	0,35	0,34	0,34	0,34	-1
Pakistan	Ruppee	62,96	62,96	62,96	48,97	62,96	49,02	49,02	49,02	0
Qatar	Riyal	3,47	3,47	3,31	3,31	3,31	3,31	3,31	3,31	0
Saudi-Arabië	Riyal	3,44	3,45	3,41	3,35	3,41	3,24	3,28	3,29	-2
Singapore	Dollar	1,61	1,63	1,66	1,64	1,66	1,60	1,62	1,62	0
Sri Lanka	Ruppee	67,81	67,81	67,81	67,81	67,81	67,80	67,80	67,80	0
Thailand	Baht	41,58	41,58	41,58	39,85	41,58	39,85	39,85	38,39	-5
Tunesië	Dinar	1,35	1,35	1,35	1,35	1,35	1,35	1,35	1,35	3
Ver. Arabische Emiraten	Dirham	3,38	3,38	3,33	3,28	3,33	3,19	3,23	3,23	-2
Zimbabwe	Dollar	33,33	33,33	33,33	33,33	33,33	36,73	36,73	36,73	84
		euro								
Goud ⁵⁾		9,96	10,24	10,26	9,84	10,11	10,47	11,15	11,01	16

¹⁾ De procentuele verandering van de laatste maand t.o.v. dezelfde maand van het voorgaande jaar.

²⁾ Maandgemiddelden, gebaseerd op informatieve wisselkoersen zoals die door De Nederlandsche Bank dagelijks om 14.15 uur worden vastgesteld (middenkoersen).

³⁾ Informatie(midden)koersen geldend ultimo van de maand, volgens opgave van de ABN AMRO Bank.

M.i.v. de cijfers van maart 2001 gebaseerd op gegevens van het GWK.

⁴⁾ Notering per 1 eurocent.

⁵⁾ 1 gram fijn. Laattprijs, dagelijks vastgesteld om ca. 14.00 uur; biedprijs is 0,32 euro lager; bron: Engeldhard Clal Drijfhout Edelmetaalbedrijven NV.

Kapitaalmarkt

Tabel 4.1
Rente op de kapitaalmarkt ¹⁾

	2001						2002		
	juli	aug.	sept.	okt.	nov.	dec.	jan.	febr.	maart
Openbare kapitaalmarkt	%								
Effectief rendement obligatieleningen ²⁾									
Aflosbare staatsleningen w.v.	5,00	4,81	4,72	4,51	4,36	4,62	4,75	4,85	5,12
naar gemiddeld resterende looptijd:									
2 tot 3 jaar	4,36	4,17	3,84	3,62	3,53	3,78	4,02	4,18	4,51
3 tot 4 jaar	4,54	4,34	4,08	3,94	3,88	4,23	4,34	4,44	4,73
4 tot 5 jaar	4,71	4,53	4,35	4,12	3,96	4,22	4,46	4,67	4,92
5 tot 6 jaar	4,79	4,57	4,44	4,26	4,12	4,44	4,60	4,73	5,03
6 tot 7 jaar	4,95	4,74	4,62	4,39	4,29	4,59	4,69	4,76	5,02
7 tot 8 jaar	5,00	4,85	4,80	4,58	4,46	4,73	4,85	4,89	5,15
8 tot 9 jaar	5,14	4,95	4,92	4,71	4,56	4,84	4,93	4,99	5,23
9 tot 10 jaar	5,15	4,97	4,97	4,76	4,61	4,87	4,97	5,02	5,27
10 tot 11 jaar	5,24	.	.	.	.	.	.	5,09	5,30
20 tot 21 jaar	.	.	.	.	.	.	5,33	5,40	5,61
21 tot 22 jaar	5,65	5,50	5,61	5,37	5,10	5,28	5,34	.	.
25 tot 26 jaar	.	.	.	.	.	.	5,30	5,35	5,57
26 tot 27 jaar	5,64	5,48	5,60	5,39	5,11	5,26	5,31	.	.
3 tot 5 jaar	4,63	4,44	4,22	4,03	3,92	4,23	4,40	4,55	4,83
5 tot 8 jaar	4,91	4,72	4,62	4,41	4,29	4,59	4,71	4,80	5,07
3 tot 8 jaar	4,80	4,61	4,46	4,26	4,14	4,44	4,59	4,70	4,97
Vijf langste staatsleningen ³⁾	5,39	5,21	5,24	5,00	4,78	5,01	5,09	5,15	5,39
Nieuwste 10-jarige staatslening	5,17	4,97	4,97	4,76	4,60	4,87	4,97	5,05	5,30
Eeuwigdurende staatsleningen	5,84	5,68	5,72	5,61	5,43	5,37	5,38	5,40	5,75
Gewone obligaties t.l.v. banken	5,24	5,04	4,94	4,70	4,71	4,90	5,03	5,05	5,24
Pand- en bankbrieven	5,20	5,10	5,00	4,80	4,56	4,86	4,89	5,04	5,17
Kapitaalobligaties	5,46	5,24	5,13	4,95	4,96	5,26	5,27	5,29	5,44
Onderhandse kapitaalmarkt									
Hypothecaire leningen									
Nieuw ingeschreven gewone hypotheek op onroerende goederen	5,88	5,84	5,74	5,64	5,44	5,28	5,29	5,32	.
Eerste hypotheek op woonhuizen (ultimo) ⁴⁾									
laagste	5,70	5,40	5,40	5,20	4,90	5,10	5,30	5,40	5,50
hoogste	6,20	6,20	6,20	5,90	5,50	5,90	6,00	6,10	6,30
Onderhandse leningen ⁵⁾									
Lagere overheid									
5 jaar fixe	4,88	4,67	4,52	4,26	4,16	4,49	4,62	4,72	4,98
7 jaar fixe	5,14	4,94	4,86	4,59	4,47	4,77	4,88	4,95	5,19
10 jaar fixe	5,41	5,23	5,21	4,93	4,77	5,02	5,10	5,16	5,38
12 jaar fixe	5,59	5,42	5,41	5,14	4,96	5,19	5,26	5,29	5,47
15 jaar fixe	5,68	5,51	5,54	5,26	5,05	5,24	5,29	5,34	5,54
Semi-overheid									
5 jaar fixe	5,37	5,16	5,01	4,79	4,70	5,03	5,16	5,26	5,52
7 jaar fixe	5,67	5,47	5,39	5,18	5,07	5,37	5,48	5,55	5,79
10 jaar fixe	5,99	5,81	5,79	5,61	5,47	5,72	5,80	5,86	6,08
12 jaar fixe	6,25	6,07	6,06	5,91	5,76	5,99	6,06	6,09	6,27
15 jaar fixe	6,41	6,24	6,27	6,14	5,96	6,14	6,20	6,25	6,45

¹⁾ Maand- c.q. jaargemiddelden.

²⁾ Met ingang van 14 januari 2002 gebaseerd op de slotkoersen i.p.v. de koersen tot 13.30 uur.

³⁾ Het rekenkundig gemiddelde van het effectief rendement van de vijf staatsleningen met de langste gemiddeld resterende looptijd, gewogen met het uitstaande bedrag van de lening; gemiddeld resterende looptijd in maart 2002: 14,7 jaar.

⁴⁾ Laagste en hoogste rentepercentage van gewone hypothecaire leningen, zonder overheidsgarantie van ten hoogste 75% van de executiewaarde, bij eerste afsluiting, op een nieuwbouw eengezinshuis in eigen gebruik, verstrekt door een aantal hypothecaire leningverstrekende instellingen, w.o. hypotheekbanken, algemene en cooperatief georganiseerde banken, bij een rentevaste periode van vijf jaar.

⁵⁾ Bron: Prebon Yamane (Nederland).

Tabel 4.2
Lange rente op buitenlandse markten

	2001						2002		
	juli	aug.	sept.	okt.	nov.	dec.	jan.	febr.	maart
	%								
Lange rente ¹⁾									
Australië	6,08	5,54	5,52	5,21	5,61	6,01	6,01	.	.
België	5,26	5,06	5,02	4,80	4,66	4,90	4,99	5,06	.
Canada	6,05	5,85	5,80	5,66	5,55	5,72	5,69	5,69	.
Duitsland	5,00	4,80	4,80	4,60	4,50	4,70	4,90	4,90	.
Frankrijk	5,46	5,29	5,26	5,04	5,07	5,35	.	.	.
Italië	5,40	5,22	5,20	4,96	4,80	5,05	5,14	5,20	.
Japan	1,30	1,34	1,35	1,36	1,33	1,33	1,42	.	.
Nederland	5,17	4,98	4,98	4,60	4,62	4,89	4,97	5,02	5,27
Spanje	5,06	4,94	4,80	4,69	4,41	4,69	4,76	4,85	.
Verenigde Staten	5,58	5,44	5,41	5,00	5,49	5,71	5,63	5,57	.
Verenigd Koninkrijk	5,19	4,96	4,97	4,82	4,63	4,90	.	.	.
Euro-rendement ²⁾									
1 jaar	4,16	3,94	3,46	.	3,15	3,27	3,56	3,56	3,89
2 jaar	4,22	3,97	3,60	.	3,48	3,70	3,97	3,95	4,36
3 jaar	4,35	4,10	3,83	.	3,75	4,04	4,27	4,24	4,65
4 jaar	4,48	4,25	4,07	.	3,98	4,30	4,49	4,46	4,84
5 jaar	4,62	4,41	4,29	.	4,17	4,51	4,65	4,63	4,99
6 jaar	4,75	4,55	4,49	.	4,34	4,68	4,78	4,77	5,10
7 jaar	4,87	4,69	4,67	.	4,48	4,83	4,88	4,88	5,19
8 jaar	4,98	4,82	4,83	.	4,60	4,94	4,96	4,98	5,26
9 jaar	5,07	4,92	4,96	.	4,70	5,03	5,03	5,06	5,33
10 jaar	5,15	5,02	5,08	.	4,79	5,11	5,09	5,12	5,38
11 jaar	5,22	5,10	5,17	.	4,86	5,17	5,13	5,18	5,43
12 jaar	5,28	5,17	5,25	.	4,91	5,21	5,17	5,23	5,48
13 jaar	5,34	5,24	5,32	.	4,96	5,25	5,21	5,27	5,52
14 jaar	5,38	5,29	5,39	.	5,01	5,28	5,24	5,31	5,55
15 jaar	5,42	5,34	5,44	.	5,04	5,31	5,26	5,34	5,58

¹⁾ Bron: OECD.

²⁾ Bron: Eurostat.

Tabel 4.3
Emissies op de Nederlandse kapitaalmarkt via EURONEXT Amsterdam

	2001				2002			
	jaar	jan.–maart	nov.	dec.	jan.	febr.	maart	jan.–maart
	<i>mln euro</i>							
Aandelenmarkt								
Openbare emissies	20 672	2 873	2 259	6 139	290	171	54	515
w.v. door:								
financiële instellingen ¹⁾	–	–	–	–	–	–	–	–
beleggingsfondsen	13 852	2 085	2 259	1 074	287	167	41	494
vastgoedfondsen	279	79	72	–	3	5	14	22
overige private sector	6 613	709	–	5 065	–	–	–	–
Onderhandse plaatsing	6 949	234	11	15	151	150	1 326	1 627
w.v. door:								
financiële instellingen ¹⁾	1 768	35	–	–	1	133	–	134
beleggingsfondsen	526	–	–	–	114	–	–	114
vastgoedfondsen	52	16	8	1	–	6	3	9
overige private sector	4 604	183	4	15	35	12	1 323	1 369
Totaal aandelen	27 621	3 107	2 271	6 155	440	322	1 380	2 142
Obligatiemarkt								
Uitgifte van obligaties	88 398	12 567	6 846	20 488	7 012	3 267	5 383	15 662
w.v. door:								
overheid	19 810	4 610	2 119	–	2 192	2 505	2 411	7 107
financiële instellingen	56 846	7 885	4 002	18 377	4 821	763	2 743	8 326
w.o. converteerbare obligaties	–	–	–	–	–	–	51	51
overige private sector	11 742	71	725	2 111	–	–	229	229
w.o. converteerbare obligaties	1 850	–	700	–	–	–	–	–
buitenland	–	–	–	–	–	–	–	–
Uitgifte van pand-, bank- en spaarbrieven	1 425	855	132	–	130	47	–	177
Totaal obligaties	89 823	13 421	6 978	20 488	7 142	3 314	5 383	15 839

¹⁾ Excl. beleggingsfondsen en vastgoedfondsen.

Tabel 4.4
Nominatieve opgave van openbare emissies op de Nederlandse kapitaalmarkt ¹⁾

Datum van inschrijving	Debiteur	Gemiddelde looptijd	Rentetype	Koers van uitgifte	Emissie-rendement	Totaal gevraagd	Datum van storting
2001		<i>jaren</i>	<i>%</i>			<i>mln euro</i>	
Gewone obligaties							
12 febr.	Staat der Nederlanden	10,50	5,00	99,59	5,04	2 504	15 febr.
12 maart	Staat der Nederlanden	3,30	4,00	98,20	4,75	2 411	15 maart
Euro-obligaties							
8 maart	Achmea Hypotheekbank	6,00	5,06	99,88	5,09	10	8 maart
8 maart	Achmea Hypotheekbank	7,00	5,19	99,76	5,23	15	8 maart
13 maart	Rabobank Nederland	5,90	4,50	100,34	4,42	251	19 maart
Conveteerbare obligaties							
11 maart	Rabo Securities	6,00	1,00	101,50	.	25	28 maart
11 maart	Rabo Securities	6,00	1,00	101,50	.	25	28 maart
Knock-in Reverse Convertible Notes							
25 febr.	ING Bank	2,00	12,00	102,00	.	26	18 maart
4 febr.	ING Bank	2,00	11,00	102,00	.	41	25 febr.
Knock-out Reverse Exchangeable Securities							
20 febr.	ABN AMRO Bank	2,00	10,00	102,00	.	51	15 maart
Knock-in Reverse Exchangeable Securities							
11 febr.	Rabo Agaath Bank	2,00	8,00	101,50	.	36	4 maart
Overige obligaties							
15 febr.	SwAFE	77,00	4,55	100,00	.	7	13 maart
15 febr.	SwAFE	77,00	4,00	100,00	.	24	13 maart
15 febr.	SwAFE	77,00	5,32	100,00	.	200	13 maart
15 febr.	SwAFE	30,00	3,59	100,00	.	570	13 maart
12 maart	SNS Reaal Groep	1,50	3,57	100,05	.	200	13 maart
Aandelen							
				<i>euro</i>			
1 febr.	Robeco Milieu Technologie			25,00		5	8 maart

¹⁾ Inclusief het deel dat eventueel in het buitenland werd geplaatst.

Effectenbeurs

Tabel 5.1
Koerswaarde en omzet van aandelen op de Euronext Amsterdam

	2001					2002			Trend ¹⁾
	aug.	sept.	okt.	nov.	dec.	jan.	febr.	maart	
	<i>mld euro</i>								%
Koerswaarde Officiële Markt (ultimo)									
Delfstoffenwinning	133,9	118,4	120,2	114,8	121,0	122,1	126,9	133,4	-1
Industrie									
consumentengoederen	68,1	61,0	59,3	61,9	63,8	64,3	66,3	66,5	0
kapitaalgoederen	54,6	38,6	46,2	54,8	59,1	57,8	57,2	66,4	14
basisgoederen	19,8	17,6	18,2	20,0	20,1	20,4	20,9	21,9	15
Bouwnijverheid en installatie	3,7	3,1	3,6	3,5	3,6	4,0	4,6	4,6	47
Transport, opslag en communicatie	21,7	19,8	22,2	24,4	31,7	31,1	30,0	32,2	-11
Niet-financiële dienstverlening	41,6	37,4	37,6	39,8	40,7	41,2	41,3	43,9	-17
Handel	35,6	34,7	35,1	37,8	38,9	36,1	33,4	37,3	-11
Banken/financiële dienstverlening	32,8	29,1	28,0	30,1	30,1	33,3	33,2	35,8	4
Verzekeraars	132,9	113,7	109,0	114,5	137,3	130,5	123,8	135,0	0
Beleggingsfondsen	72,8	67,1	70,4	74,2	75,9	75,2	73,9	75,9	-1
Vastgoedfondsen	13,6	12,9	13,1	13,4	13,9	14,5	14,7	15,4	9
Overige fondsen	19,3	18,7	19,0	18,7	18,4	19,2	19,2	18,9	-11
Totaal	650,3	572,0	581,9	608,0	654,5	649,8	645,5	687,1	-1
Koerswaarde NMAX (ultimo)	0,3	0,2	0,3	0,3	0,3	0,2	0,2	0,1	-79
Alle genoteerde ondernemingen	650,6	572,3	582,2	608,2	654,8	650,0	645,7	687,2	-1
Omzet van aandelen				54,9	49,3	55,7	48,5	56,6	

¹⁾ De procentuele verandering van de laatste maand t.o.v. dezelfde maand van het voorgaande jaar.

Tabel 5.2
Tien grootste stijgers en dalers op de aandelenmarkt, maart 2002 ¹⁾

	Stijging ¹⁾		Daling ¹⁾	
	%		%	
Prolion	93,2	Landis Group	67,4	
Brunel International	48,8	Laurus	60,0	
Blue Fox Enterprises	34,0	Sopheon	38,2	
Randstad Holding	32,9	Kon. Begeman Groep	28,6	
Fornix BioSciences	32,4	Beter Bed Holding	20,9	
Nedcon Groep	29,5	Priority Telecom	18,4	
Getronics	26,6	Tulip Computers	17,4	
Hagemeijer	25,7	Newconomy	13,8	
Seagull Holding	24,0	LCI Technology Group	11,1	
Koninklijke Numico	22,7	Boskalis Westminster	9,3	

¹⁾ De procentuele verandering van de individuele herbeleggingsindex.

Tabel 5.3
CBS-indexcijfers voor aandelen, naar bedrijfstak

	Gemiddelden				Ultimo's				Trend ¹⁾
	2001	2002			2001	2002			
	dec.	jan.	febr.	maart	dec.	jan.	febr.	maart	
	ultimo 1983=100								
	%								
CBS-koersindex									
Consumentengoederenindustrie	888,1	912,2	959,0	965,3	932,8	938,6	968,2	971,2	0
Kapitaalgoederenindustrie	558,9	572,7	545,2	607,5	571,2	559,4	553,3	641,9	11
Basisgoederenindustrie	457,7	463,8	463,5	494,1	461,3	466,9	479,0	502,7	15
Bouwnijverheid en installatie	427,1	463,7	525,6	541,2	436,3	475,7	544,6	541,8	27
Transport-, opslag- en communicatie	211,5	217,5	201,8	205,3	214,4	210,3	202,3	208,5	-31
Niet-financiële dienstverlening	1 066,1	1 085,9	1 079,1	1 145,6	1 076,0	1 087,3	1 089,0	1 151,9	-16
Handel	1 135,9	1 091,3	1 041,5	1 083,9	1 171,9	1 086,8	1 006,2	1 124,2	-15
Banken/financiële dienstverlening	493,5	527,9	531,7	572,6	490,9	543,7	542,7	585,1	5
Verzekeraars	1 111,4	1 095,9	1 030,4	1 091,9	1 149,9	1 093,0	1 031,6	1 124,7	-17
Algemeen	686,7	693,3	686,2	726,8	708,0	700,5	695,5	744,6	-7
CBS-herbeleggingsindex									
Consumentengoederenindustrie	1 526,5	1 568,4	1 650,0	1 660,9	1 603,5	1 615,0	1 665,9	1 671,1	2
Kapitaalgoederenindustrie	849,4	870,3	828,5	923,7	868,0	850,0	840,8	976,3	11
Basisgoederenindustrie	880,8	892,4	892,0	950,9	887,8	898,4	921,8	967,3	17
Bouwnijverheid en installatie	860,3	934,0	1 058,7	1 090,1	878,9	958,2	1 097,0	1 091,4	32
Transport-, opslag- en communicatie	359,7	370,0	343,3	349,2	364,7	357,6	344,1	354,6	-30
Niet-financiële dienstverlening	1 641,8	1 672,2	1 661,7	1 764,2	1 657,0	1 674,4	1 677,1	1 773,9	-14
Handel	1 855,2	1 782,4	1 701,1	1 770,8	1 914,0	1 775,1	1 643,5	1 837,5	-13
Banken/financiële dienstverlening	1 198,2	1 281,8	1 291,1	1 390,4	1 191,8	1 320,2	1 317,7	1 420,6	10
Verzekeraars	2 190,4	2 159,7	2 030,8	2 151,9	2 266,2	2 154,0	2 033,1	2 216,6	-14
Algemeen	1 322,5	1 335,5	1 321,8	1 400,1	1 363,6	1 349,4	1 339,6	1 434,5	-5

¹⁾ De procentuele verandering van de laatste maand t.o.v. dezelfde maand van het voorgaande jaar (gebaseerd op ultimo-cijfers).

Tabel 5.4
Totaal rendement op aandelen ¹⁾, naar bedrijfstak

	2001						2002		
	juli	aug.	sept.	okt.	nov.	dec.	jan.	febr.	maart
	%								
Consumentengoederenindustrie	16,5	8,8	-7,0	-12,7	-16,8	-11,5	-3,1	-0,5	2,0
Kapitaalgoederenindustrie	-34,4	-45,2	-56,6	-44,5	-19,6	-14,8	-23,6	-12,0	11,0
Basisgoederenindustrie	7,7	3,6	-3,9	-9,5	-1,4	-4,9	2,6	3,4	17,0
Bouwnijverheid en installatie	45,9	33,9	20,0	18,7	20,0	19,0	19,7	29,0	32,0
Transport-, opslag- en communicatie	-68,3	-70,2	-68,6	-63,7	-49,0	-38,4	-51,1	-43,6	-30,0
Niet-financiële dienstverlening	-34,3	-39,9	-43,5	-43,7	-30,1	-31,3	-32,4	-25,4	-14,0
Handel	0,1	-8,5	-16,2	-17,7	-14,4	-8,3	-14,0	-23,5	-13,0
Banken/financiële dienstverlening	-17,0	-21,8	-27,2	-33,3	-19,4	-19,5	-22,2	-11,1	10,0
Verzekeraars	-4,9	-11,1	-23,2	-32,4	-29,5	-27,6	-27,3	-26,2	-14,0
Alle aandelen, excl. beleggingsfondsen	-14,9	-21,9	-29,9	-30,7	-23,7	-19,2	-20,8	-16,4	-5,0

¹⁾ Berekend als 12-maands mutatie van de herbeleggingsindex.

Tabel 5.5
CBS-indexcijfers voor aandelen van beleggings- en vastgoedfondsen

	Gemiddelden				Ultimo's				Trend ¹⁾
	2001	2002			2001	2002			
	dec.	jan.	febr.	maart	dec.	jan.	febr.	maart	
	ultimo 1993=100								
	%								
CBS/MoneyView-koersindex voor beleggingsfondsen									
Algemeen	153,2	153,6	150,3	154,5	155,1	153,2	151,4	155,3	-6
Aandelenfondsen	200,8	201,7	195,0	203,7	204,5	200,8	197,0	205,4	-8
beleggingen in Nederland	270,7	275,9	272,0	286,0	277,7	278,0	272,7	291,4	-9
beleggingen in Europa	258,0	259,9	251,4	263,1	261,2	257,7	254,1	265,8	-10
beleggingen in het Verre Oosten	77,8	80,1	81,2	86,7	79,2	82,0	83,0	87,6	-2
beleggingen in Noord-Amerika	290,5	290,8	288,0	296,7	298,7	293,0	290,7	296,0	0
beleggingen wereldwijd	205,3	205,0	196,6	205,1	209,0	203,4	198,9	206,4	-8
Obligatiefondsen	132,8	132,3	132,5	131,7	132,7	132,6	132,8	131,3	-1
gewone obligatiefondsen	102,4	102,2	102,1	101,7	102,4	102,2	102,1	101,4	-1
fictief-rendement obligatiefondsen	164,1	163,2	163,9	162,6	164,0	163,8	164,8	162,1	0
Geldmarktfondsen	120,0	120,4	120,6	120,9	120,3	120,5	120,7	121,0	3
Gemengde fondsen	141,0	141,3	140,0	142,2	141,9	141,4	140,6	142,7	-4
CBS/SBV-koersindex voor vastgoedfondsen									
Algemeen	92,2	97,3	100,9	102,7	94,9	99,0	101,2	104,2	8
Direct	90,2	95,6	99,2	100,8	92,8	97,4	99,4	102,3	9
Nederland	112,8	119,1	120,6	122,0	116,4	119,4	120,9	124,6	4
wereldwijd	86,5	91,8	95,8	97,6	89,0	93,9	96,0	98,8	10
Indirect	138,0	140,8	144,7	149,2	141,5	142,1	146,2	150,5	5
CBS/MoneyView-herbeleggingsindex voor beleggingsfondsen									
Algemeen	169,3	169,7	166,1	170,8	171,4	169,3	167,3	171,6	-5
Aandelenfondsen	222,6	223,7	216,4	226,1	226,9	222,9	218,6	227,9	-7
beleggingen in Nederland	293,9	299,5	295,3	310,5	301,5	301,9	296,1	316,4	-8
beleggingen in Europa	274,2	276,9	268,3	280,9	278,0	275,0	271,1	283,8	-9
beleggingen in het Verre Oosten	83,3	85,9	87,2	93,1	85,0	88,1	89,1	94,0	-1
beleggingen in Noord-Amerika	303,8	304,5	301,5	310,6	312,7	306,8	304,4	309,9	1
beleggingen wereldwijd	230,4	230,2	220,7	230,3	234,6	228,4	223,3	231,8	-7
Obligatiefondsen	145,8	145,2	145,5	144,6	145,7	145,5	145,8	144,2	1
gewone obligatiefondsen	145,3	145,0	144,9	144,3	145,2	145,1	144,9	143,8	2
fictief-rendement obligatiefondsen	164,2	163,2	163,9	162,6	164,0	163,9	164,8	162,1	0
Geldmarktfondsen	124,5	124,9	125,1	125,4	124,8	125,0	125,2	125,5	3
Gemengde fondsen	174,9	175,4	173,7	176,4	176,1	175,4	174,5	177,0	-1
CBS/SBV-herbeleggingsindex voor vastgoedfondsen									
Algemeen	152,6	161,0	166,9	170,0	156,9	163,8	167,4	172,4	16
Direct	153,3	162,4	168,6	171,4	157,7	165,5	169,0	173,9	17
Nederland	188,5	199,0	201,5	203,9	194,5	199,5	202,1	208,3	11
wereldwijd	148,1	157,0	164,0	166,9	152,2	160,6	164,3	169,1	18
Indirect	172,3	176,1	181,0	186,7	176,7	177,7	182,9	188,2	9

¹⁾ De procentuele verandering van de laatste maand t.o.v. dezelfde maand van het voorgaande jaar (gebaseerd op ultimo-cijfers).

Tabel 5.6
Totaal rendement ¹⁾ van beleggings- en vastgoedfondsen

	2001						2002		
	juli	aug.	sept.	okt.	nov.	dec.	jan.	febr.	maart
	%								
Beleggingsfondsen									
Algemeen	-15,4	-24,9	-29,4	-25,8	-17,8	-14,2	-16,7	-11,8	-5,0
Aandelenfondsen	-23,6	-35,3	-40,8	-36,6	-25,8	-20,9	-23,8	-17,2	-7,1
beleggingen in Nederland	-15,8	-22,3	-31,2	-31,3	-25,5	-21,5	-22,0	-18,9	-7,8
beleggingen in Europa	-25,1	-32,8	-38,5	-35,4	-25,2	-22,7	-24,5	-18,7	-9,1
beleggingen in het Verre Oosten	-26,6	-34,4	-38,5	-33,7	-23,9	-15,3	-16,3	-11,9	-1,3
beleggingen in Noord-Amerika	-14,5	-30,5	-35,0	-31,9	-19,1	-11,2	-13,8	-6,0	0,8
beleggingen wereldwijd	-25,0	-38,6	-43,4	-38,4	-26,8	-21,4	-25,3	-17,5	-7,2
Obligatiefondsen	7,6	5,6	4,8	5,9	4,9	4,6	2,9	2,5	1,1
gewone obligatiefondsen	8,8	6,8	5,3	7,5	6,3	5,5	3,6	2,9	1,7
fictief-rendement obligatiefondsen	6,7	3,9	4,0	3,6	2,7	3,3	2,1	1,8	0,1
Geldmarktfondsen	6,1	4,1	3,9	4,2	4,0	4,0	3,8	3,6	3,5
Gemengde fondsen	-4,6	-8,9	-13,0	-10,4	-7,2	-5,6	-6,8	-4,6	-1,4
Vastgoedfondsen									
Algemeen	4,1	3,6	3,0	3,0	4,5	10,3	7,3	8,3	15,9
Direct	3,3	3,4	4,1	4,0	5,2	11,6	8,1	9,2	16,8
Nederland	0,2	-0,3	1,3	4,1	2,8	6,4	2,8	4,0	10,7
wereldwijd	4,3	4,5	5,0	3,9	5,8	13,2	9,5	10,4	18,4
Indirect	8,2	2,9	-5,6	-5,1	-1,5	1,1	2,4	2,4	8,5

¹⁾ Berekend als 12-maands mutatie van de herbeleggingsindex.

Tabel 5.7
Indexcijfers voor aandelen, bijzondere selecties

Basis		2001					2002			Trend ¹⁾
		aug.	sept.	okt.	nov.	dec.	jan.	febr.	maart	
										%
Koersindex										
AEX-index ²⁾	2-1-1983=45,38	523,6	453,9	460,3	492,7	506,8	500,9	494,9	531,2	-5
CBS/NIB-index voor niet-AEX-fondsen	ultimo 1993=100	296,4	256,5	264,2	273,3	286,9	291,5	290,9	304,6	-14
Amsterdam Midkap-index ²⁾	2-1-1983=45,38	480,3	387,8	413,5	445,0	478,8	483,2	488,3	527,8	-8
CBS MIT-index	ultimo 1993=100	295,1	220,4	260,5	309,9	330,8	323,1	312,9	355,8	-12
CBS MITS-index	ultimo 1993=100	326,5	248,3	279,2	323,8	327,6	339,5	331,1	376,5	-27
FTSE Eurotop-100 index ²⁾	29-12-1989=1 006,01	2 848,1	2 577,7	2 680,6	2 775,7	2 879,3	2 790,1	2 764,2	2 868,4	-8
Herbeleggingsindex										
CBS/NIB-index voor niet-AEX-fondsen	ultimo 1993=100	355,2	305,2	314,6	325,3	341,6	347,6	346,9	363,8	-12
CBS MIT-index	ultimo 1993=100	339,3	253,4	299,7	356,6	380,6	371,8	360,0	409,6	-12
CBS MITS-index	ultimo 1993=100	354,4	269,5	303,4	351,9	356,0	368,9	359,8	409,7	-26

¹⁾ De procentuele verandering van de laatste maand t.o.v. dezelfde maand van het voorgaande jaar.

²⁾ Bron: Euronext Amsterdam.

Tabel 5.8
Indexcijfers van aandelen op buitenlandse markten

	2001						2002	
	juli	aug.	sept.	okt.	nov.	dec.	jan.	febr.
<i>1995=100</i>								
Australië	162	160	149	159	163	167	169	.
België	202	201	184	181	188	189	.	.
Canada	173	167	154	155	168	173	173	.
Duitsland	201	190	157	164	176	179	183	176
Frankrijk	259	255	214	220	235	237	237	230
Italië	259	256	210	217	226	229	230	223
Japan	89	85	75	78	76	74	72	70
Nederland	269	262	222	225	237	236	238	236
Spanje	279	277	244	254	276	281	271	.
Verenigde Staten	211	208	187	191	197	200	200	.
Verenigd Koninkrijk	146	143	130	133	138	137	137	.
Euro-zone	258	250	210	218	233	236	236	.

Bron: OECD.

Tabel 5.9
Open interest in contracten op de EURONEXT Amsterdam Derivative Markets, ultimo

	2001						2002		
	juli	aug.	sept.	okt.	nov.	dec.	jan.	febr.	maart
<i>x 1 000</i>									
Opties									
Aandelenopties	14 827	15 154	15 657	13 046	14 279	14 362	13 682	14 629	15 257
Indexopties	716	781	927	737	814	891	848	946	1 021
Obligatieopties	5	5	5	1	1	1	0	0	0
Warrants	204	203	196	195	194	192	191	190	189
Valutaopties	15	15	13	14	15	13	14	14	12
Totaal opties	15 766	16 157	16 798	13 992	15 303	15 459	14 735	15 779	16 479
Futures									
Indexfutures	38	41	48	44	48	41	41	43	44
Stockfutures	0	0	0	0	0	0	1	1	1
Valutafutures	1	1	0	0	0	0	0	0	0
Totaal futures	39	42	48	45	48	42	42	44	45

Bron: EURONEXT Amsterdam.

Tabel 5.10
Omzet in opties op de Euronext Amsterdam Derivative Markets

	2001					2002			
	aug.	sept.	okt.	nov.	dec.	jan.	febr.	maart	jan.–maart
<i>x 1 000</i>									
Aandelenopties	3 999	5 230	6 543	5 280	3 086	5 407	3 741	3 913	13 062
Indexopties	527	859	853	651	473	733	611	679	2 023
Obligatieopties	1	0	2	0	0	0	0	0	0
Warrants	1	8	1	1	1	2	1	1	4
Valutaopties	6	5	3	8	4	6	2	3	11
Totaal	4 534	6 102	7 402	5 940	3 564	6 148	4 355	4 597	15 100
<i>mln euro</i>									
Aandelenopties	1 847	3 024	3 287	2 402	1 359	2 389	1 551	1 787	5 727
Indexopties	1 487	3 756	2 135	1 023	1	1 503	719	784	3 006
Obligatieopties	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Warrants	1	3	2	1	1	1	1	1	3
Valutaopties	4	6	1	3	2	2	1	1	4
Totaal	3 339	6 789	5 425	3 429	1 363	3 895	2 272	2 573	8 740

Bron: Euronext Amsterdam.

Tabel 5.11
Omzet van futurecontracten op de Euronext Amsterdam Derivative Markets

	2001					2002			
	aug.	sept.	okt.	nov.	dec.	jan.	febr.	maart	jan.–maart
<i>x 1 000</i>									
Indexfutures	255	408	394	317	214	319	262	282	863
Stockfutures	0	1	1	1	1	1	2	8	11
Valutafutures	1	1	0	0	0	0	0	0	0
Totaal	256	410	395	318	216	320	264	291	874

Bron: Euronext Amsterdam.

Tabel 5.12
Uitgeoefende optierechten op de Euronext Amsterdam Derivative Markets

	2001					2002			
	aug.	sept.	okt.	nov.	dec.	jan.	febr.	maart	jan.–maart
<i>x 1 000</i>									
Aandelenopties	581	631	976	220	281	603	125	262	991
Indexopties	20	28	106	19	15	35	10	18	62
Obligatieopties	0	0	2	0	0	0	0	0	0
Warrants	2	7	2	0	1	1	2	0	3
Valutaopties	0	1	0	0	1	0	0	0	1
Totaal	603	667	1 086	240	298	640	138	280	1 058
<i>mln euro</i>									
Aandelenopties	1 550	1 649	2 672	525	746	1 615	356	707	2 678
Indexopties	1 075	1 339	5 275	889	728	1 775	490	870	3 135
Obligatieopties	0	0	11	3	0	1	0	0	1
Warrants	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Valutaopties	1	12	3	1	6	2	2	4	8
Totaal	2 627	3 000	7 961	1 418	1 480	3 393	848	1 582	5 822

Bron: Euronext Amsterdam.

Tabel 5.13
Nominale waarde en omzet obligaties op EURONEXT Amsterdam

	2001				2002			Trend ¹⁾
	sept.	okt.	nov.	dec.	jan.	febr.	maart	
	<i>mld euro</i>							%
Nominale waarde (ultimo)								
Overheid	167,8	169,8	171,9	171,9	174,1	161,3	163,8	0
Financiële instellingen	121,6	123,7	127,2	144,4	144,8	144,4	145,2	33
Overige private sektor	34,4	34,3	35,0	35,2	21,7	35,0	35,2	22
Totaal	323,8	327,9	334,2	351,5	354,2	340,8	344,2	14
Totaal omzet obligaties ²⁾			3,7	2,5	10,6	11,2	10,3	.

¹⁾ De procentuele verandering van de laatste maand t.o.v. dezelfde maand van het voorgaande jaar.

²⁾ Omzet van obligaties op EURONEXT Amsterdam via het nieuwe handelsstelsel.
Dit handelssysteem is eind oktober 2001 in werking getreden.

Tabel 5.14
CBS-indexcijfers voor obligaties

	Gemiddelden				Ultimo's				Trend ¹⁾
	2001	2002			2001	2002			
	dec.	jan.	febr.	maart	dec.	jan.	febr.	maart	
	<i>ultimo 1983=100</i>								%
CBS-koersindex									
Kort (3 tot 5 jaar)	116,4	115,7	115,0	115,0	115,9	114,9	115,1	113,7	−1
Middellang (5 tot 8 jaar)	124,9	124,1	123,5	123,5	124,2	123,4	123,4	121,4	−2
Lang (8 tot 10 jaar)	129,0	128,1	127,6	127,6	127,5	127,7	127,3	125,0	−3
CBS-herbeleggingsindex									
<i>Staatsleningen</i>									
algemeen	380,1	380,1	380,3	380,3	378,0	379,8	380,3	376,8	3
vaste looptijd	377,7	377,7	377,9	377,9	375,6	377,5	378,0	374,4	3
looptijd 0 tot 3 jaar	330,6	331,2	331,9	331,9	330,9	331,2	332,2	331,6	4
looptijd 3 tot 5 jaar	359,3	359,1	359,3	359,3	358,2	358,1	359,8	356,6	3
looptijd 5 tot 8 jaar	394,7	394,1	394,1	394,1	391,7	392,9	394,0	389,1	3
looptijd 8 jaar en langer	412,5	412,2	411,5	411,5	406,4	412,7	410,7	403,4	2
<i>Financiële instellingen</i>									
gewone obligaties	364,3	364,1	364,4	364,4	363,5	363,6	364,9	362,8	4
achtergestelde obligaties	445,3	446,2	446,7	446,7	444,0	445,1	447,6	443,9	5
<i>Algemeen</i>	379,1	379,4	379,6	379,6	377,6	379,1	379,9	377,0	4
	<i>ultimo 1993=100</i>								
Converteerbare obligaties									
CBS-koersindex converteerbare obligaties	300,0	305,4	294,9	294,9	301,8	304,8	290,1	290,1	−16

¹⁾ De procentuele verandering van de laatste maand t.o.v. dezelfde maand van het voorgaande jaar (gebaseerd op ultimo-cijfers).

Tabel 5.15
Totaal rendement op obligaties ¹⁾

	2001						2002		
	juli	aug.	sept.	okt.	nov.	dec.	jan.	febr.	maart
	%								
Staatsleningen									
algemeen	7,04	7,96	8,65	10,17	9,68	5,32	5,15	4,82	3,18
vaste looptijd	7,05	7,98	8,68	10,15	9,66	5,30	5,18	4,83	3,17
looptijd 0 tot 3 jaar	6,03	6,65	7,15	7,27	7,31	5,42	4,91	4,89	4,08
looptijd 3 tot 5 jaar	7,69	8,77	9,87	10,38	9,81	5,79	5,14	5,20	3,45
looptijd 5 tot 8 jaar	8,54	9,78	10,89	12,31	11,22	5,44	5,05	4,82	2,66
looptijd 8 jaar en langer	7,00	7,99	8,17	12,67	11,89	4,88	5,74	4,56	2,20
Financiële instellingen									
gewone obligaties	8,65	9,82	10,51	11,49	11,34	7,39	6,16	5,98	4,46
achtergestelde obligaties	9,63	10,95	11,40	12,63	12,30	7,71	6,53	6,60	4,72
Alle obligaties	7,47	8,43	8,80	10,15	10,04	6,01	5,51	5,26	3,74

¹⁾ Berekend als 12-maands mutatie van de herbeleggingsindex.

Tabel 5.16
Beurswaarde van obligaties in de CBS-herbeleggingsindex

	2001					2002			Trend ¹⁾
	aug.	sept.	okt.	nov.	dec.	jan.	febr.	maart	
	mld euro								%
Staatsleningen									
algemeen	182	181	186	187	186	184	169	167	-5
vaste looptijd	182	181	186	187	186	184	169	167	-5
looptijd 0 tot 3 jaar	66	59	70	70	70	69	53	65	3
looptijd 3 tot 5 jaar	37	37	29	29	29	28	43	30	-15
looptijd 5 tot 8 jaar	40	40	41	41	40	40	24	24	-18
looptijd 8 jaar en langer	39	44	46	48	47	46	48	48	2
Financiële instellingen									
gewone obligaties	71	70	71	70	70	69	69	68	2
achtergestelde obligaties	11	11	11	11	11	12	12	12	18
Alle obligaties	284	281	288	290	287	285	270	267	0

¹⁾ De procentuele verandering van de laatste maand t.o.v. dezelfde maand van het voorgaande jaar.

Vastgoed

Tabel 6.1
Particuliere woningtransacties, 2002 ¹⁾

	Aantal				Gemiddelde koopsom per akte			
	eengezinswoningen		appartementen		eengezinswoningen		appartementen	
	jan.	febr.	jan.	febr.	jan.	febr.	jan.	febr.
<i>1 000 euro</i>								
Groningen								
Oost-Groningen	94	114	8	18	128	139	97	88
Delfzijl e.o.	26	41	4	5	103	119	74	72
overig Groningen	163	218	72	96	150	151	105	109
totaal	283	373	84	119	138	144	102	104
Friesland								
Noord-Friesland	208	263	23	21	140	141	112	100
Zuidwest-Friesland	59	83	10	15	161	164	124	177
Zuidoost-Friesland	131	167	16	18	182	164	78	113
totaal	398	513	49	54	157	152	103	126
Drenthe								
Noord-Drenthe	123	206	18	18	179	162	186	135
Zuidoost-Drenthe	99	149	12	14	142	170	93	96
Zuidwest-Drenthe	91	107	9	13	166	177	125	112
totaal	313	462	39	45	164	168	143	116
Overijssel								
Noord-Overijssel	193	282	26	24	179	183	133	165
Zuidwest-Overijssel	74	108	14	27	189	193	125	102
Twente	372	452	57	60	164	173	105	99
totaal	639	842	97	111	180	172	116	114
Gelderland								
Veluwe	308	411	73	102	250	247	137	147
Achterhoek	204	258	25	24	192	208	125	142
Arnhem/Nijmegen	341	412	140	168	214	221	133	146
Zuidwest-Gelderland	115	126	7	16	212	238	198	140
totaal	968	1 207	245	310	221	229	135	146
Utrecht	613	776	266	332	256	255	157	153
Noord-Holland								
Kop van Noord-Holland	230	284	30	34	188	180	129	134
Alkmaar e.o.	174	154	55	37	237	219	142	140
IJmond	85	93	25	35	230	226	146	149
Agglomeratie Haarlem	110	115	114	110	302	291	152	159
Zaanstreek	84	89	36	41	192	195	114	94
Groot-Amsterdam	331	346	372	414	250	279	222	222
Het Gooi en Vechtstreek	151	203	72	66	388	394	184	153
totaal	1 165	1 284	704	737	253	259	188	188
Zuid-Holland								
Agglomeratie Leiden en Bollenstreek	162	213	115	129	285	262	146	147
Agglomeratie 's-Gravenhage	168	189	689	689	341	320	145	137
Delft en Westland	136	126	69	65	235	220	145	156
Oost-Zuid-Holland	192	248	55	69	227	224	160	131
Groot-Rijnmond	539	586	543	610	207	203	116	111
Zuidoost-Zuid-Holland	227	269	71	87	183	192	128	113
totaal	1 424	1 631	1 542	1 649	233	227	135	127
Zeeland								
Zeeuwsch-Vlaanderen	76	110	6	11	106	130	140	106
Overig Zeeland	149	198	27	19	166	156	149	126
totaal	225	308	33	30	145	147	148	119
Noord-Brabant								
West-Noord-Brabant	404	453	75	97	211	206	135	130
Midden-Noord-Brabant	304	333	26	45	218	216	137	144
Noordoost-Noord-Brabant	327	410	62	85	252	249	184	186
Zuidoost-Noord-Brabant	413	520	84	79	229	227	151	141
totaal	1 448	1 716	247	306	227	225	153	151
Limburg								
Noord-Limburg	149	157	27	28	170	188	130	131
Midden-Limburg	136	174	10	16	185	185	157	139
Zuid-Limburg	340	435	97	101	168	181	119	117
totaal	625	766	134	145	172	183	124	122
Flevoland	325	421	25	28	181	177	154	139
Totaal	8 426	10 299	3 465	3 866	212	212	147	143

Bron: Kadaster.

¹⁾ Bestaande eengezinswoningen en bestaande en nieuwe appartementen (maximaal 2 objecten per transactie).

Tabel 6.2
Vastgoedtransacties

	2000	2001							
	jan.–dec.	juni	juli	aug.	sept.	okt.	nov.	dec.	jan.–dec.
Aantal transacties									
Particuliere woningtransacties ¹⁾									
Eengezinswoningen	141 815	12 483	14 546	13 533	11 346	13 334	12 711	16 514	145 425
Appartementen	47 546	4 025	4 451	4 625	3 997	4 501	4 598	5 661	50 312
Overige transacties									
Eengezinswoningen	10 948	797	885	744	692	761	792	1 162	9 850
w.v. naar verkrijger	6 414	420	500	426	408	379	410	584	5 444
particulieren	4 534	377	385	318	284	382	382	578	4 406
niet-particulieren									
Appartementen	10 647	711	860	751	659	767	706	908	8 901
w.v. naar verkrijger	8 268	555	664	591	490	556	532	630	6 739
particulieren	2 379	156	196	160	169	211	174	278	2 162
niet-particulieren									
Overige woningen	7 593	625	779	590	639	759	654	1 086	7 879
w.v. naar verkrijger	6 236	524	631	502	535	663	563	913	6 565
particulieren	1 357	101	148	88	104	96	91	173	1 314
niet-particulieren									
Bouwterreinen	46 690	3 017	3 356	2 400	2 591	3 079	3 067	3 813	34 571
w.v. naar verkrijger	40 949	2 616	2 884	2 139	2 253	2 701	2 616	3 135	29 661
particulieren	5 741	401	472	261	338	378	451	678	4 910
niet-particulieren									
Bedrijfsmatig object	13 189	975	1 106	746	855	977	947	1 786	12 146
w.v. naar verkrijger	6 389	464	535	402	442	483	484	778	5 879
particulieren	6 809	511	571	344	413	494	463	1 008	6 267
niet-particulieren									
Agrarisch object	14 047	838	823	650	624	833	1 102	1 650	11 444
w.v. naar verkrijger	10 044	577	542	425	419	494	673	1 208	7 813
particulieren	4 003	261	281	225	205	339	429	442	3 631
niet-particulieren									
Meerdere soorten objecten	17 701	1 465	1 689	1 350	1 180	1 397	1 378	2 286	17 266
w.v. naar verkrijger	14 501	1 177	1 393	1 136	973	1 120	1 098	1 726	13 856
particulieren	3 582	288	296	214	207	277	280	560	3 410
niet-particulieren									
Transacties niet eerder genoemd	19 575	1 447	1 501	1 229	1 197	1 581	1 495	2 091	16 936
Totaal	329 764	26 383	29 996	26 618	23 780	27 989	27 450	36 957	314 730
Totale koopsom									
	mln euro								
Particuliere woningtransacties ¹⁾									
Eengezinswoningen	26 683	2 544	3 011	2 838	2 383	2 777	2 683	3 447	29 909
Appartementen	5 894	548	614	651	558	643	662	807	6 963
Overige transacties									
Eengezinswoningen	3 573	232	422	215	181	192	219	510	3 063
w.v. naar verkrijger	1 167	90	116	100	95	73	93	137	1 164
particulieren	2 406	142	306	114	86	120	127	373	1 899
niet-particulieren									
Appartementen	2 622	169	224	145	188	185	158	367	2 326
w.v. naar verkrijger	1 264	103	103	94	83	102	107	108	1 135
particulieren	1 358	66	121	51	106	83	52	259	1 191
niet-particulieren									
Overige woningen	2 085	209	193	153	160	163	164	423	2 160
w.v. naar verkrijger	1 179	98	125	96	96	117	113	153	1 237
particulieren	906	111	68	57	64	46	51	270	923
niet-particulieren									
Bouwterreinen	7 962	559	706	415	538	532	567	979	6 826
w.v. naar verkrijger	4 688	335	399	287	307	337	334	348	3 867
particulieren	3 275	225	307	128	232	195	233	631	2 959
niet-particulieren									
Bedrijfsmatig object	14 159	1 217	1 070	594	929	883	645	1 761	10 922
w.v. naar verkrijger	1 675	136	158	107	120	129	165	250	1 722
particulieren	12 484	1 081	912	487	809	754	479	1 511	9 200
niet-particulieren									
Agrarisch object	2 454	142	162	95	125	177	224	327	2 038
w.v. naar verkrijger	1 173	70	57	35	46	50	93	156	879
particulieren	1 280	71	105	59	79	127	131	171	1 158
niet-particulieren									
Meerdere soorten objecten	13 940	1 038	997	859	1 150	1 104	556	1 965	11 491
w.v. naar verkrijger	3 533	309	357	290	253	304	287	483	3 686
particulieren	10 407	729	640	569	897	801	269	1 482	7 805
niet-particulieren									
Transacties niet eerder genoemd	3 771	132	198	179	192	349	177	346	2 305
Totaal	83 147	6 789	7 596	6 144	6 405	7 007	6 055	10 932	78 002

Bron: Kadaster.

¹⁾ Bestaande eengezinswoningen en bestaande en nieuwe appartementen (maximaal 2 objecten per transactie).

Tabel 6.3
Totale koopsom vastgoedtransacties, 2001

	December								totaal
	eengezins- woningen	apparte- menten	overige woningen	bedrijfs- matig	agrarisch	bouw- terrein	meerdere soorten	overig	
mln euro									
Groningen									
Oost-Groningen	25	1	6	4	5	4	9	2	56
Delfzijl e.o.	5	1	1	0	2	1	3	0	14
overig Groningen	52	12	14	19	16	11	33	6	164
totaal	83	14	21	24	24	16	45	8	234
Friesland									
Noord-Friesland	60	5	17	57	6	23	24	9	201
Zuidwest-Friesland	19	2	6	9	2	2	7	1	47
Zuidoost-Friesland	41	3	6	13	6	7	9	1	85
totaal	119	9	29	79	14	32	40	11	333
Drenthe									
Noord-Drenthe	45	3	24	13	3	8	9	1	106
Zuidoost-Drenthe	33	2	5	22	7	10	10	2	91
Zuidwest-Drenthe	27	2	5	10	3	2	7	1	57
totaal	106	7	34	44	14	20	27	3	254
Overijssel									
Noord-Overijssel	71	8	11	28	8	12	44	3	185
Zuidwest-Overijssel	32	3	5	17	13	6	14	4	94
Twente	118	10	22	68	15	26	33	5	298
totaal	221	21	39	113	36	43	92	13	577
Gelderland									
Veluwe	163	21	30	40	10	28	98	14	403
Achterhoek	88	4	28	13	9	10	15	7	174
Arnhem/Nijmegen	150	34	56	54	9	62	31	14	409
Zuidwest-Gelderland	63	5	8	18	6	11	17	3	130
totaal	464	64	121	124	34	111	161	37	1 117
Utrecht	297	86	218	163	25	91	122	23	1 025
Noord-Holland									
Kop van Noord-Holland	88	6	21	17	11	10	19	5	178
Alkmaar e.o.	72	10	27	55	6	17	15	3	205
IJmond	30	8	11	8	1	10	9	1	77
Agglomeratie Haarlem	56	23	34	36	0	3	23	0	176
Zaanstreek	29	5	4	22	1	5	29	0	96
Groot-Amsterdam	142	135	62	152	11	104	193	14	815
Het Gooi en Vechtstreek	79	20	16	17	1	3	9	3	146
totaal	496	208	176	307	31	153	296	26	1 693
Zuid-Holland									
Agglomeratie Leiden en Bollenstreek	98	38	38	29	4	12	12	5	237
Agglomeratie 's-Gravenhage	98	116	49	153	4	41	68	16	544
Delft en Westland	45	14	65	24	12	29	40	82	310
Oost-Zuid-Holland	78	16	8	32	5	5	27	4	176
Groot-Rijnmond	184	102	59	215	13	68	71	38	750
Zuidoost-Zuid-Holland	96	12	28	20	4	22	152	13	348
totaal	599	298	248	472	43	176	371	159	2 366
Zeeland									
Zeeuwsch-Vlaanderen	18	1	4	2	6	5	5	1	41
Overig Zeeland	55	2	41	11	4	11	41	2	167
totaal	73	3	45	12	10	16	45	4	208
Noord-Brabant									
West-Noord-Brabant	157	17	44	50	13	39	139	9	467
Midden-Noord-Brabant	112	7	15	84	6	15	60	2	301
Noordoost-Noord-Brabant	182	22	34	54	13	30	47	2	384
Zuidoost-Noord-Brabant	190	22	34	56	11	99	93	7	512
totaal	641	68	128	244	43	183	338	19	1 664
Limburg									
Noord-Limburg	59	3	19	36	7	23	23	1	172
Midden-Limburg	48	4	11	20	4	49	12	2	151
Zuid-Limburg	125	16	164	62	4	16	35	36	458
totaal	231	24	193	119	16	88	70	39	780
Flevoland	117	6	41	35	19	49	74	2	342
Gespreide ligging	0	0	8	25	20	1	283	0	336
Totaal	3 447	807	1 300	1 761	327	979	1 965	346	10 932

Bron: Kadaster.

Verzekeraars en pensioenfondsen

Tabel 7.1
Nieuwe individuele levensverzekeringen

	Aantal polissen				Verzekerd kapitaal			
	2001		2002		2001		2002	
	dec.	jan.	febr.	jan.–febr.	dec.	jan.	febr.	jan.–febr.
Periodieke premiebetaling	<i>x 1 000</i>				<i>mln euro</i>			
Verzekeringen in geld								
hypotheek	5,1	3,7	4,0	7,8	376,9	330,1	379,2	709,3
pensioen uitgesteld	1,3	0,6	0,8	1,5	252,9	147,3	230,8	378,1
lijfrente uitgesteld	1,4	1,6	1,5	3,1	47,6	48,7	71,2	120,0
direct ingaande rente	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
levenslang bij overlijden	32,1	22,3	27,5	49,8	100,3	87,8	117,3	205,1
spaarverzekering	1,5	1,6	1,9	3,5	34,9	39,6	56,2	95,7
risicoverzekering	11,3	11,5	10,6	22,1	581,1	609,1	604,1	1 213,1
overige verzekeringen	0,4	0,4	0,3	0,6	15,9	11,2	4,5	15,7
totaal	53,1	41,8	46,6	88,4	1 409,6	1 273,8	1 463,2	2 736,9
Verzekeringen in beleggingseenheden								
hypotheek	10,6	11,3	9,8	21,1	938,6	936,3	1 047,1	1 983,4
pensioen uitgesteld	5,3	5,1	2,7	7,8	298,5	271,5	267,6	539,1
lijfrente uitgesteld	20,3	18,8	11,7	30,5	424,2	540,4	577,0	1 117,4
direct ingaande rente	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
levenslang bij overlijden	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
spaarverzekering	13,7	17,9	15,5	33,4	201,8	295,4	280,0	575,4
risicoverzekering	0,7	0,2	0,1	0,3	24,2	19,6	11,4	31,0
overige verzekeringen	2,7	1,9	2,0	3,9	28,5	17,5	20,1	37,5
totaal	53,4	55,1	42,0	97,1	1 915,8	2 080,8	2 203,1	4 283,8
Premiebetaling ineens								
Verzekeringen in geld								
hypotheek	0,0	0,0	0,0	0,0	0,2	0,3	0,1	0,3
pensioen uitgesteld	0,2	0,2	0,3	0,5	18,6	19,4	27,2	46,6
lijfrente uitgesteld	4,0	11,1	4,2	15,3	102,4	150,8	168,3	319,0
direct ingaande rente	4,1	6,5	6,3	12,8	293,6	456,0	523,4	979,3
levenslang bij overlijden	0,7	0,8	0,6	1,4	2,4	1,9	2,3	4,2
spaarverzekering	0,7	1,7	1,1	2,8	10,8	10,2	17,1	27,3
risicoverzekering	3,9	1,8	1,6	3,3	79,3	63,8	86,7	150,5
overige verzekeringen	0,1	0,1	0,1	0,1	1,4	1,0	1,6	2,6
totaal	13,6	22,2	14,2	36,3	508,7	703,2	826,6	1 529,8
Verzekeringen in beleggingseenheden								
hypotheek	0,1	0,1	0,1	0,1	3,4	5,6	8,0	13,6
pensioen uitgesteld	0,1	0,1	0,2	0,3	2,6	5,5	2,4	8,0
lijfrente uitgesteld	5,0	7,7	4,7	12,4	53,8	89,6	83,8	173,3
direct ingaande rente	0,2	0,4	0,3	0,7	34,7	53,2	61,2	114,4
levenslang bij overlijden	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
spaarverzekering	0,4	0,4	0,4	0,8	7,7	5,7	9,3	15,0
risicoverzekering	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
overige verzekeringen	0,1	0,1	0,0	0,1	6,6	0,6	0,1	0,7
totaal	6,0	8,8	5,6	14,4	108,9	160,2	164,7	324,9
Totale individuele productie	126,0	127,9	108,4	236,3	3 942,9	4 217,9	4 657,6	8 875,5

Tabel 7.2
Nieuwe individuele levensverzekeringen, premie-inkomsten

	Premie periodiek				Premie ineens			
	2001	2002			2001	2002		
	dec.	jan.	febr.	jan.–febr.	dec.	jan.	febr.	jan.–febr.
Periodieke premiebetaling	<i>mln euro</i>							
Verzekeringen in geld								
hypotheek	6,8	5,3	5,6	10,9	5,7	3,5	3,2	6,7
pensioen uitgesteld	7,9	4,8	4,8	9,6	1,5	4,4	4,3	8,7
lijfrente uitgesteld	2,0	1,9	2,5	4,4	0,7	1,4	1,2	2,7
direct ingaande rente	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
levenslang bij overlijden	2,7	2,1	2,6	4,7	0,1	0,1	0,0	0,1
spaarverzekering	1,7	1,7	2,1	3,8	1,3	1,0	0,6	1,6
risicoverzekering	3,1	2,9	2,4	5,2	0,1	0,1	0,0	0,1
overige verzekeringen	0,3	0,2	0,1	0,4	0,2	0,0	0,0	0,0
totaal	24,5	18,9	20,1	39,1	9,5	10,4	9,3	19,8
Verzekeringen in beleggingseenheden								
hypotheek	18,6	17,7	20,7	38,3	12,5	13,5	13,3	26,8
pensioen uitgesteld	10,0	8,2	7,8	16,0	8,5	4,6	5,9	10,5
lijfrente uitgesteld	24,2	24,0	16,2	40,2	19,6	9,2	6,4	15,6
direct ingaande rente	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
levenslang bij overlijden	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
spaarverzekering	15,3	18,8	15,6	34,4	10,5	14,6	11,1	25,7
risicoverzekering	0,7	0,4	0,1	0,4	0,1	0,2	0,0	0,2
overige verzekeringen	1,6	1,3	1,6	2,9	1,5	0,9	1,2	2,1
totaal	70,3	70,3	61,9	132,2	52,7	43,0	37,8	80,8
Premiebetaling ineens								
Verzekeringen in geld								
hypotheek					0,0	0,1	0,0	0,1
pensioen uitgesteld					12,5	11,8	18,1	29,9
lijfrente uitgesteld					68,6	116,1	111,7	227,7
direct ingaande rente					155,5	237,5	278,5	516,0
levenslang bij overlijden					2,1	2,1	2,5	4,6
spaarverzekering					6,6	8,3	9,3	17,5
risicoverzekering					4,9	1,2	1,3	2,5
overige verzekeringen					0,5	1,0	1,6	2,7
totaal					250,8	378,1	422,9	801,0
Verzekeringen in beleggingseenheden								
hypotheek					2,6	2,3	2,3	4,7
pensioen uitgesteld					2,6	3,5	2,7	6,2
lijfrente uitgesteld					38,8	62,6	63,2	125,8
direct ingaande rente					16,1	21,4	17,6	39,0
levenslang bij overlijden					0,0	0,0	0,0	0,0
spaarverzekering					8,4	9,6	11,3	20,8
risicoverzekering					0,0	0,0	0,0	0,0
overige verzekeringen					3,0	0,8	0,3	1,1
totaal					71,4	100,2	97,4	197,6
Totale individuele productie	94,8	89,2	82,1	171,3	384,3	531,8	567,5	1 099,3

Tabel 7.3
Nieuw spaarkasinschrijvingen

	Spaarkasovereenkomst				Verzekeringsovereenkomst			
	2001		2002		2001		2002	
	dec.	jan.	febr.	jan.-febr.	dec.	jan.	febr.	jan.-febr.
<i>x 1 000</i>								
Aantal contracten								
Hypotheek	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Pensioen uitgesteld	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Lijfrente uitgesteld	1,2	1,2	0,5	1,7	1,2	1,2	0,5	1,7
Ongeclausuleerd	2,5	4,3	2,1	6,4	2,5	4,3	2,1	6,4
Totaal	3,8	5,5	2,7	8,1	3,8	5,5	2,7	8,1
<i>mln euro</i>								
Ingeschreven bedrag								
Hypotheek	0,1	0,0	0,2	0,2				
Pensioen uitgesteld	0,0	0,0	0,1	0,1				
Lijfrente uitgesteld	27,9	46,1	26,1	72,2				
Ongeclausuleerd	22,1	63,0	32,8	95,8				
Totaal	50,2	109,1	59,1	168,3				
Storting/premie periodiek								
Hypotheek	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Pensioen uitgesteld	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Lijfrente uitgesteld	1,0	0,8	0,5	1,3	0,2	0,1	0,1	0,2
Ongeclausuleerd	1,3	2,6	1,5	4,0	0,2	0,2	0,1	0,4
Totaal	2,4	3,4	2,0	5,4	0,3	0,3	0,2	0,6
Storting/premie ineens								
Hypotheek	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Pensioen uitgesteld	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Lijfrente uitgesteld	0,3	0,2	0,4	0,7	0,0	0,0	0,1	0,1
Ongeclausuleerd	0,3	0,4	0,7	1,1	0,0	0,0	0,1	0,1
Totaal	0,6	0,6	1,2	1,8	0,1	0,1	0,1	0,2

Tabel 7.4
Rendementsmaatstaven levensverzekeraars

	2001										2002			
	april	mei	juni	juli	aug.	sept.	okt.	nov.	dec.		jan.	febr.	maart	april
%														
Rendement u	4,86	4,84	4,90	4,98	5,06	4,99	4,88	4,75	4,61	4,57	4,62	4,77	4,91	
Rendement t	5,08	5,06	5,13	5,23	5,32	5,27	5,20	5,08	4,87	4,71	4,73	4,90	5,11	
Rendement s	5,67	5,67	5,69	5,77	5,82	5,79	5,73	5,70	5,65	5,60	5,52	5,53	5,60	

Bron: Centrum voor Verzekeringsstatistiek CVS.

In de voorgaande 12 maanden

Banken

Banken van grote betekenis in economie okt. '00

Sparen en lenen

Gemiddeld hypotheekbedrag groeit naar record juni '00
Bijna een kwart minder woninghypotheken in 2000 aug. '01
In 2001 flink gespaard maart '02

Geldmarkt

Koopkracht sterk gestegen jan. '00

Amsterdamse Effectenbeurs

2000 slecht jaar voor aandeelhouders jan. '01
Hogere winst in 2000 voor de financiële beurs-NV's sept. '01
2001 slechtste beursjaar sinds oliecrisis febr. '02

Verzekeraars

Omzetten bij assurantietussenpersonen blijven stijgen sept. '00
Winst levensverzekeraars in 1999 boven
vijf miljard gulden jan. '01
Torenhoge verkopen van lijfrentepolissen maart '01
Weinig beweging op de Europese verzekeringsmarkt
in 1998 maart '01
Winst in verzekeringsbranche in 2000 gestegen
met 15% dec. '01
Lange-termijnontwikkeling en seizoenspatroon in
nieuwe levensverzekeringen jan. '02
Markt voor levensverzekeringen niet gegroeid maart '02

Pensioenfondsen

Goed resultaat pensioenfondsen in 1999 febr. '01
VUT-fondsen staan onder druk door vergrijzing mei '01
Negatief resultaat voor pensioenfondsen in 2000 maart '02

Institutionele beleggers

Institutionele beleggingen wederom vrijwel ongewijzigd jan. '01
Beleggingsinstellingen, beurswaarde en indexcijfers maart '01
Institutionele beleggers: een mager 2000 na koers-
verliezen april '01
Prestaties beleggingsinstellingen onder druk door
negatieve beurs juli '01

Institutionele beleggers houden beleggingen op peil
door groot surplus op effectenaankopen aug. '01
Groei beleggingen institutionele beleggers in aandelen
stokt aug. '01
Institutionele beleggingen licht gestegen okt. '01
Institutionele beleggers willen meer in vastgoed
beleggen nov. '01
Grote koersverliezen voor institutionele beleggers jan. '02

Woningbezit

Forse verschuivingen belastingcapaciteit na definitieve
vaststelling aug. '00
Onroerendgoedbeheer in stabiele markt sept. '00
ABP verstevigt koppositie in Vastgoedmarkt-ranglijst dec. '00
Positief jaarresultaat voor sociale huursector in 1998 febr. '01
ABP blijft koploper in Vastgoedmarkt-ranglijst dec. '01

Overheidsfinanciën

Belastingopbrengst 2000 groeit met 8 procent april '01
Product- en bedrijfschappen spelen quitte in 1999 april '01
Nederlandse gemeenten domineren schuld en saldo
lagere overheid april '01
Nederlandse overheidsfinanciën voldoen ruimschoots
aan Euronorm april '01
Waterschappen investeren 1,6 miljard gulden in 1999 mei '01
Verdere daling gevestigde staatsschuld in
eerste kwartaal 2001 juni '01
Gemeenteschuld blijft dalen juni '01
Opbrengst uit gemeentelijke heffingen stijgt in 2001
met 7,8% juli '01
Gezondheidszorg, sociale werkvoorziening en
openbaar vervoer favoriet bij gemeentelijke samen-
werking sept. '01
Gevestigde staatsschuld stijgt in tweede kwartaal 2001 okt. '01
Overschot Rijksoverheid in 2000 okt. '01
Provincies geven 8 miljard gulden uit in 1999 nov. '01
Uitgaven voor wegen en vaarwegen hoger dan ooit nov. '01
Opbrengst gemeentelijke heffingen hoger dan begroot nov. '01
Schulden van het Rijk dalen in derde kwartaal dec. '01
Overheidsuitgaven kunst, cultuurbeheer en -verspreiding,
Sport en recreatie meer dan 10 miljard dec. '01
Opbrengst gemeentelijke heffingen groeit minder hard febr. '02
Financiële positie van gemeenten sterker in 2000 febr. '02
Geringe stijging waterschapsheffingen in 2002 maart '02

Diverse onderwerpen

Heeft de euro in 2001 invloed op de inflatie febr. '02
De opbouw van de inflatie in januari 2002 maart '02

Trefwoordenregister

Aandelen, indexcijfers	38	Koersindex aandelen	38
Aandelen, rendementen	38	Koersindex obligaties	42
AEX-index	40	Koerswaarde aandelen	37
Bankbrieven	34	Koopsom vastgoed	42
Banken, balans	26	Krediet, consumptief	28, 29
Beleggingsfondsen, indexcijfers	39	Levensverzekeringen, nieuwe	47, 48
Beroep op de kapitaalmarkt	36	Liquiditeitenmassa	27
Besparingen	28	M3	27
Beursindexcijfers	38, 39, 40, 43	Mfi	26
Beursindexcijfers obligaties	43	Midkap-index	40
Beurswaarde aandelen	37	Monetair financiële instellingen, balans	26
Buitenlandse markten	32, 35, 40	Obligatie-emissies	35, 36
Cardmaatschappijen	28, 29	Obligaties, indexcijfers	43
CBS/MoneyView index	39	Obligaties, rendementen	34, 43
CBS/NIB-index	40	Onderhandse leningen, rente	34
CBS/SBV-index	40	Optiebeurs, omzet	41
CBS/Stroeve-index	42	Pandbrieven	34, 35
CBS/MIT(S)-index	40	Persoonlijke leningen	28
Consumentenprijsindex	24	Polissen levensverzekeringen	47
Consumptief krediet	28, 29	Postorderbedrijven	28, 29
Daggeldrente	32	Prijsindex consumptie	24
Deposito's	26, 28	Productenprijzen	24
Deposito's, rente op Euro-gulden -	32	Prolongatierente	32
Dollarkoers	33	Promessedisconto	32
Effectenbeurs, omzet	37	Rendement aandelen	38
Effectief rendement	34	Rendement obligaties	43
Emissies	35, 36	Repo	27
Euro-rendement	35	S-rendement	49
Euribor	32	Spaargelden	28
FTSE Eurotop-100 index	40	Spaarkassen, nieuwe inschrijvingen	49
Financieringsmaatschappijen	28, 29	Spaarrekeningen	28
Geldhoeveelheid	27	Staatsleningen	34, 43
Geldmarktrente	32	Studieleningen, rente op	32
Goudprijs	33	T-rendement	49
Heffingsrente belastingdienst	32	U-rendement	49
Herbeleggingsindex aandelen	38	Vastgoedfondsen	39
Herbeleggingsindex obligaties	42	Vastgoedtransacties	45, 46
Herbouwkosten van woningen	24	Voorschotrente	32
Hypotheekrente	34	Vreemde valuta	33
Hypotheken	30, 31	Wettelijke rente	32
Invorderingsrente belastingdienst	32	Wisselkoersen	33
Kapitaalmarktberoep	35	Woninginboedels	24
Kapitaalmarktrente	33	Woningtransacties	44

Andere CBS-publicaties

Statistisch Jaarboek

Dit boek bevat cijfers over alle aspecten van de Nederlandse samenleving: bevolking, inkomen, economie, prijzen, financiële markten, milieu en vele andere onderwerpen. Het verschijnt jaarlijks in januari.

Jaarlijks, 569 blz., € 25,-, incl. StatLine cd-rom.

ISSN 0924-2686. Kengetal A-26.

Statistisch bulletin

Het Statistisch bulletin verschijnt wekelijks met de meest recente uitkomsten van alle statistische onderzoeken van het CBS. Het abonnement omvat tevens het maandelijkse Conjunctuurbericht. Hierin wordt de actuele stand van zaken in de Nederlandse economie met behulp van korte en krachtige analyses en grafische presentaties getoond.

Wekelijks, ca. 10 blz., € 70,50 per jaar.

ISSN 0166-9680.

INDEX

Het CBS-magazine met een geheel eigen vormgeving. INDEX geeft vanuit de statistische optiek een brede kijk op de vele economische en sociale aspecten van de samenleving. Veel thema's met daarnaast een aantal gevarieerde onderwerpen.

Jaarlijks 10 nummers, ca. 32 blz., € 90,- per jaar.

ISSN 1380-7447. Kengetal A-152.

De Nederlandse Economie

Met deze publicatie beoogt het CBS op prettig leesbare wijze een breed en samenhangend overzicht te geven van de economie in Nederland. Behalve financieel-economische ontwikkelingen komen ook de arbeidsmarkt, bevolking, welzijn, milieu en regionale onderwerpen aan de orde. Door Nederland te spiegelen aan het buitenland, wordt bovendien de internationale positie van ons land belicht.

Jaarlijks, 212 blz., € 12,93.

ISSN 1386-1042. Kengetal P-19.

Kennis en economie 2001

Kennis wordt tegenwoordig als de vierde productiefactor gezien naast de traditionele factoren: land, arbeid en kapitaal. In de publicatie Kennis en economie 2001 staan de uitkomsten van de R&D-enquête over 1999 centraal. Naast de vergelijking met Nederlandse gegevens van voorgaande jaren, worden de uitkomsten ook in een internationaal perspectief geplaatst: de cijfers van andere landen binnen de EU en de OESO worden hier ook gepresenteerd.

Jaarlijks, 200 blz., € 28,50.

ISBN 903572955 2. Kengetal K-300

Nationale Rekeningen

Deze publicatie geeft een compleet overzicht van de stand en de ontwikkeling van onze economie. Bevat gedetailleerde gegevens over de bedrijfstakken, over groepen producten en over ondernemingen, huishoudens en de overheid.

Jaarlijks, 248 blz., € 38,57.

ISSN 0168-3489. Kengetal P-2

De Nederlandse conjunctuur

Met de in 2000 opgestarte publicatie De Nederlandse conjunctuur wordt op basis van de vele CBS-conjunctuurgegevens een gedetailleerd, samenhangend overzicht gegeven van de recente ont-

wikkelingen in de Nederlandse economie. De samenhang wordt onder andere bereikt door het gebruik van de uitkomsten van de Kwartaalrekeningen, die een systematische beschrijving van de economie geven.

Kwartaal, € 34,- per jaar.

ISSN 1566-3191. Kengetal: P-104

Assurantie Jaarboek

Het Assurantie Jaarboek geeft alle statistische informatie die voor de verzekeringsbranche onontbeerlijk is. Verzekeraars, distributie, en de zakelijke-/particuliere markten: demografie, ziekteverzuim, brandschade, sterftekansen, betaalde premies, etc. Het verschijnt jaarlijks in november.

Jaarlijks, 210 blz., € 51,05

Uitg. Kluwer BedrijfsInformatie, tel. (0570) 67 33 30

Sparen en lenen in Nederland

In deze publicatie zijn alle beschikbare gegevens samengebracht over spaargelden, consumptief krediet, hypotheek, pensioenen en levensverzekeringen. Ook aandacht voor de wijze waarop particulieren gebruik maken van bankdiensten.

Jaarlijks, 137 blz., € 20,42

ISSN 1385-6316, Kengetal O-30

Beleggings Jaarboek

In het Beleggings Jaarboek is een groot aantal statistische gegevens samengebracht over de aandelen- en de obligatiemarkt. Hieraan zijn nog enkele gegevens toegevoegd over beleggingsfondsen en de geldmarkt. Gebruikers van deze publicatie kunnen desgewenst een diskette aanvragen, waarop een groot aantal cijferreeksen in Excel-bestanden is opgenomen.

Jaarlijks, 182 blz., € 30,63

Uitg. Kluwer BedrijfsInformatie, tel. (0570) 67 33 30

Teletekst

Conjunctuurinformatie en de meest recente CBS-persberichten staan op pagina 506 en 507 van NOS-Teletekst.

Internet

De CBS-website is te bereiken via <http://www.cbs.nl>. De site bevat statistische kerncijfers over de Nederlandse samenleving. Actuele statistische uitkomsten staan in persberichten die kunnen worden gedownload.

StatLine

StatLine is de gratis elektronische centrale databank van het CBS. In StatLine vindt u statistische informatie in de vorm van tabellen, teksten en grafieken.

Alle resultaten kunt u bekijken, printen of exporteren. StatLine bevat tevens tijdreeksen over vele maatschappelijke en economische onderwerpen, over de regio en de conjunctuur. U kunt StatLine vinden op onze website: <http://www.cbs.nl/> of direct via: <http://statline.cbs.nl/>

StatLine op cd-rom

StatLine is tegen geringe kosten ook op cd-rom te bestellen. U kunt StatLine dan op een intranetomgeving plaatsen of gebruiken op een computer zonder internetverbinding.

10 keer per jaar, € 85,50 per jaar, € 10,70 per exemplaar.

Kengetal: A159cd.

De publicaties van het CBS kunnen besteld worden bij de bestelservice van het CBS te Heerlen, tel. (045) 570 70 70, fax (045) 570 62 68 of e-mail verkoop@cbs.nl of via de boekhandel.

Alle publicaties zijn ter inzage of kunnen in bruikleen worden verkregen bij de bibliotheek van ons Bureau in beide vestigingen. Tevens is in beide vestigingen een boekwinkel waar alle publicaties tegen contante betaling kunnen worden gekocht.